

Technická univerzita v Liberci

FAKULTA PŘÍRODOVĚDNĚ-HUMANITNÍ A PEDAGOGICKÁ

BAKALÁŘSKÁ PRÁCE

2009

Jiří Ježek

Technická univerzita v Liberci

FAKULTA PŘÍRODOVĚDNĚ-HUMANITNÍ A PEDAGOGICKÁ

Katedra: Sociálních studií a speciální pedagogiky

Studijní program: Sociální práce

**Studijní obor
(kombinace):** Penitenciární péče

Probační a mediační služba v rámci Parolových činností

Probation and mediation service in scope of parole

Bakalářská práce: 80-FP-KSS-4013

Autor:

Jiří Ježek

Podpis:

Adresa:

Generála Antonína Sochora 1939

288 02, Nymburk

Vedoucí práce: Mgr. Andrea Brožová - Doubková

Konzultant:

Počet

stran	grafů	obrázků	tabulek	pramenů	příloh
86	1	2	9	36	11 + 1 CD

CD obsahuje celé znění bakalářské práce

V Liberci dne: 02. 04. 2009

TECHNICKÁ UNIVERZITA V LIBERCI
FAKULTA PEDAGOGICKÁ

Katedra sociálních studií a speciální pedagogiky

ZADÁNÍ BAKALÁŘSKÉ PRÁCE

Jméno a příjmení: Jiří Ježek
Adresa: Generála Antonína Sochora 1939, Nymburk, 288 02

Studijní program: Sociální práce
Studijní obor: Penitenciární péče
Kód oboru: 7502R023

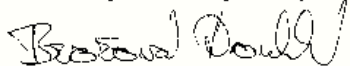
Název práce: PROBAČNÍ A MEDIAČNÍ SLUŽBA V RÁMCI
PAROLOVÝCH ČINNOSTÍ

Název práce v angličtině: PROBATION AND MEDIATION SERVICE IN SCOPE
OF PAROLE

Vedoucí práce: Mgr. Andrea Brožová - Doubková.

Termín odevzdání práce: 15. 04. 2009

Bakalářská práce musí splňovat požadavky pro udělení akademického titulu „bakalář“ (Bc.).

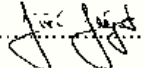

.....
vedoucí bakalářské práce

.....
děkan FP TUL

.....
vedoucí katedry

Zadání převzal (student): Jiří Ježek

Datum: 28. 02. 2008

Podpis studenta:

Cíl práce:

Zmapování parolových činností se zaměřením na podmíněné propuštění z výkonu trestu odnětí svobody.

Základní literatura:

MATOUŠEK, Oldřich, KOLÁČKOVÁ, Jana, KODYMOVÁ, Pavla (eds.). *Sociální práce v praxi, Specifikace různých cílových skupin a práce s nimi*. 1. vyd. Praha: Portál, 2005. ISBN 80-7367-002-X

ÚLEHLA, Ivan. *Umění pomáhat*. 3. vyd. Praha: Sociologické nakladatelství, 2007. ISBN 978-80-86429-36-6

MATOUŠEK, Oldřich a kol. *Základy sociální práce*. 2. vyd. Praha: Portál, 2007. ISBN 978-80-7367-331-4

MILLER, R., William, ROLLNICK, Stephen. *Motivační rozhovory*. 1. vyd. Tišnov: Sdružení SCAN, 2004. ISBN 80-86620-09-3

Mgr. ROZUM, Jan, Mgr. JARKOVSKÁ, Lucie, Mgr. KOTULAN, Petr. *Institut dohledu u podmíněného propuštění: Závěrečná zpráva z výzkumu*. 1. vyd. Praha: Institut pro kriminologii a sociální prevenci, 2004. ISBN 80-7338-026-9

Mgr. DOUBRAVOVÁ, Dagmar, Mgr. OUŘEDNÍČKOVÁ, Lenka, Mgr. ŠTERN, Pavel, Mgr. URBAN Lukáš. *Příručka pro probaci a mediaci*. Praha: Sdružení pro probaci a mediaci, 2002.

Prohlášení

Byl(a) jsem seznámen(a) s tím, že na mou bakalářskou práci se plně vztahuje zákon č. 121/2000 Sb. o právu autorském, zejména § 60 – školní dílo.

Beru na vědomí, že Technická univerzita v Liberci (TUL) nezasahuje do mých autorských práv užitím mé bakalářské práce pro vnitřní potřebu TUL.

Užiji-li bakalářskou práci nebo poskytnu-li licenci k jejímu využití, jsem si vědom povinnosti informovat o této skutečnosti TUL; v tomto případě má TUL právo ode mne požadovat úhradu nákladů, které vynaložila na vytvoření díla, až do jejich skutečné výše.

Bakalářskou práci jsem vypracoval(a) samostatně s použitím uvedené literatury a na základě konzultací s vedoucím bakalářské práce a konzultantem.

V Liberci dne: 02. 04. 2009.

Jiří Ježek

Poděkování

Děkuji Mgr. Andree Brožové-Doubkové za odborné vedení a cenné rady, které mi při zpracování práce poskytla. Dále bych chtěl poděkovat svému zaměstnavateli a to Probační a mediační službě ČR a to za umožnění studia. Okresnímu soudu v Nymburce děkuji za poskytnutá data do praktické části mé bakalářské práce. V neposlední řadě bych chtěl poděkovat mé rodině. Mé manželce za trpělivost, se kterou snášela mé studium a mým rodičům za jejich nemalý přínos při zpracování této práce.

Název: Probační a mediační služba v rámci Parolových činností

Jméno a příjmení autora: Jiří Ježek

Akademický rok odevzdání: 2009

Vedoucí práce: Mgr. Andrea Brožová – Doubková

Resumé

Cílem Bakalářské práce je seznámit odbornou i laickou veřejnost s činností Probační a mediační služby ČR (dále jen PMS ČR), a v bližším pohledu seznámit s parolovými činnostmi této organizace. Cílem teoretické části práce je popsat východiska a základy Parole jako nedílné součásti činnosti PMS ČR, stručný nástin vývoje PMS ČR a jejích dalších úkolů ve vztahu k využití parolových činností při řešení těchto nových úkolů PMS ČR.

Cílem empirické části je zaměřit se na samotný výkon parolových činností a rovněž i na podpůrné činnosti, které vytváří PMS ČR, Vězeňská služba ČR a další spolupracující subjekty. Rovněž je v této části cílem ukázat na statistických údajích efektivitu těchto činností a několika kasuistickými příklady zhodnotit tyto činnosti ze strany samotných odsouzených.

Teoretická část, která je koncipována jako úvod do činností PMS ČR, je spíše určena laické veřejnosti. Pro odbornou veřejnost je v této části práce uveden teoretický úvod do Parole včetně legislativní opory této činnosti. Naopak empirická část práce by spíše měla oslovit odbornou veřejnost a to proto, že se zabývá konkrétní, tedy parolovou činností PMS ČR, analýzou statistických údajů a rovněž názory probačního pracovníka, který tuto činnost aktivně vykonává. Adresáty tedy mohou být pracovníci jak PMS ČR tak i Vězeňské služby ČR, kteří zde mohou nalézat jistou základnu pro přehled v problematice. Práce se snaží nalézt i přesahy směrem k rozhodování soudců a nabízí možnou inspiraci k revizi současného systému rozhodování o podmíněném propuštění.

Klíčová slova:

Probační a mediační služba ČR, cíle a poslání probační a mediační služby ČR, Vězeňská služba ČR, podmíněné propuštění z výkonu trestu odnětí svobody, resocializační programy, penitenciární a postpenitenciární poradenství, trestní zákon, trestní řád, řád výkonu trestu odnětí svobody.

Name: Probation and mediation service in the context of Parole activities.

Author's name and surname: Jiří Ježek

Academic year of issue: 2009

Work leader: Mgr. Andrea Brožová – Doubková

Summary

The purpose of this Bachelor study is to acquaint the expert and lay public with the activities of the Probation and Mediation Service in the Czech Republic (hereinafter referred to as PMS CR), and present a more detailed view of the parole activities of this organization. The aim of the theoretical part of the work is to describe the fundamentals and basis of Parole as an integral part of the activities of PMS CR, to provide a brief outline of the development of PMS CR and its additional tasks, in relation to the use of parole activities in fulfilling these new tasks for PMS CR.

The goal of the empirical section is to focus on the actual execution of parole activities and, likewise, on supporting activities carried out by PMS CR, the Prison Service of the Czech Republic and additional involved groups. It is also the aim in this part to present statistical information regarding the effectiveness of these activities and several case examples to evaluate these activities from the viewpoint of the convicted persons

The theoretical part, which is conceived as an introduction to the activities of PMS CR, is chiefly aimed at the lay public. For the expert public, a theoretical introduction to Parole, including legislative support for this activity, is presented in this section. In contrast, the empirical part of the work is intended mainly for the expert public, because it deals with specific activities (parole activities) of PMS CR, with analysis of statistical information and likewise with the opinions of a probation worker who carries out these activities. It is thus suitable reading for workers both in PMS CR and in the Prison Service of the Czech Republic, who may here discover a definite basis for an overview of the problems in this area. The work attempts to get

into overlaps in the direction of judges' decisions, and offers possible inspiration for revision of the current system of decision for conditional release.

Key words:

Probation and Mediation Service of the Czech Republic, aims and mission of the probation and mediation service of the Czech Republic, conditional release from the punishment of the deprivation of freedom, resocialization programs, penitentiary and post-penitentiary consultation, criminal law, penal code, code for the enforcement of the punishment of deprivation of freedom.

Titel: Probation- und Mediationdienst im Rahmen der Paroletätigkeiten

Vorname und Name des Authors: Jiří Ježek

Akademisches Jahr der Abgabe: 2009

Leiterin der Arbeit: Mgr. Andrea Brožová – Doubková

Das Resümee

Das Ziel dieser Bakkalaurarbeit stellt die Bekanntmachung der Fachwelt und der Laienöffentlichkeit mit der Tätigkeiten des Probation- und Mediationdienstes der Tschechischen Republik /weiter nur PMS CR/ dar, näher bedeutet es mit den Paroletätigkeiten dieser Organisation bekanntzumachen. Das Ziel des theoretischen Arbeitsteiles ist die Schwerpunkte und Grundlagen von Parole als des integralen Bestandteiles der Tätigkeit von PMS CR, den Kurzumriss der Entwicklung von PMS CR und seine weiteren Aufgaben in Bezug auf die Ausnutzung der Paroletätigkeiten bei der Lösung der neuen Aufgaben von PMS CR zu beschreiben.

Das Ziel des empirischen Teiles ist sich auf die einzelne Leistung der Paroletätigkeiten und auch auf die Unterstützungstätigkeiten zu orientieren, die PMS CR, Gefängnisdienst der Tschechischen Republik /weiter nur VS CR/ und andere zusammenarbeitende Subjekte bilden. Es wird in diesem Teil ebenso die Effektivität dieser Tätigkeiten gezeigt und mit einigen kasuistischen Beispielen werden diese Tätigkeiten von den eigenen Verurteilten bewertet.

Der theoretische Teil, der als die Einleitung in die Tätigkeiten PMS CR abgefasst ist, ist vor allem der Laienöffentlichkeit bestimmt. Für die Fachwelt ist in diesem Arbeitsteil eine theoretische Einleitung in Parole einschließlich der legislativen Stütze dieser Tätigkeit angeführt. Im Gegenteil sollte der empirische Teil der Arbeit die Fachwelt ansprechen und zwar deswegen, dass er sich mit der konkreten Paroletätigkeit von PMS CR, mit der Analyse der statistischen Angaben und auch mit den Ansichten eines Probationsangestellten beschäftigt, der diese Tätigkeit aktiv nachgeht. Die Empfänger können also die Angestellten sowohl von PMS CR, als auch des Gefängnisdienstes CR sein, die hier eine gewisse Grundlage für die Übersicht in der Problematik finden können. Die Arbeit bemüht sich auch die Übergriffe in Richtung der Richterentscheidungen zu finden und bietet auch das Nachprüfen des gegenwärtigen Entscheidungssystems über die bedingte Entlassung /weiter nur PP/ an.

Schlüsselwörter:

Probation- und Mediationdienst CR, Ziele und Mission der Probation- und Mediationdienstes CR, Gefängnisdienst CR, bedingte Entlassung von Strafvollziehung der Freiheitsstrafe, Resozialisationsprogramme, Penitentiar- und Postpenitentiarberatung, Strafgesetz, Straffprozessordnung, Ordnung der Strafvollziehung der Freiheitsstrafe.

OBSAH

ÚVOD	3
TEORETICKÁ ČÁST	5
1. PROBAČNÍ A MEDIAČNÍ SLUŽBA ČESKÉ REPUBLIKY	5
1.1 VZNIK A VÝVOJ PROBAČNÍ A MEDIAČNÍ SLUŽBY ČESKÉ REPUBLIKY	6
1.2 FILOZOFICKÁ VÝCHODISKA PROBAČNÍ A MEDIAČNÍ SLUŽBY ČESKÉ REPUBLIKY	7
1.3 ORGANIZACE A ČINNOST PROBAČNÍ A MEDIAČNÍ SLUŽBY ČESKÉ REPUBLIKY	10
1.3.1 ČINNOST PMS	12
2. OBLASTI ČINNOSTI PROBAČNÍ A MEDIAČNÍ SLUŽBY ČESKÉ REPUBLIKY	14
2.1 PROBAČNÍ ČINNOSTI – VYKONÁVACÍ ŘÍZENÍ.....	14
2.1.1 DOHLED.....	16
2.1.2 OBECNĚ PROSPĚŠNÉ PRÁCE	18
2.2 PŘÍPRAVNÉ ŘÍZENÍ - MEDIACE A JEJÍ POČÁTKY.....	19
2.2.1 MEDIACE A JEJÍ SPECIFIKA	23
2.2.2 MEDIÁTOR A JEHO FUNKCE V PROCESU MEDIACE.....	23
2.3 POMOC OBĚTEM TRESTNÝCH ČINŮ	24
3. PAROLOVÉ ČINNOSTI.....	25
3.1 PRÁVNÍ ZAKOTVENÍ INSTITUTU PODMÍNĚNÉHO PROPUSŘTĚNÍ	26
3.2 PODMÍNĚNÉ PROPUSŘTĚNÍ – VYMEZENÍ POJMU	29
3.3 ZÁKLADNÍ KONTEXT PRÁCE PROBAČNÍ A MEDIAČNÍ SLUŽBY ČR A VĚZEŇSKÉ SLUŽBY ČR.....	30
3.3.1 CO VŠE SPOJUJE PMS ČR A VS ČR	30
3.3.2 PRINCIPY RESTORATIVNÍ JUSTICE.....	31
3.3.3 LIDSKÁ PRÁVA A SVOBODY	32
3.3.4 SOCIÁLNÍ PRÁCE V RÁMCI PAROLOVÝCH ČINNOSTÍ	34
3.3.5 UPLATNĚNÍ A VÝVOJ NÁSTROJE PRO HODNOCENÍ RIZIK	36
3.3.6 KLÍČOVÉ OBLASTI PRAXE V RÁMCI ČINNOSTÍ PMS ČR A VS ČR.....	38
3.3.7 PŘÍPRAVA NA PODMÍNĚNÉ PROPUSŘTĚNÍ.....	39
3.3.8 VÝKON DOHLEDU U PODMÍNĚNÉHO PROPUSŘTĚNÍ	41
3.3.9 OBLASTI PRAXE U INSTITUTU PODMÍNĚNÉHO PROPUSŘTĚNÍ V RÁMCI ČINNOSTÍ VĚZEŇSKÉ SLUŽBY ČR.....	43

4. PENITENCIÁRNÍ A POSTPENITENCIÁRNÍ PORADENSTVÍ.....	46
PRAKTICKÁ ČÁST	48
5. CÍL PRAKTICKÉ ČÁSTI, POUŽITÉ METODY A STANOVENÉ PŘEDPOKLADY	48
6. PAROLOVÉ ČINNOSTI V PRAXI	50
7. PROGRAMY A PROJEKTY SOUVISEJÍCÍ S PAROLOVÝMI ČINNOSTMI	57
7.1 PROGRAM ZZ (ZÍSKEJ ZAMĚSTNÁNÍ).....	58
7.2 PROJEKT ŠANCE.....	60
7.3 PROJEKT SARPO 1.....	62
8. STATISTICKÁ DATA OKRESNÍHO SOUDU V NYMBURCE A STŘEDISKA PMS ČR NYMBURK.....	67
8.1 STATISTIKA ŽÁDOSTÍ O PODMÍNĚNÉ PROPUŠTĚNÍ Z VÝKONU TRESTU ODNĚTÍ SVOBODY OS NYMBURK	67
8.2 STATISTICKÁ DATA TÝKAJÍCÍ SE PAROLOVÝCH ČINNOSTI STŘEDISKA PMS NYMBURK	71
9. KASUISTIKA	75
10. OVĚŘENÍ STANOVENÝCH PŘEDPOKLADŮ A NAPLNĚNÍ CÍLE PRÁCE	79
ZÁVĚR	80
SEZNAM POUŽITÝCH ZDROJŮ	82
SEZNAM PŘÍLOH	86

ÚVOD

Probační a mediační služba není pojmem zcela novým. Ve světě má již svoji tradici, u nás začala oficiálně fungovat od 1.1. 2001. Probační a mediační služba vychází z předpokladu restorativní justice, jejímž smyslem není odplata, nýbrž náprava. Lidé, kteří se dopustili trestného činu, mají možnost dosáhnout své nápravy mimo objekt věznice, při nařízení alternativního trestu soudem. Nad jeho výkonem dohlíží Probační a mediační služba, prostřednictvím které je umožněno zrychlení trestního řízení, posílení postavení poškozeného a odstranění obav obětí trestných činů. Jedná se o uplatnění alternativních forem trestání, kdy si má pachatel uvědomit nepřipustnost a následky svého jednání. Přitom však není vystaven destruktivnímu vlivu věznice.

Je tedy vhodné věnovat se tématu probační a mediační služby blíže a to zejména proto, že laická veřejnost o činnostech této služby není dostatečně informována, ale také proto, že je třeba odborné veřejnosti předestřít zkušenosti profesionálů z této služby, tedy zkušenosti probačních pracovníků.

Cílem práce je seznámit odbornou i laickou veřejnost s činností Probační a mediační služby ČR (dále jen PMS ČR), a v bližším pohledu seznámit s parolovými činnostmi této organizace. Cílem teoretické části práce je popsat východiska a základy Parole jako nedílné součásti činnosti PMS ČR, stručný nástin vývoje PMS ČR a jejich dalších úkolů ve vztahu k využití parolových činností při řešení těchto nových úkolů PMS ČR.

Co znamená slovo Parole? Tento pojem pochází z francouzštiny, kde toto slovo znamená „výpověď“. V souvislosti s propuštěním odsouzeného z výkonu trestu odnětí svobody pak slovem Parole rozumíme podmíněné propuštění na „čestné slovo“, tedy na slib odsouzeného, že se bude na svobodě řádně chovat.

Cílem empirické části je zaměřit se na samotný výkon parolových činností a rovněž i na podpůrné činnosti, které vytváří PMS ČR, Vězeňská služba ČR (dále jen VS ČR) a další spolupracující subjekty. Rovněž je v této části cílem ukázat na statistických údajích efektivitu těchto činností a několika kasuistickými příklady zhodnotit tyto činnosti ze strany samotných odsouzených.

Oblast „Parole“ je jednou z nových oblastí praxe PMS ČR. Předpokládá se, že významně ovlivní dění u institutu podmíněného propuštění, tedy přípravu podkladů

k rozhodování a výkon dohledu u podmíněného propuštění z výkonu trestu odnětí svobody. Teoretická východiska Parole lze velmi dobře uplatnit v práci s osobami ve výkonu trestu odnětí svobody a i po jejich propuštění. V poslední době se využitelnost Parolových činností jeví jako velice perspektivní a jsou do ní vkládána významná pozitivní očekávání.

Teoretická část, která je koncipována jako úvod do činností PMS ČR, je spíše určena laické veřejnosti. Pro odbornou veřejnost je v této části práce uveden teoretický úvod do Parole včetně legislativní opory této činnosti. Naopak empirická část práce by spíše měla oslovit odbornou veřejnost a to proto, že se zabývá konkrétní, tedy parolovou činností PMS ČR, analýzou statistických údajů a rovněž názory probačního pracovníka, který tuto činnost aktivně vykonává. Adresáty tedy mohou být pracovníci jak PMS ČR tak i Vězeňské služby ČR, kteří zde mohou nalézat jistou základnu pro přehled v problematice. Práce se snaží nalézt i přesahy směrem k rozhodování soudců a nabízí možnou inspiraci k revizi současného systému rozhodování o podmíněném propuštění (dále jen PP).

TEORETICKÁ ČÁST

1. Probační a mediační služba České republiky

Probační a mediační služba ČR (dále jen PMS) představuje poměrně novou instituci na poli trestní politiky. Vychází ze součinnosti oborů sociální práce a trestního práva. Vyváženým propojením těchto dvou oborů se vytváří nová multidisciplinární profese v systému trestní justice. Z hlediska sociálního je trestný čin chápán jako konflikt mezi obviněným, poškozeným a komunitou, popř. veřejností. Řešení tohoto konfliktu spočívá v účinné komunikaci mezi zúčastněnými stranami. Poškozeným se může stát kdokoli, a proto je důležité, aby všichni občané byli seznámeni s možnostmi, které se jim v rámci PMS nabízejí. PMS usiluje o zprostředkování účinného řešení konfliktů spojených s trestnou činností. Tím dojde k urovnání nejen právních ale i mezilidských vztahů. „Současně organizuje a zajišťuje efektivní a důstojný výkon alternativních trestů a opatření s důrazem na zájmy poškozených, ochranu společnosti, prevenci kriminality, snižování recidivity s důrazem na trestní spravedlnost. Pachatele trestných činů vede k uvědomění si svého jednání a nesení důsledků za své činy“¹.

Činnost probační služby tak zahrnuje širokou škálu aktivit souvisejících s hledáním možných řešení trestního konfliktu, přípravou podkladů k realizaci trestů a opatření vykonávaných na svobodě. V posledním desetiletí se činnost probační služby zaměřuje nejen na osobu pachatele a jeho bezprostřední sociální okolí, ale také na práci s poškozeným.

¹ Our aims. *National Probation Service*, Přístup z: <http://www.probation.homeoffice.gov.uk/output/page18.asp>

1.1 Vznik a vývoj Probační a mediační služby České republiky

„Probační a mediační aktivity se v jednotlivých zemích světa rozvíjely na základě kulturní a společenské tradice, ekonomických možností a v neposlední řadě na základě politického systému dané země.“²

Mezi takové aktivity lze zařadit zejména úsilí různých odborníků z tzv. pomáhajících profesí z konce 60. let, které zahrnovaly trendy k posilování sociálně – výchovných prvků při práci s pachateli trestných činů, zejména se zaměřením na odstranění příčin porušování právních norem. V letech 1968 až 1971 vzniklo ve spolupráci Národního výboru hl. m. Prahy a Výzkumného ústavu kriminologického při tehdejší Generální prokuratuře experimentální středisko postpenitenciární péče, které pracovalo v rámci projektu „Výzkum faktorů recidivy“, a jeho cílem bylo ověřit v podmínkách velkého města účinné metody práce s tzv. sociálně nepřizpůsobivými občany, včetně těch, kteří byli propuštěni z výkonu trestu. Tím byl v naší republice odstartován proces uplatňování nové profese sociálních kurátorů, jejichž pracoviště se postupně rozšiřovala do dalších měst.

Ředitel PMS ČR na konferenci o Probaci, která se konala v roce 2007, uvedl „V roce 1994 byl do českého trestního práva zaveden první alternativní institut tzv. odklon – diverze, který byl na svou dobu velmi revoluční. Tímto krokem se spustil řetězec událostí, které souhrnně představují jeden z zásadních reformních kroků v systému trestní justice. O dva roky později byly do trestního řádu a zákona začleněny další dva instituty alternativ a to narovnání a trest obecně prospěšných prací.“³

Období počátků budování probace a mediace v Čechách se váže k Usnesení vlády č. 341/1994 v rámci programu Prevence kriminality, kterým vláda umožnila ministru spravedlnosti, aby zřídil místa probačních úředníků v souvislosti s již přijatými i připravovanými instituty alternativních opatření a trestů. Od 1.1. 1996 bylo toto usnesení realizováno a na většině okresních a několika krajských soudech byla zřízena místa probačních úředníků. Plněním úkolů spojených s probačními činnostmi byli většinou pověřeni pracovníci odborného aparátu soudů a vyšší soudní

² DOUBRAVOVÁ, Dagmar, OUŘEDNÍČKOVÁ, Lenka, ŠTERN, Pavel, URBAN Lukáš. *Příručka pro probaci a mediaci*. 2002, s. 1, A1

³ ŠTERN, Pavel. Probace a mediace pod jednou střechou. *SPJ*. Přístup z http://www.spj.cz/inc/inc.gimme.php?src=Pavel_Stern_prispevek_konference_CEP.doc&

úředníci, kteří se zaměřovali především na zajištění administrativně technického výkonu trestu obecně prospěšných prací a na formální kontrolu chování pachatelů v rámci trestů spojených s uložením zkušební doby s dohledem nebo přiměřenými povinnostmi a omezeními.

Ředitel PMS ČR pan Pavel Štern k počátkům činnosti služby uvedl, v rozhovoru pro časopis Sociální práce “Způsob založení PMS v České republice je jedinečný a pozitivní. Vznikla prostřednictvím společného úsilí univerzitního prostředí, nevládních aktivit, postupných zkušeností tehdejších probačních úředníků v Praze, za podpory ministerstva spravedlnosti a Nejvyššího soudu ČR. Jednalo se o spolupráci nevládního sektoru s vládním.”⁴ Propojení těchto aktivit vedlo k předložení zákona o PMS do parlamentu v roce 1999 tehdejším ministrem spravedlnosti Otakarem Motejlem.

Probační a mediační služba jako celistvý a zákonem upravený orgán začala v České republice fungovat od 1. 1. 2001, kdy nabyt účinnosti zákon č. 257/2000 Sb., o Probační a mediační službě. Tímto zákonem je vymezena pravomoc pracovníků PMS pracovat s osobami, které se dopustily trestného činu nižší společenské nebezpečnosti a jejich záležitost lze projednat v některém ze zvláštních druhů řízení. Dále pracují s mladistvými a dětmi mladšími patnácti let, které se dopustí provinění a stupeň jejich nebezpečnosti je vyšší než malý.

1.2 Filozofická východiska Probační a mediační služby České republiky

PMS vychází z konceptu restorativní, tedy obnovující justice. Koncepce PMS je postavena na principu, že klíčovou oblastí pro její účinné působení musí být přípravné řízení trestní.

Principy restorativní justice jsou zakotveny v zákoně č. 140/1961 Sb., trestní zákon. Procesní postupy jsou upraveny v zákoně č. 141/1961 Sb., o trestním řízení soudním (trestní řád). Těmito zákony a zákonem č. 257/2000 Sb., o Probační a mediační službě, je vymezena kompetence pracovníků PMS pracovat s těmi případy, které je možno projednat v některém ze zvláštních druhů trestního řízení, nebo

⁴ BAJER, Pavel. Probace a mediace. *Sociální práce. Přístup z: <http://www.socialniproce.cz/soubory/2005-4-090221133531.pdf>*

pachatelům uložit trest nespojený s trestem odnětí svobody, pokud se dopustili trestného činu nižší společenské nebezpečnosti. Tato myšlenka vychází z nového přístupu při hledání a uplatňování trestní spravedlnosti. Již jednou citovaná Příručka o probaci a mediaci k principu restorativní justice uvádí “Přibližuje proces naplňování trestní spravedlnosti těm, kterých se „trestní konflikt“ bezprostředně týká. Trestný čin je vnímám jako konfliktní sociální událost v lidském společenství mezi poškozeným a obviněným v určitém prostředí.“⁵

Proces spravedlnosti je zaznamenán ve sledu historických epoch. Docházelo ke změnám v chápání hranic, jaký trest je či není přijatelný. Upalování čarodějnic, utínání a drcení končetin, vytrhávání jazyka či jiné způsoby trestání těla nahradil model trestání duše. Každá společnost se svým historickým, politickým a ekonomickým vývojem udává i svoji normu z hlediska trestní justice a tedy i v uplatňování principů spravedlnosti. Přes duši, tedy emocionální složku osobnosti, je snaha napravit pachatele trestného činu a tím docílit toho, aby se dalšího protiprávního jednání zdržel. Tento přístup je výhodnější pro společnost z hlediska bezpečnosti i z ekonomických důvodů.

Stručný popis filozofických východisek vedoucích k formování základních myšlenek probace a mediace;

- **Přechod od neosobního k osobnímu jednání.** Důležité je změnit postoj k pachatelům trestných činů. Neplnit jen samotné rozkazy, příkazy podle toho, co udává zákon. Měl by se klást větší důraz na člověka a lidskost a na uplatnění osobního přístupu. Nelze se více vymlouvat na příkazy nadřízených, ale měl by každý odpovídat za své jednání dle nejlepšího vědomí a svědomí.
- **Od trestu k odpovědnosti.** Každý z nás by měl být zodpovědný za své činy a svou vinu nepřenašet na vlivy společnosti, sociálního prostředí, chudobu. Pokud dojde k porušení zákona, musíme svobodně nést následky za naše svobodné činy (pokud k protiprávnímu jednání nebyl někdo donucen násilím).

⁵ DOUBRAVOVÁ, Dagmar, OUŘEDNÍČKOVÁ, Lenka, ŠTERN, Pavel, URBAN Lukáš. *Příručka pro probaci a mediaci*. 2002, D2, s.1.

- **Od izolace k sociálnímu pojetí trestu.** Tento přístup není zaměřen na nápravu jedince, ale na společné řešení situace.
- **Od přijímání opatření ke spolupráci.** Přijímat jen opatření vede k dehumanizaci a odlidšťování člověka. Zvýšením spoluzodpovědnosti a lidskosti na základě posilování a rozvíjení alternativních metod řešení sporu vede k dosažení žádoucího stavu.

Postupy trestní justice a PMS vycházejí z koncepcí psychologie zločinu a trestu. Vychází z psychoanalýzy, ve které je způsob chování chápán jako důsledek strádání v dětství, v důsledku dysfunkčních a afunkčních rodin bez citového zázemí. Zvláště u mladistvých pachatelů se sleduje jejich dětství, aby bylo možno pochopit vnitřní motivaci těchto jedinců.

Behaviorální psychologie se zabývá chováním jako návykem, který je možno přeučit. Podobný pohled má Pavlovovská reflexologie. Odtud pochází idea výchovně nápravných ústavů a pracovní terapie aplikovaná v alternativních trestech.

Humanistická psychologie poukazuje na dobro v každém jedinci, které se má dále rozvíjet. Pokud budeme posilovat jeho dobré stránky a necháme vyhasínat negativní, dosáhneme nápravy.

Zapojení okolí pachatele do řešení jeho problémů, tedy jeho rodinného a sociálního prostředí, je přínosem rodinné a systémové terapie. Ty vnímají jedince jako součást celku. “Pokud zklamal jedinec, není v pořádku celý systém, a proto by se všechny části systému měly aktivně zasloužit o nápravu.”⁶

Úkolem Probační a mediační služby je přispívat k naplňování trestní spravedlnosti. Především pomocí vytváření podmínek pro účinné a efektivní rozhodování o alternativních způsobech trestání v trestním řízení a také v nalezení odpovídající reakce na spáchaný trestný čin. Prostřednictvím probace a mediace se PMS podílí na řešení sporů mezi všemi zúčastněnými stranami a svými činnostmi usiluje o urovnání konfliktních stavů a obnovení respektu k právním normám v souvislosti s trestním řízením. Nedílnou součástí poslání PMS je profylaxe a snižování rizik recidivity. PMS usiluje zejména o dosažení těchto cílů:

⁶DOUBRAVOVÁ, Dagmar, OUŘEDNÍČKOVÁ, Lenka, ŠTERN, Pavel, URBAN Lukáš. *Příručka pro probaci a mediaci*. 2002, D2, s.2.

Integrace pachatele – Probační a mediační služba směřuje k začlenění pachatelů do života společnosti bez dalšího porušování zákonů. Integrace je proces, který usiluje o obnovení respektu pachatelů k právnímu stavu společnosti, o jejich uplatnění a seberealizaci.

Participace poškozeného – Probační a mediační služba se snaží o zapojení poškozeného do „procesu“ odškodnění, řešení následků trestného činu, obnovení pocitu bezpečí ve společnosti pro poškozeného a jeho důvěry v systém trestní spravedlnosti.

Ochrana společnosti – Probační a mediační služba chce přispívat k ochraně společnosti účinným řešením konfliktních a rizikových stavů spojených s trestním řízením a efektivním zajištěním realizace uložených alternativních trestů a opatření.

1.3 Organizace a činnost Probační a mediační služby České republiky

PMS je zřízena jako samostatná organizační složka a účetní jednotka, svými příjmy a výdaji napojena na státní rozpočet. Provádí úkony probace a mediace, popř. plní další úkoly v trestním řízení a vykonává oprávnění vymezená zejména v zákoně č. 140/1961 Sb., trestní zákon, zákoně č. 141/1961 Sb., trestní řád a zákoně č. 257/2000 Sb., o Probační a mediační službě a to na území České republiky. Veškeré služby a činnosti PMS jsou bezplatné.

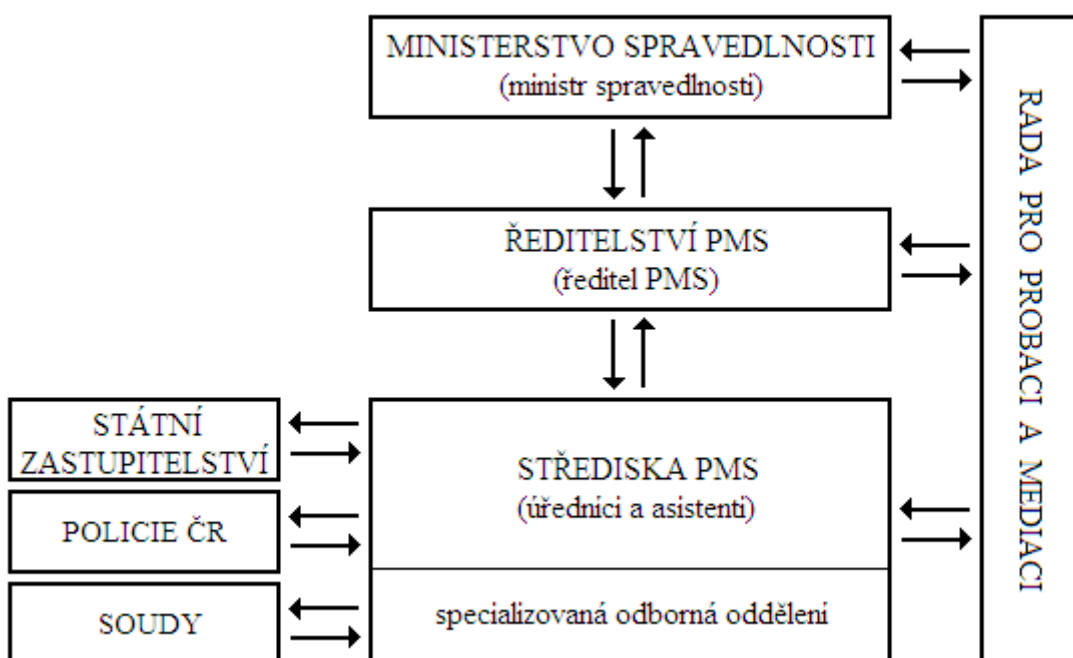
Organizačním vrcholem PMS ČR je ředitelství, jehož sídlo je v Praze. V jeho čele stojí ředitel, kterého jmenuje a odvolává ministr spravedlnosti. Ředitel je oprávněný jednat jménem PMS po stránce personální, organizační, hospodářské, materiální a finanční. Bližší podrobnosti stanoví Statut probační a mediační služby. Správu PMS podle zákona č. 257/2000 Sb., o Probační a mediační službě, vykonává ministerstvo spravedlnosti.

PMS se dále člení na jednotlivá střediska PMS. K 31. 12. 2008 bylo již zřízeno 77 středisek PMS ČR. Střediska působí zpravidla v sídlech okresních soudů, v Praze je organizace a uspořádání služby jiné. Střediska PMS ČR zajišťují úkoly PMS ve vztahu k těmto soudům, příslušným státním zastupitelstvím a policejním

orgánům. K datu 24. 11. 2008 byl počet všech zaměstnanců PMS ČR 341. PMS ČR přitom doposud není dobudována. Na mnoha střediscích PMS působí stále pouze jediný probační úředník, který nemá dokončené odpovídající odborné vzdělání. Zatím nelze realizovat veškeré činnosti, které zákon PMS umožňuje, např. specializovaná odborná oddělení, z důvodu personální nouze. Toto se začíná pomalu měnit a to i díky ustanovení, které je obsaženo v zákoně o PMS. Zde se uvádí, že “Střediska lze dále členit dle potřeby na oddělení zaměřená zejména na mladistvé obviněné, obviněné ve věku blízkému věku mladistvých nebo na uživatele omamných a psychotropních látek.”⁷

Pro projednávání koncepčních a metodických materiálů PMS ČR byla zřízena Rada pro probaci a mediaci, která má statut poradního orgánu ministerstva spravedlnosti. Jejími členy jsou osoby mající odborné znalosti a zkušenosti z oblasti probace a mediace – soudci, státní zástupci, probační úředníci, zástupci nevládních organizací, jako je například Sdružení pro probaci a mediaci v justici, ministerstva spravedlnosti a akademické obce.

Ve schéma č. 1 je znázorněna organizace PMS a jednotlivé vztahy a vazby.

Obrázek č. 1 Schéma organizace PMS

⁷ Zákon č. 257/2000 Sb. o Probační a mediační službě, § 3

1.3.1 Činnost PMS

Působnost PMS je vymezena v souladu s úpravou obsaženou v trestním zákoně a v trestním řádě. Ve vhodných případech vytváří PMS předpoklady pro projednávání věcí v některém ze zvláštních druhů řízení, pro uložení trestů nespojených s odnětím svobody a pro nahrazení vazby jiným opatřením. Za tímto účelem poskytuje obviněnému odborné vedení a pomoc, sleduje a kontroluje jeho chování, spolupracuje s jeho rodinou a dalšími osobami ze sociálního prostředí, ve kterém obviněný žije a pracuje, s cílem, aby v budoucnu vedl řádný život. Pomoc poškozeným a dalším osobám dotčeným trestným činem je nedílnou součástí mediační činnosti a bude spočívat zejména ve zprostředkování kontaktu poškozeného s tím, kdo za škodu odpovídá, s cílem dosáhnout dohody o náhradě škody, resp. satisfakce. Vzhledem k potřebě specifického přístupu k mladistvým obviněným a osobám zneužívajícím omamné a psychotropní látky by měl být v rámci PMS umožněn vznik a rozvoj příslušné specializace jejích zaměstnanců.⁸

Probační a mediační činnost spočívá:

- v opatrování informací a podkladů o obviněné osobě,
- ve vytváření odpovídajících podmínek pro rozhodnutí soudu o podmíněném zastavení trestního stíhání, pro schválení narovnání, dohody o narovnání, případně podmínek pro další procesní postupy či tresty nespojené s odnětím svobody,
- ve sledování a kontrole chování odsouzeného v průběhu zkušební doby, v jehož případě bylo rozhodnuto o podmíněném propuštění,
- v pomoci poškozeným při odstraňování následků trestného činu, v ochraně jejich práv,
- ve zvláštní péči o mladistvé obviněné a obviněné ve věku blízkém věku mladistvých,
- v prevenci trestné činnosti.

Pokud to nevyklučuje zákon nebo rozhodnutí učiněné v trestním řízení, má PMS možnost zahájit činnost ve věci nejen na pokyn orgánů činných v trestním

⁸ VĚTROVEC, Vladislav et al. *Zákon o mediaci a probaci. Komentář*. 2002. s.115.

řízení, ale i z podnětu stran trestního řízení, popř. z vlastní iniciativy. V takovém případě neprodleně informuje o postupu příslušný orgán činný v trestním řízení, v jehož kompetenci je rozhodování o postoupení trestní věci k mediaci.

Na druhou stranu policejní orgán a státní zástupce zajišťují, aby byla střediska PMS včas vyrozuměna o trestních věcech vhodných k řešení v rámci alternativních způsobů řízení (mediace) již na počátku trestního stíhání nebo místo něj, především u mladistvých. Oblasti činnosti PMS jsou popsány dále v textu. Zde rozebereme detailněji pouze činnosti, které souvisejí z tématem naší práce. Ostatní zmíníme pouze stručně pro představu celku.

2. Oblasti činnosti Probační a mediační služby České republiky

V této části jsou podrobněji rozebrány činnosti, které přímo souvisí s cílem práce.

Zákonem o PMS ČR jsou úředníci a asistenti pověřeni výkonem probace a mediace. Tyto odborné činnosti vykonávají v rámci své práce s dospělými klienty, s mladistvými i s dětmi mladšími 15 let. Podstatné je, v jaké fázi trestního řízení se činnost nachází. Diferenciace stádia trestního řízení je významná z několika hledisek:

- zapojení obviněného do kontaktu s PMS,
- dobrovolnost či nedobrovolnost spolupráce,
- charakter poskytovaných služeb a principů,
- možnost využití kontroly a přinucení ze strany PMS,
- zprávy a dokumentace podané PMS.

Pomocí těchto odlišností se činnost PMS dělí na přípravnou neboli předrozsudkovou a vykonávací neboli porozsudkovou.

2.1 Probační činnosti – vykonávací řízení

Ve vykonávacím řízení práce PMS systémově navazuje na činnost PMS v přípravném řízení. Pracovníci PMS působí především v rámci výkonu trestů nespojených s odnětím svobody. Po pravomocném rozhodnutí soudu nebo státního zástupce se činnost úředníků a asistentů PMS zaměřuje na oblast probace.

Slovo probace má svůj původ v latinském slově probare, což znamená zkoušet, přičemž „zkoušený“ má příležitost prokázat, že když dostane druhou šanci, bude se chovat sociálně vhodným způsobem. Stejně to viděl John Augustus - obuvník z Bostonu, který je považován za zakladatele probace. Ten v roce 1841 složil poprvé kauci za muže, který byl obviněn z opilství. Zjistil, že u muže existovala naděje na nápravu, a proto přesvědčil soudce, aby s vynesáním rozsudku počkal tři týdny a dal obviněnému možnost dodržet svůj slib k vedení spořádaného života. V průběhu této doby byl John Augustus s obviněným v kontaktu a zároveň mu a jeho rodině nabídl zázemí, podporu a pomoc pro slušný, resp. řádný život na svobodě. Později se

s obviněným dostavil k soudu, předložil soudu zprávu o pokrocích obviněného a požádal soud o uložení mírného peněžitého trestu a uhrazení soudních výloh. Soudec vyjádřil velkou spokojenost a požadavkům vyhověl. “Do roku 1858 John Augustus složil takto kauci za více než 2000 lidí. V roce 1878 svým úsilím přispěl k přijetí prvního probačního zákona ve státě Massachusetts.”⁹

Tradice v oblasti probace je na evropském kontinentu velice dlouhá, především v zemích západní a severní Evropy, kde začíná zhruba na přelomu 19. a 20. století. V této době v souvislosti s řešením trestních činů sílil zájem o osobu pachatele a rozvíjely se nové formy trestání a opatření nespojených s bezprostředním odnětím svobody. Země bývalého komunistického bloku začaly s rozvojem institucionalizované probace v průběhu 90. let 20. století.

V Evropě je za zemi s nejdelší tradicí probace považováno Nizozemsko, které následovala Velká Británie, skandinávské země a ostatní západní státy. V zemích západní Evropy dosáhla probace zjevného rozvoje především ve druhé polovině 20. století, kdy se systém probace vyvíjel v úzkém propojení se snahami zavádět nové formy trestů a opatření vykonávaných na svobodě.

V počátcích 50. let 20. století šlo o humanizaci vězeňských trestů a zároveň o první pokusy o komplexní uplatnění alternativních trestů, zejména podmíněného odsouzení s dohledem a podmíněného propuštění s účinnou kontrolou pachatelů, kterou měla probační služba zajišťovat.

O deset let později se začala prosazovat rozmanitá výchovná, sociální a terapeutická opatření formou institucionální péče.

V 90. letech přichází základní přelom ve vnímání trestného činu. Ten je vnímán jako událost mezi pachatelem, poškozeným a společností, která narušila jejich vzájemné vztahy. Začíná se zde hovořit o intervenci obviněného i poškozeného, a probační služba tak přichází s pestrou nabídkou služeb určených také poškozeným.

Dnes se probací na našem území především rozumí:

- “Organizování a vykonávání dohledu nad obviněným, obžalovaným a odsouzeným,
- kontrola výkonu trestů nespojených s odnětím svobody, včetně uložených povinností a omezení,

⁹ INCIARDI, James A. *Trestní správnost*. 1994. s. 796.

- sledování chování odsouzeného ve zkušební době podmíněného propuštění z výkonu trestu odnětí svobody,
- individuální pomoc obviněnému a působení na něj, aby vedl řádný život, vyhověl soudem nebo státním zástupcem uloženým podmínkám a tím došlo k obnově narušených právních i společenských vztahů.¹⁰

V užším slova smyslu se jedná o konkrétní trest či opatření uložené soudem. Výrok soudu spočívá v podmíněném odložení trestu za současného uložení probačního dohledu. Jde tedy o osobní péči a dohled probačního pracovníka nad odsouzeným.

Probace v širším slova smyslu je pojímána nejen v soudním opatření, ale i v síti služeb, které jsou odsouzenému prostřednictvím PMS zajišťovány. Teorie probace zahrnuje i prvky ochrany společnosti i nápravy pachatelů. Takže činnost probační služby zahrnuje širokou škálu aktivit souvisejících s hledáním možností řešení trestního konfliktu, přípravou podkladů a realizací trestů a opatření vykonávaných na svobodě. V posledních desetiletí se činnost probační služby zaměřuje nejen na osobu pachatele a jeho bezprostřední sociální okolí, ale také na práci s poškozeným.

Na rozdíl od mediace je výkon probace povinný, nařízený soudně s uloženými povinnostmi.

2.1.1 Dohled

Dohledem se rozumí pravidelný osobní kontakt pachatele s probačním úředníkem, jeho spolupráce při realizaci probačního programu a kontrola dodržování podmínek (určitá omezení a povinnosti), které pachateli uložil soud. Dohled ve smyslu kontroly podmíněně propuštěného nebo podmíněně odsouzeného pachatele trestného činu se provádí jen u těch pachatelů, kde je žádoucí socio-pedagogické působení. Tedy probační dohled chápeme hlavně jako pomoc odsouzenému při vedení řádného života. Hlavním cílem je zabránění či alespoň snížení recidivy pachatelů trestných činů. Předpokladem pro úspěšnou realizaci probačního dohledu je ochota pachatele ke spolupráci s probační službou.

¹⁰ MATOUŠEK, O., KOLÁČKOVÁ, J., KODYMOVÁ, P. *Sociální práce v praxi*.2005.s.283

Pachatel, kterému je uložen dohled, je povinen spolupracovat s probačním úředníkem a pravidelně se k němu ve stanovených lhůtách dostavovat, informovat ho o osobních a rodinných změnách týkajících se především jeho pobytu a zaměstnání. Pokud to úředník vyžaduje, musí mu umožnit přístup do svého obydlí. V případě, že pachatel poruší tyto podmínky dohledu nebo přiměřená omezení či povinnosti, probační úředník informuje předsedu senátu soudu, který dohled uložil. Ten pak může rozhodnout o přeměně trestu v trest nepodmíněný. O probační dohled se z hlediska práva jedná pouze v případech, pokud soud rozhodne dle §26 trestního zákona (podmíněné upuštění od potrestání s dohledem) či §60a a 60 b) trestního zákona (podmíněné odsouzení s dohledem).

Úředník má za úkol odsouzeného motivovat a dbát, aby vedl tzv. řádný život. Řádný život je míněn jako život bez páčání trestné činnosti. Mělo by být podchyceno i chování pachatele, které se jeví jako předdelikventní tzn. sledování kriminogenních faktorů. Kontrola by se měla zaměřit i na to, aby pachatel nezneužíval omamné či psychotropní látky, alkoholické nápoje, nenavštěvoval místa a společnost lidí tíhnoucí k páčání trestné činnosti. K vedení řádného života patří i řádná péče a výchova dětí, plnění vyživovací povinnosti, občanskoprávních závazků a pracovních návyků. Tyto informace by měly být získávány probačními úředníky nejen od policie, obecních úřadů, zaměstnavatelů, ale i rodinných příslušníků odsouzeného, spoluzaměstnanců, přátel, sousedů a dalších osob, které mohou mít přehled o způsobu života kontrolované osoby. Úkolem probačního úředníka je nejen návštěva institucí, ale celková práce v terénu. Jednou za šest měsíců probační pracovník zpracuje zprávu, ve které informuje předsedu senátu soudu, který dohled uložil, o průběhu výkonu dohledu nad pachatelem.

Pokud by pachatel neplnil své povinnosti a omezení, přemění mu soud podmíněný trest na nepodmíněný a to na základě zprávy od pověřeného probačního pracovníka.

2.1.2 Obecně prospěšné práce

Tento institut je v práci zmíněn proto, že valné většině odsouzených k trestu odnětí svobody po jejich propuštění zůstává vykonat tento alternativní trest. Je to z tohoto důvodu, že do lhůty stanovené na výkon trestu OPP, která je jeden rok, se nezapočítává doba, kterou odsouzený prokazatelně strávil ve vazbě nebo ve výkonu trestu odnětí svobody. Lhůta se tedy staví a opět začíná běžet druhým dnem po propuštění z výkonu trestu odnětí svobody.

PMS tedy vykonává dohled i nad výkonem obecně prospěšných prací (dále jen OPP) v případě, kdy rozhodne soud. Ten může uložit tento trest pachateli za trestný čin, jehož horní hranice nepřevyšuje pět let trestu odnětí svobody. Vzhledem k povaze spáchaného trestného činu a možnosti nápravy pachatele, uložení jiného trestu k dosažení účelu trestu není třeba.¹¹ V poslední době se jeví tato hranice příliš vysoká. Spadají do ní skupiny trestných činů nejen menší společenské závažnosti.

Povinností probačního pracovníka ještě před vynesením rozsudku je zjistit zdravotní způsobilost pachatele trestného činu k soustavnému výkonu práce. Pokud by pachatel nebyl po zdravotní stránce způsobilý, soud by v jeho případě nemohl tento trest uložit.

Trest obecně prospěšných prací může soud uložit ve výměře od 50 do 400 hodin. Odsouzený je povinen trest vykonat nejpozději do jednoho roku ode dne, kdy soud nařídil výkon tohoto trestu. Práce by měla být vykonána bezplatně, v jeho volném čase, jako forma kompenzace za škody způsobené trestným činem.

Pokud se odsouzený dostaví k projednání podmínek výkonu trestu OPP do střediska PMS, probační pracovník mu dá kontakt na konkrétní instituce. Je pak ale na samotném pachateli, aby si práci vyjednal sám a to do 14 dní od převzetí usnesení o místě výkonu trestu OPP vydané okresním (obvodním) soudem a dále se podílel na vypracování harmonogramu výkonu trestu OPP.

Mělo by se jednat o práci, která je užitečná jak pro společnost, tak pro pachatele. Trestní zákon uvádí, že by se mělo jednat o práce “spočívající v údržbě veřejných prostranství, úklidu a údržbě veřejných budov a komunikací nebo jiných obdobných činnostech ve prospěch obcí nebo ve prospěch státních nebo jiných obecně prospěšných institucí, které se zabývají vzděláváním a vědou, kulturou, školstvím, ochranou zdraví,

¹¹ zákon. č. 140/1961 Sb. Trestní zákon ve znění pozdějších předpisů, §45

požární ochranou, ochranou životního prostředí, podporou a ochranou mládeže, ochranou zvířat, humanitární, sociální, charitativní, náboženskou, tělovýchovnou a sportovní činností.“¹²

Samotná práce zde představuje významný výchovný prvek, kdy se pachatel aktivně podílí na své převýchově. Práce vykonávaná ve veřejném zájmu má přispět k pracovní adaptaci a sociální odpovědnosti.

Pracovníci PMS jsou pověřeni kontrolou výkonu OPP a spolupracují s příslušným obecním úřadem nebo institucí, ve které jsou OPP vykonávány. Dále jsou pověřeni kontrolou nad vedením řádného života odsouzeného. V případě, že odsouzený od uložení trestu OPP nevedl řádný život, nebo zaviněně nevykonal ve stanovené době uložený trest, přemění soud trest OPP nebo jeho zbytek na návrh probačního úředníka v trest odnětí svobody. Přitom každé i jen započaté dvě hodiny nevykonaného trestu OPP se počítají za jeden den odnětí svobody .

Hlavní součástí kontroly výkonu trestu OPP je ověřování, zda odsouzený skutečně provádí práce podle dohody s konkrétní institucí. Zvláště při této činnosti je žádoucí úzká spolupráce probačního úředníka s danou institucí. Vzájemné informování o neshodách může napomoci odsouzenému k včasnému řešení problému a tím mu preventivně napomoci od výkonu trestu odnětí svobody.

Nespornou výhodou ale je, že se na pachatele hledí, jako by nebyl odsouzen. A to po bezprostředním vykonání trestu OPP nebo pokud bylo od výkonu trestu nebo jeho zbytku pravomocně upuštěno. V praxi to znamená, že dotyčná osoba má čistý výpis z rejstříku trestů.

2.2 Přípravné řízení - mediace a její počátky

Na následujících stránkách se tato práce zaměří na mediační činnosti PMS ČR, protože jsou v přímém vztahu s Parolí.

Přípravné řízení je fáze před vynesením pravomocného rozsudku soudu. V tomto stádiu spočívá funkce PMS především v hledání způsobů zapojení klientů do řešení sporu a přípravě podkladů pro rozhodnutí soudu či státního zástupce.

¹² Zákon č. 140/1961 Sb. Trestní zákon ve znění pozdějších předpisů. §45 odst. 3

Mediace má původ v latinském *medius*, *median*, tedy střed, prostřední, uprostřed stojící, nestranný. Pojem *mediace* není často chápán jednotně.

V širším pojetí je *mediace* chápána jako způsob řešení konfliktů v různých oblastech společenského života - ať majetkových, dědických, pracovních, obchodních sousedských či rodinných.

V užším pojetí je *mediace* chápána jako vyrovnání mezi pachatelem a poškozeným v rámci soudního sporu v oblasti trestního práva.

V zákoně o probační a mediační službě je *mediace* vymezena jako “mimosoudní zprostředkování za účelem řešení sporu mezi obviněným a poškozeným a činnost směřující k urovnání konfliktního stavu vykonávaná v souvislosti s trestním řízením. *Mediaci* lze provádět jen s výslovným souhlasem obviněného a poškozeného.“¹³

Mediace jako myšlenka řešení sporu za pomoci třetí nezávislé strany existuje v mnoha společenstvích již po staletí a své kořeny má ve starověku, “kde byla používána v tradičních společnostech k řešení sporů uvnitř komunit.“¹⁴

Mediační programy v trestní justici se v Evropě začaly uplatňovat od 70. let 20. století. Podnět pro *mediaci* do Evropy přišel ze severoamerického kontinentu, zejména Kanady, kde se řešení konfliktu zprostředkováním dohody mezi spornými stranami začalo institucionalizovat. Inspirace přicházela ale také z Austrálie, Nového Zélandu, s cílem řešit trestní konflikt, resp. trestnou činnost se zapojením pachatele na straně jedné a oběti na straně druhé.

Postup řešení sporů formou *mediace* našel své uplatnění především ve sféře pracovních sporů a podnikové politiky. *Mediace* začala postupně pronikat do dalších oblastí lidského života, jako jsou např. rodinné a sousedské spory, oblast etnických a ekologických konfliktů, oblast školství apod.

Primárním cílem *mediace* není usmíření, ale snaha řešit spor. Vzhledem k tomu, že *mediace* velmi citlivě ošetřuje vztahy, dochází k jejich narovnání a v mnoha případech může dojít k usmíření. Pomáhá stranám komunikovat a dívat se na nastalou situaci očima druhé strany. Je to efektivní metoda, při které jsou obě strany rovnocennými partnery a podílejí se na jejím průběhu i výsledku. *Mediace* je využívána především u pachatelů méně závažných trestních činů, kde je spatřována lítost a touha po nápravě. Tento způsob řešení konfliktu vychází z přesvědčení, že strany konfliktu jsou schopny velké množství sporů

¹³ zákon č. 257/2000 Sb. o Probační a mediační službě, §2.

¹⁴HOLÁ, Lenka. *Mediace. Způsob řešení mezilidských konfliktů*. 2003. s. 192

řešit vlastními silami s minimem vnějších zásahů. Je však důležité dát stranám konfliktu k tomuto způsobu řešení příležitosti.¹⁵

Při mediaci se rozpoznávají dva typy: mediace přímá a mediace nepřímá. Nepřímá mediace probíhá prostřednictvím mediátora, kdy obě strany nejsou vystaveny osobnímu kontaktu. V individuálních případech může být nepřímá mediace také přípravou přímé mediace, kdy se pachatel s poškozeným přímo setká. Přímá mediace umožňuje konfrontaci, kdy se obě strany setkají tváří v tvář.

Přítom smyslem mediace v rámci PMS je především uplatňování principu sociální inkluze a restorativní justice. Tyto cíle se opírají o hlavní cíle sociální politiky Evropské unie, jež jsou definovány v Amsterodamské smlouvě, čl. 136, kde jedním z hlavních záměrů je úkol usnadnit lidem ohroženým sociálním vyloučením přístup k zaměstnání a ke službám, zboží, právům a zdrojům a pomoci těm nejzranitelnějším zajistit důstojný život a začlenit je do společnosti.

Smyslem mediace není pouhé vyřešení sporu, jak by se mohlo zdát. Za hlavní smysl je proto považováno samotné řešení podstaty konfliktu než pouze nalezení konkrétního řešení. Mediace dává prostor k naučení spolupráce a zvládnutí konfliktní situace a poskytuje klientům model pro řešení potencionálních konfliktů v budoucnu.

Proces mediace se dá členit pro ilustraci do následujících fází: fáze přípravná, realizační a konečná. Tyto fáze striktně nezačínají a nekončí, ale vzájemně se prolínají.

Přípravná fáze

Úvodní rozhovor vede mediátor s oběma stranami odděleně. Nejprve vyjasní podstatu mediace a co se od ní dá očekávat, popíše roli mediátora, zjistí stanoviska klientů k řešení věci mediací. Oběma stranám poskytne dostatečný prostor, aby sdělily svůj celý příběh spolu s tím, co a jak prožívaly během konfliktu. Zjišťuje, jaké mají obě strany představy o možnostech řešení.

Realizační fáze

Na začátku setkání mediátor vysvětlí stranám postup v mediaci a roli mediátora. Stanoví se základní pravidla, mezi která patří zejména:

- pravidla chování – neskákat si do řeči, chovat se slušně,

¹⁵DOUBRAVOVÁ, Dagmar,OUŘEDNÍČKOVÁ, Lenka, ŠTERN, Pavel, URBAN Lukáš. *Příručka pro probaci a mediaci*. 2002. D2.

- pravidlo poctivého hledání přijatelných řešení,
- pravidlo důvěrnosti a diskrétnosti ze strany mediátorů,
- časové možnosti a možnost dalšího termínu setkání,
- pravomoc učinit rozhodnutí,
- pravidlo dobrovolnosti – proces mediace může strana kdykoliv ukončit.

Potom dostanou sporné strany dostatek prostoru na shromáždění všech informací. Často je to první příležitost pro obě strany říci svoje stanovisko, názor a přitom být druhým poslouchán. Stejně je to první příležitost vyslechnout druhou stranu bez nutnosti okamžitě reagovat, popřípadě se bránit nebo argumentovat.

Mediátor zde má možnost proniknout do vnímání a prožívání jak obviněného tak poškozeného. Cílem je vyjádřit, v čem spočívá konflikt, určit oblasti sporu, přijít na to, co strany v situaci potřebují. “Nejprve strany hledají všechna možná řešení, sbírají nápady, jakými možnými způsoby lze problém řešit. Poté řešení zužují sdružováním příbuzných nápadů a stanoví kritéria, podle kterých budou řešení probíhat. Podle těchto kritérií potom nápady zkoumají. Výběrem oboustranně přijatelných řešení a stanovením postupných kroků, které k řešení vedou, jsou formulovány jednotlivé body dohody.”¹⁶

Konečná fáze

Dohoda se sepíše písemně. Poté se všichni ujistí, že dohodě a jejím bodům rozumí. Pokud s dohodou souhlasí, podepíše ji. Dohoda je vyhotovena ve třech kopiích – pro každou ze stran a pro středisko PMS. “Dobrá dohoda v mediaci je taková, která je vyvážená, realistická, konkrétní, dosažitelná, časově vymezená a měřitelná. Její obsah je jen věcí stran. Při ukončení mediace musí strany vědět kdo, co, kdy, kde a jak bude dělat za hodinu, zítra, za rok.”¹⁷

Výsledkem může být i dohoda o nedohodě – strany však k tomuto rozhodnutí dospějí s plným vědomím a porozuměním tomu, proč dohoda není možná a jaké další řešení budou volit.

V dohodě by měla být ošetřena i situace, co se stane, pokud budou podmínky smlouvy porušeny nebo co strany udělají, když se situace a podmínky změní a dohoda přestane vyhovovat.

¹⁶HÖNIGOVÁ, Sylva. *Proces mediace. In Mediace. Zkušenosti z Písecka.* 2006. s. 14-19.

¹⁷HÖNIGOVÁ, Sylva. *Proces mediace. In Mediace. Zkušenosti z Písecka.* 2006. s. 14-19.

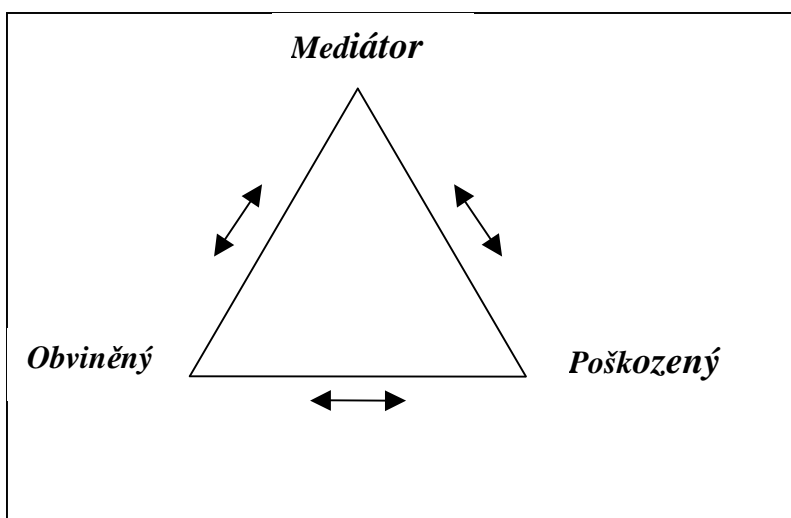
2.2.1 Mediace a její specifika

Mediace se na rozdíl od klasického soudního řízení liší v mnoha podstatných znacích které lze spatřovat v následujícím:

- Rychlost,
- finanční nenáročnost,
- dobrovolnost, neboť mediaci lze provádět pouze se souhlasem obviněného a poškozeného na základě jejich souhlasu,
- snaha o dosažení dohody,
- vyváženost pro obě strany – obě strany mají stejně prostoru a žádná z nich není upřednostňována,
- rovnoprávnost,
- aktivizace obou stran ke spolupráci a nalezení řešení,
- mobilizace sil a schopností,
- kontrolovatelnost situace,
- dochází k vzájemnému pochopení a získání pozitivní zkušenosti,
- výsledkem je dohoda, která je pro obě strany vyhovující.

2.2.2 Mediátor a jeho funkce v procesu mediace

Mediace probíhá prostřednictvím kvalifikovaného prostředníka zvaného mediátor, neboli zprostředkovatel. Mediátory se stávají nejčastěji úředníci z řad PMS. Mediátor dbá na vyváženost komunikace mezi oběma stranami a dává stejně velký prostor oběma stranám. Znázornění vztahů ve vyvážené komunikaci je uvedeno na obrázku č. 2.

Obrázek č. 2 Schéma vyvážené komunikace

Mediátor sám neřeší, neradí a nehodnotí. Postoj zprostředkovatele musí být k oběma stranám neutrální a vyvážený. Jeho úkolem není nabídnout hotové řešení a rozhodovat o situaci klientů, ale nasměrovat účastníky sporu k jednání a nabídnout nové možnosti při hledání řešení. Pomáhá stranám navrhovat řešení, která jsou pro obě strany přijatelná.

Úlohou mediátora je pomoci poškozenému i pachateli urovnat vzniklý konflikt, řídit proces jednání, vyjasnit situaci a pomoci při hledání možností řešení.

2.3 Pomoc obětem trestných činů

PMS, jak již bylo uvedeno v předchozích kapitolách, pomáhá také obětem trestných činů. Tedy osobám, kterým v důsledku trestného činu vznikla škoda na zdraví, na majetku, škoda morální či sociální. Přesnou charakteristiku, kdo se považuje za oběť uvádí zákon o poskytnutí peněžité pomoci obětem trestné činnosti. “Za oběť se považuje i osoba pozůstalá po oběti, která v důsledku trestného činu zemřela, jestliže této osobě zemřelý výživu poskytoval nebo byl povinen poskytovat. Peněžitá pomoc se poskytne občanu České republiky nebo osobě bez státní příslušnosti, která má na území České republiky

povolen trvalý nebo dlouhodobý pobyt.“¹⁸ Může se jednat o oběti domácího násilí, oběti loupeží a krádeží, vydírání, znásilnění, pohlavního zneužívání a dalších.

V případě zájmu o zprostředkování jednání mezi obětí a obviněným ohledně náhrady materiální škody i morální újmy za účasti nestranného odborníka, se může poškozený obrátit na konkrétní středisko PMS. Mediace poskytne bezpečné a otevřené prostředí pro vyjádření potřeb a postojů v souvislosti s újmou, která byla poškozenému způsobena.

“Hlavním počátečním motivem zavádění efektivní mediační služby byla pomoc poškozenému, účinné dosažení jeho odškodnění a morální satisfakce - a protipól toho, tedy nahlédnutí obviněného na negativní důsledky své trestné činnosti, přičemž se kladl důraz na řešení konfliktu mezi obviněným a poškozeným takovým způsobem, aby ho poškozený, ale i obviněný vnímal jako spravedlivé.“¹⁹ Tento způsob řešení sporu mívá velmi silný výchovný efekt, motivuje obviněného i poškozeného k aktivnímu hledání příčin vzájemného konfliktního stavu a možností jeho řešení a přináší vysoké procento úspěšnosti ve smyslu prevence recidivy. Jde tedy o efektivní prevenci kriminality.

Tato činnost má tedy přímý dopad na Parolové činnosti při práci s odsouzeným a na přípravu podmíněného propuštění z výkonu trestu odnětí svobody.

3. Parolové činnosti

Na předchozích stránkách byly uvedeny činnosti PMS ČR, které měly nějaký vztah k hlavnímu tématu této práce, kterým je Parole. V této části nejprve poukážeme na právní aplikaci parolových činností. Dále na důležitý aspekt a to spolupráci Probační a mediační služby ČR a Vězeňské služby ČR (dále jen VS ČR). V neposlední řadě budou uvedeny konkrétní parolové činnosti PMS ČR a další podpůrné projekty.

¹⁸ zákon č. 209/1997 Sb., o poskytnutí peněžité pomoci obětem trestné činnosti a o změně a doplnění některých zákonů, §2 odst. 2

¹⁹SVOBODA,Ivo; CHUDÝ, Štefan. *Výchovná činnost mediátora Probační a mediační služby*. Veřejná správa, 2005, roč. 16, č. 10, s. 24-25.

3.1 Právní zakotvení institutu podmíněného propuštění

Právní podklad institutu podmíněného propuštění dává zákon č. 140/1961 Sb., Trestní zákon, ve znění pozdějších předpisů a zákon č. 141/1961 Sb., Trestní řád, ve znění pozdějších předpisů. Tyto kodexy vymezují základní principy užití institutu podmíněného propuštění z výkonu trestu odnětí svobody (dále jen PP).

Konkrétně jde o stanovení podmínky, za jejichž existence je možné rozhodnout o podmíněném propuštění. Trestní zákon k tomu uvádí. “Po výkonu poloviny uloženého nebo podle rozhodnutí prezidenta republiky zmírněného trestu odnětí svobody, může soud odsouzeného podmíněně propustit na svobodu, jestliže odsouzený ve výkonu trestu svým chováním a plněním svých povinností prokázal polepšení a může se od něho očekávat, že v budoucnu povede řádný život nebo soud přijme záruku za dovršení nápravy odsouzeného.“²⁰

Ve vyjmenovaných případech lze o PP rozhodnout až po vykonání dvou třetin uloženého trestu odnětí svobody, u odsouzených k výjimečnému trestu odnětí svobody mohou být tito podmíněně propuštěni až po nejméně dvaceti letech výkonu tohoto trestu.

Rozhodnutí o podmíněném propuštění předchází komplexní, na rizika zaměřené zhodnocení dosavadního průběhu výkonu trestu odnětí svobody. Dále se v této souvislosti hodnotí obnova narušených vztahů souvisejících s možnou perspektivou života na svobodě, motivace odsouzeného a jeho dosavadní aktivity směřující k náhradě škody. Tyto informace mají soudu pomoci rozhodnout, zda je možné podmíněným propuštěním dosáhnout výchovného účelu trestu.

Procesní postup upravují ustanovení trestního řádu, konkrétně § 331. V tomto paragrafu se uvádí, že “O podmíněném propuštění z trestu odnětí svobody rozhoduje soud na návrh státního zástupce nebo ředitele věznice, v níž se vykonává trest, na žádost odsouzeného či bez takové žádosti, a to ve veřejném zasedání.“²¹

Důležitou roli při rozhodování o PP může hrát i zájmové sdružení občanů, které může nabídnout za odsouzeného záruku za dovršení jeho nápravy, zároveň může podmíněné propuštění i navrhnout. I toto ustanovení je obsaženo ve výše citovaném paragrafu.

²⁰Zákon č. 140/1961 Sb. Trestní zákon ve znění pozdějších předpisů, §61.

²¹ Zákon č. 141/1961 Sb., o trestním řízení soudním ve znění pozdějších předpisů, § 331

Institut podmíněného propuštění vychází, jak již bylo zmíněno, z předpokladu, že osoba odsouzeného došla pozitivních vnitřních změn a dá se očekávat, že se tak promítnou i do způsobu vedení dalšího života na svobodě. Toto očekávání je pojištěno stanovením zkušební doby, kterou má odsouzený na to, aby se osvědčil a považuje-li to orgán činný v trestním řízení za nutné i uložení povinností a omezení, a to i povinnosti podrobit se dohledu probačního pracovníka. Stanovení těchto povinností zpřísňuje rozhodnutí o PP, je však v mnoha případech nezbytností k naplnění výchovného účelu trestu a podporou propuštěného ve zvládnání rizikových situací. V trestním zákoně je tato myšlenka podpořena ustanovením § 63. Zde se uvádí, že při podmíněném propuštění stanoví soud zkušební dobu na jeden rok až sedm let. Soud může zároveň vyslovit nad pachatelem dohled.²² Odstavec 3 § 63 pak specifikuje míru svobody propuštěného. Podmíněně propuštěnému může soud uložit přiměřená omezení a přiměřené povinnosti uvedené v § 26 odst. 4 trestního zákona směřující k tomu, aby vedl řádný život. Může mu též uložit, aby podle svých sil nahradil škodu, kterou trestným činem způsobil.²³

Dohledem se blíže zabývá kapitola věnující se činnosti Probační a mediační služby. Pokud jde o možnost uložení přiměřených omezení nebo povinností, § 26 odst. 4 trestního zákona nenabízí jejich absolutní výčet, ukazuje však možné cesty dosažení změny:

- podrobení se výcviku pro získání vhodné pracovní kvalifikace;
- absolvování programu sociálního výcviku a převýchovy;
- léčení závislosti na návykových látkách, které není ochranným léčením podle tohoto zákona;
- zapojit se do vhodného programu psychologického poradenství;
- zdržení se návštěv nevhodného prostředí a styku s určitými lidmi;
- zdržení se hazardních her, hraní na hracích přístrojích a sázek.

Důsledky dovršení nápravy odsouzeného a splnění uložených podmínek jsou zmíněny v § 64 trestního zákona. Odst. 1 tohoto paragrafu říká “Jestliže podmíněně propuštěný vedl ve zkušební době řádný život a vyhověl uloženým podmínkám, vysloví soud, že se osvědčil; jinak rozhodne, a to popřípadě již během zkušební doby, že se zbytek trestu vykoná“²⁴. Odstavec 2 § 64 doplňuje, že v případě osvědčení ve zkušební době se má za to, že trest byl vykonán dnem podmíněného propuštění. O osvědčení rozhoduje okresní soud, v jehož obvodu se trest odnětí vykonává, a to ve veřejném zasedání.

²² Zákon č. 140/1961 Sb. Trestní zákon ve znění pozdějších předpisů, §63.

²³ Zákon č. 140/1961 Sb. Trestní zákon ve znění pozdějších předpisů, §63.

²⁴ Zákon č. 140/1961 Sb. Trestní zákon ve znění pozdějších předpisů, §64.

Možnost podmíněného propuštění z výkonu trestu odnětí svobody má významné místo v oblasti působení na již odsouzené pachatele, neboť umožňuje fakticky zmírnit uložený trest formou jeho zkrácení. “Jedná se o institut, který má být motivací pro odsouzeného, aby se snažil vytvářet si v průběhu výkonu trestu odnětí svobody podmínky pro kladné rozhodnutí o jeho případné žádosti o podmíněné propuštění”²⁵.

Specialisté již při výkonu trestu odnětí svobody tak mohou pracovat s vysoce motivovanými lidmi. Tuto motivaci zvyšuje skutečnost, že soud dle trestního zákona potřebuje k rozhodování informace, zda odsouzený ve výkonu trestu svým chováním a plněním svých povinností prokázal polepšení a může se od něj očekávat, že v budoucnu povede řádný život.²⁶ Vězeňská služba (dále jen VS) může stavět na motivovanosti odsouzených jako na možném pilíři. Zájem PMS ČR vyplývá rovněž z legislativního rámce, kdy soud může pověřit dle § 27b odst. 2 trestního řádu probačního úředníka „zjišťováním informací o osobě obviněného“. Shodně s VS má zájem na motivovanosti klientů ke spolupráci – proto je účelné již ve výkonu trestu odnětí svobody (dále jen VTOS) navázat spolupráci s odsouzeným a v případě PP se stanovením dohledu, povinností nebo omezení tak mít položený kvalitní základ pro další smysluplnou práci s klientem.

Odhlédneme-li od určení vyplývající ze zákona č. 257/2000 Sb. o Probační a mediační službě obsažené v § 5 odst. 3,5 a dalších již zmíněných nebo ještě dále rozváděných důvodů, je to právě § 61 odst. 1 trestního zákona, který nám definuje záměr nutnosti spolupráce. Okresní soud posuzuje průběh VTOS u odsouzeného se zaměřením na jeho chování a plnění povinností a to společně s predikcí jeho chování do budoucna, proto potřebuje o odsouzeném komplexní informace.

V případě určení spolupráce s PMS ČR v usnesení o PP se poté dosažení účelu převýchovy přesouvá z věznice do kanceláří PMS. Je to patrné i z výčtu soudem posuzovaných skutečností při rozhodování o PP. Nehovoří se zde o naplnění účelu výkonu trestu. Důvod ke spolupráci je odvislý od zákona č. 169/1999 Sb., Zákon o výkonu trestu odnětí svobody, který určuje v § 1 odst. 2, že „výkonem trestu se sleduje dosažení účelu trestu odnětí svobody“ a od skutečnosti, že trestní zákon neurčuje v důvodnosti rozhodnutí o PP již naplnění účelu trestu. PMS tak bere na svá bedra zodpovědnost za další pozitivní

²⁵VANĚČEK, Petr, ŠLOSAR, Jan. *K některým otázkám podmíněného propuštění*. Přístup z: <http://www.lexisnexis-online.cz/databanka-judikatury/984>

²⁶Zákon č. 140/1961 Sb. Trestní zákon ve znění pozdějších předpisů, §61.

změny klienta v kontextu jeho bezproblémové existence ve společnosti. Pro úspěšnost této změny je důležité, aby se podmíněné propuštění s dohledem stalo více využívaným institutem v českém soudním systému.

3.2 Podmíněné propuštění – vymezení pojmu

Při podmíněném propuštění (PP) jde o “komplex mimoústavního odborně prováděného výchovného působení na pachatele s cílem zajistit jeho úplnou rehabilitaci a společenskou readaptaci.”²⁷ Rozhodnutím příslušného orgánu se tak nabízí možnost propuštění odsouzeného na svobodu před odpykáním celé doby trestu a to za podmínky stanovené zkušební doby, během níž má odsouzený prokázat svoji schopnost žít řádným životem, plnit uložené podmínky a omezení. V případě uloženého dohledu je odsouzený zároveň povinen podrobit se kontrole probačního pracovníka, čímž je mu nabídnuta i možnost sociální pomoci. Institut podmíněného propuštění je jedním z hlavních motivů pro odsouzené pracovat na změně.

Dle Prof. O. Novotného je považováno podmíněné propuštění a postpenitenciární péče za významné prostředky k ochraně společnosti před recidivou. Uvádí že, “možnost podmíněného propuštění má být stimulem snah odsouzených o sebevýchovu a má dávat odsouzeným perspektivu.”²⁸

Z pohledu pracovníka PMS ČR je pak využívání možnosti podmíněného propuštění „gro“ terciální prevence. Naprosto se slučuje s myšlenkou využívání sociální práce ke změně vnímání a jednání odsouzeného, k pozitivnímu posunu ve výchovném procesu, a to prostřednictvím komunikace a intenzivního kontaktu. Víra ve změnu nazírání na minulost aktivním odbouráním „zbylých dluhů“ a obnovou narušených vztahů ve své komunitě pod dohledem (doprovázejícím a kontrolujícím zároveň) sociálního (probačního) pracovníka je nejúčinnějším prostředkem (doplněným dle aktuální potřeby službami jiných odborných zařízení) redukcí vznik protisociálních jednání.

²⁷ IKSP. *Institut dohledu u podmíněného propuštění*. Praha: IKSP 2004. s. 16

²⁸ IKSP. *Institut dohledu u podmíněného propuštění*. Praha: IKSP 2004. s. 16

3.3 Základní kontext práce Probační a mediační služby ČR a Vězeňské služby ČR

Ještě před dvěma lety bylo pro vzájemná setkávání PMS a Vězeňské služby typické vyjasňování např. co, kdo a proč?. Jednalo se o tom, co obě služby spojuje a na konkrétních příkladech potvrzovalo tušenou příbuznost obou služeb. Dnes (po dvou letech existence formálně upravené spolupráce) již ze vzájemných setkání nevyplývají pochybnosti, že spolu obě služby souvisejí. Legislativa nastavuje obecný rámec, v němž se obě instituce pohybují, pojmenovává však i konkrétními úkoly, na nichž spolupracují a v jejichž rámci vyplývají další styčné plochy.

3.3.1 Co vše spojuje PMS ČR A VS ČR

Obě instituce, tedy PMS ČR a VS ČR, spadají do resortu ministerstva spravedlnosti a ve svých činnostech se vzájemně potkávají. Můžeme tak v médiích k zaznamenanému tématu spatřit komentář například ředitele Probační a mediační služby ČR vedle komentáře náměstka generálního ředitele Vězeňské služby ČR. Pracovníka PMS je běžné potkávat ve věznicích při práci s klienty ve výkonu trestu odnětí svobody, výkonu trestního opatření odnětí svobody uloženého mladistvému (dále jen VTOS), nebo výkonu vazby (dále jen VV). Tento pracovník organizuje a provádí besedy s odsouzenými nebo se specialisty věznic. Pracovníci věznic a vazebních věznic (dále jen věznic) přicházejí do kontaktu s obviněnými a odsouzenými, kteří již v minulosti či v souvislosti s aktuálním trestním řízením byli v kontaktu s PMS. Mnohdy paralelně probíhá výkon trestu či opatření nespojený s trestem odnětí svobody. Toto jsou skutečnosti podmiňující zájem na straně pracovníků VS.

Pokud se zaměříme podrobněji na naplnění trestní spravedlnosti, tušená blízkost společného cíle nabude reálného obrazu. Shledáme provázanost s dalšími institucemi, jejichž blízkost je rovněž hmatatelná z perspektivy vzájemného setkávání u společných klientů. Dosud nezmíněnou ústřední myšlenkou této práce je potřeba široké participace všech subjektů s nimiž se „náš“ klient setkává, na naplňování trestní spravedlnosti. Dále se soustředíme na styčné plochy zejména mezi VS a PMS v souvislosti s problematikou PP.

Ředitel odboru výkonu vazby a trestu generálního ředitelství VS ČR v metodickém listě č. 3 uvádí. “Na okraj jen zmíním, že v souvislosti s tzv. zprávou včasné pomoci

pracujeme s obviněnými ve výkonu vazby. Dosavadní omezený prostor k využití odborných poznatků specialistů vazebních věznic se zvětšuje o zařazování obviněných do aktivit vedených specialisty ve vazebních věznicích. Takto bude možná a mnohde např. s mladými dospělými se již tak děje, výměna poznatků. Ze strany VS ČR na některých místech již uvažují o využívání informací obsažených v probačních zprávách před rozhodnutím k vlastním opatřením pro zvyšování efektivity programu zacházení, zařazování odsouzených do výstupních oddělení dle potřeby pomoci.²⁹

Doufáme, že v brzké budoucnosti bude mezi specialisty VS a pracovníky PMS běžná výměna informací z uskutečněných hodnocení klientů v celém spektru společných úkolů. Třeba v počátku ve využití počítačových databází.

Jako základní princip, z něhož nejen obě služby vycházejí, je restorativní pojetí spravedlnosti – justice a s ní související uplatňování sociální práce a respekt k zajištění lidských práv a svobod.

3.3.2 Principy restorativní justice

S principy restorativní justice jsou úzce propojeny i základní cíle PMS – integrace pachatele, participace poškozeného a ochrana společnosti. Jde vlastně o způsob nazírání a pojmání spravedlnosti, ne jednoduchým soudem „oko za oko“, ale uvědoměním si širokého rozpětí příčiny, skutku a následků, rozšířený o lidský faktor a jeho schopnost „pamatovat si“.

Restorativní justice rozšiřuje okruh účastníků zainteresovaných do případu či události a to o poškozené a členy komunity. Restorativní justice se zaměřuje na újmy vzniklé trestným činem a usiluje o zohlednění potřeb poškozeného, dále podporuje odpovědnost pachatele za řešení vzniklé situace a zapojuje poškozeného, pachatele a komunitu do procesu řešení.³⁰

Pachatel, poškozený a komunita jsou základními subjekty, na jejichž potřeby je restorativní justice orientována.

²⁹Metodický list č. 3/2003 ředitele odboru výkonu vazby a trestu GR VS ČR, kterým se ujednocuje zřízení, obsah, metody činnosti a personální zajištění výstupních oddělení

³⁰ ZEHR, H. *Úvod do restorativní justice*. Praha: SPJ. 2003.

V tomto duchu není cílem společnosti pachatele trestného činu odsoudit a uložit mu co nejpřísnější sankci, tato skutečnost může poskytnout pouze laciné uspokojení z dosažení spravedlnosti. H. Zehr zdůrazňuje úlohu zodpovědnosti pro pachatele k transformaci pocitu hanby a ostudy.³¹ Pachatel bez odborného vedení a komunikace nebude schopen objektivně nahlédnout na své konání, nepřijme vinu ani vědomí společenských a etických norem a zejména nenajde své místo ve světě – nenajde sebe sama, bude dezorientován v komunitě, v níž žije, problematické situace nebude umět adekvátně řešit. Není-li člověk srovnaný sám se sebou, nemůže být zodpovědný vůči sobě ani společnosti.

Je nezbytné se v rámci řešení trestného činu zabývat poškozenými, a to zejména jejich psychickými potřebami. Přestože jde v mnoha případech o škodu materiální, je i tato spojená s psychickými následky, resp. pocitem oslabení moci nad svým životem. Potřebují sdílet prožité a získat tak náhled nad tím, co se stalo. Chci znát pachatele a příčinu jeho jednání – pokud je to možné být v kontaktu a dojít k ospravedlnění.

Práce s poškozenými i pachateli je logicky spjata i s komunitou, v jejímž prostředí k činu došlo, v níž jednotliví aktéři vyrůstali, žijí; jež aktivně ovlivňuje či laxně nazírá na jejich život. Sociální práce je činnost založená a pevně stojící na umění slova a komunikace, jejíž stabilitu však narušuje křehkost navázaného vztahu a vznikajících vazeb mezi odborníky a klienty. To vše je ohrožováno vysokou citlivostí řešených témat a situací. Má-li být rozhovor a společná práce odborníka a klienta užitečná (ve všech shora zmiňovaných parametrech), je potřeba pracovat s obnaženou duší – bez herce a publika.

3.3.3 Lidská práva a svobody

Shodně Probační a mediační služba s Vězeňskou službou zasahují do práv a svobod občanů. Neděje se tak samovolně, nýbrž na základě zákona, kdy po rozhodnutí orgánů činných v trestním řízení nám vlastní zákony upravují organizaci a činnosti tak, aby byl naplňován účel výkonu trestu a opatření, tzn. společenská objednávka v širším slova smyslu (zahrnující klienty, oběti tr.činů, komunitu, společnost). I přes zákonnou základu se v činnosti PMS ČR setkáváme s problémy, které balancují na hraně mezi lidskými právy a svobodami, zákonem a zájmem o klienta v kontextu s profesním zadáním. Tuto společnou potíže lze vysledovat v praxi obou výše zmíněných služeb.

³¹ ZEHR, H. *Úvod do restorativní justice*. Praha: SPJ. 2003.

Obě služby mají základy své činnosti uvedeny již v Ústavě České republiky v Hlavě první, kde stojí, že “nikdo nesmí být nucen činit, co zákon neukládá”.³² Totéž konstatuje Listina základních práv a svobod v Hlavě první Čl. 2, odst. 3. Konkrétněji dále v Hlavě druhé, Oddílu prvním, Čl. 7,8,9. Zde je uvedeno, že nedotknutelnost osoby a jejího soukromí je zaručena. Omezena může být jen v případech stanovených zákonem³³. Další ustanovení zaručuje osobní svobodu, přičemž nikdo nesmí být stíhán nebo zbaven svobody jinak než z důvodů a způsobem, který stanoví zákon³⁴. Nejzřetelněji obě služby spolupracují v situacích, kdy obě instituce prezentují druhy trestů, u nichž neplatí, že nikdo nesmí být podroben nuceným pracím nebo službám.³⁵ (viz § 45 a následující Trestního zákona)

Nároky na profesionalitu pracovníků obou služeb dále zvyšují práva obsažená v Čl. 10 Listiny základních práv a svobod. Právo na zachování lidské důstojnosti, osobní cti, dobré pověsti a ochrany jména. Právo před neoprávněným zasahováním do soukromého a rodinného života. Právo na ochranu před neoprávněným shromažďováním, zveřejňováním nebo jiným zneužíváním údajů o své osobě. Každá ze služeb pak má ještě navíc svá vlastní specifika. U VS ČR je to zásah do listovního tajemství, který je obsažen v Čl. 13 Listiny základních práv a svobod (dále jen LZPS), do práva vlastnit majetek Čl. 11 LZPS. PMS se ve své činnosti při výkonu dohledu setkává se zásahy do nedotknutelnosti obydlí, což je obsahem Čl. 12 LZPS.

Trestní zákon je již částečně odpovědí na dilema, že činnosti obou služeb zasahují do oblasti lidských práv. I když v § 23 odst. 2 opět připomíná, že výkonem trestu nesmí být ponížena lidská důstojnost, již ve stejném § 23 odst. 1 stanoví omezení automaticky z trestů vyplývající. „Účelem trestu je chránit společnost před pachateli trestných činů, zabránit odsouzenému v dalším páchání trestné činnosti a vychovat jej k tomu, aby vedl řádný život, a tím působit výchovně i na ostatní členy společnosti.“³⁶ Z tohoto ustanovení tedy vyplývá, že při naplňování účelu trestu máme zájem o ochranu společnosti vlivem na odsouzeného, v jeho směřování k vedení řádného života, ve výchově a zájem v prevenci páchání další trestné činnosti.

³² Zákon č.1/1993 Sb. Ústava, Článek 2 odst. 4

³³ Zákon č. 2/1993 Sb. Listina základních práv a svobod, oddíl první, článek 7,8,9

³⁴ Zákon č. 2/1993 Sb. Listina základních práv a svobod oddíl první, článek 7,8,9

³⁵ Zákon č. 2/1993 Sb. Listina základních práv a svobod oddíl první, článek 7,8,9

³⁶ Zákon č. 140/1961 Sb. Trestní zákon ve znění pozdějších předpisů, §23 odst. 1.

3.3.4 Sociální práce v rámci Parolových činností

Všechny aspekty sociální práce, vycházející ze shora zmiňovaných principů restorativní justice, se prolínají do všech fází a činností probačního pracovníka. Pracovník PMS by měl vědět, jakou práci, proč a jak chce dělat. Je nezbytné, aby byl zodpovědný. Především za svou práci – za změny, které zprostředkuje.

Zaměřuje se na sledování vnitřních proměn „pachatele“ oproti jeho vnější adaptaci. “Sledování vnitřní proměny odsouzeného je však velmi složité a předpokládá vysokou odbornost všech subjektů, kteří se podílejí na rozhodování o podmíněném propuštění.”³⁷

Respekt k principům, specifikům a etickým zásadám prolínajících se vědních disciplín je předpokladem ke kvalitnímu výkonu práce, stejně jako kvalifikační a odborné požadavky na výkon profesí v řadách obou služeb. Vězeňská služba má diferencované pozice a k nim dané podmínky výkonu odborných činností. Probační a mediační služba má rovněž v zákoně stanovenou podmínku kvalifikačních předpokladů. V práci s klienty se tak setkávají odborníci z obou služeb a různých vědních disciplín, jejichž přesné vymezení není možné již z principu vnímání nutného komplexního přístupu ke klientovi.

Ze jmenovaných oborů se považuje za stěžejní sociální práce, v níž jsou obsaženy etické principy vnímání klienta a jeho problémů, metody a nástroj jednání či vedení profesionálního rozhovoru (ze strany PMS upřednostňovaný systemický přístup), přes uvědomění si rizik samotné práce ale i rizik klienta. Profesionální pracovník má podvědomě cítit svoji pozici (být si vědom svých kvalit a umět je prakticky využít v jednání s klientem). Dbát na to, aby svým přístupem klientovi poskytl prostor, čas a svoji odbornost, aby klient nahlédl sám sebe, otevřel tabuizovaná témata a uvědomil si své priority a zejména našel (s nabídnutým profesionálním zázemím) cestu k jejich dosažení. Právo je oním vymezujícím prostorem k hledání a má být tedy vnímáno s plným respektem – je uvědomovanou autoritou, jíž kromě jiných reprezentují i pracovníci obou služeb. A tato autorita má být přirozeně vnímána i klienty, což je i první krok ke změně.

Za stěžejní je třeba chápat subjektivní náhled na činnost pracovníka PMS a dalších institucí zabývajících se jakoukoli složkou sociální oblasti jako na prostředek vedoucí ke korekci náhledu klienta na jeho trestnou minulost. Tito odborníci mohou svým přístupem ovlivnit významně další spolupráci s klienty. Je nutné uvědomění si víry ve změnu jako zásadního motivu pro sociální práci s klienty. Dále je potřeba věřit v potenciál člověka,

³⁷ IKSP. *Institut podmíněného propuštění s dohledem*. Praha. 2004. s. 160

jeho uvědomění, v možnost nahlédnout sám sebe a přijmout zodpovědnost za svoje jednání a život. Tento předpoklad je synonymem pro již výše uvedený respekt k lidské důstojnosti. Jsme zrcadlem, pomáháme lidem, kteří třeba ještě nikdy „neviděli“ sami sebe – neměli možnost se otočit a prohlédnout si stopy, jež po sobě zanechávají, vidět vztahy, jež se nepodařilo uskutečnit a dojít si tak sami k poznání. K poznání, že chci někam směřovat, někam patřit, něčeho dosáhnout. Nebát se podívat na svoji minulost a plánovat budoucnost. Probační pracovníci, odborný personál věznic, kurátoři, iniciátoři programů. Ti pomáhají najít „klientovi“ cestu k sobě a tato cesta musí jít skrze klientovo přijetí sebe sama. Sekundárně samozřejmě nasedá jeho motivace k další změně, tu však můžeme podnítit setkáváním s ním; poskytnutím prostoru a svého času k bytí s klientem, přičemž komunikace je prubířským kamenem otevření se a uvědomění. Ztotožňuji se s myšlenkou systemického přístupu, že rozhovor by měl být akceptující, krásný a užitečný.³⁸

I klienti, kteří přestože jsou formálně jasně pojmenovatelní, nejsou dobře čitelní vnitřně. Mají za sebou protiprávní jednání, často velmi společensky odsouzeníhodné, za ním je však skryta celá řada „zauzlovaných“ problémů, k jejichž objevení a poté i rozpletení je nezbytná dlouhodobá citlivá práce. Opět se zde lze setkat s již shora zmiňovanou křehkou hranicí mezi jasným právním vymezením sankcionovatelnosti trestných činů na straně jedné a respektováním základních lidských práv. Tato citlivost, ať uvědomovaná či neuvědomovaná, je často překážkou a velice silným blokem pro klienta otevírat své nitro – dávat se v šanc sociálnímu pracovníkovi tím, že ukáží jak citlivě se mě určité události, osoby, jednání dotýkají. Ztrácí tak totiž svoji jedinou zbraň a připouští ochotu nechat si pomoci, ukázat cestu. Jen málo schází ke špatně formulované větě, neúmyslné nonverbální komunikaci a tím ke ztrátě možnosti další úspěšné práce s klientem a ztrátě důvěry, bez níž není možno dosáhnout klientem plně uvědomovaných a cílených změn směrem k „bezproblémovému“ životu.

³⁸ ÚLEHLA, I. *Umění pomáhat*. 2007

3.3.5 Uplatnění a vývoj nástroje pro hodnocení rizik

Z úkolů, které jsou PMS ČR legislativně určeny, vyplývá potřeba kvalitního a profesionálního vyhodnocování rizik spojených s osobou klienta. Obě instituce se s tímto zadáním vypořádávají v současnosti individuálně a jelikož není prozatím nástroj k tomuto účelu, každá věznice, každý její pracovník, každé středisko PMS a jeho pracovníci se ve vyhodnocování různí. Využitelnost a efektivita současných způsobů hodnocení rizik je proto velmi nízká. V podstatě redukována na „bezproblémový průběh výkonů trestů a opatření“.

Vyhodnocování rizik ze strany PMS

Ačkoli pracovníci PMS nemají k dispozici univerzální nástroj pro vyhodnocování rizik a potřeb klientů, je nedílnou součástí obecné praxe rizika vyhodnocovat, a to v průběhu celé spolupráce s klientem. Současný model je podpořen existujícími metodickými postupy a doporučeními, rovněž vychází z praxe pracovníků. Výstupy probačnických pracovníků (ve smyslu analýzy rizik) jsou určovány na jedné straně v metodikách daných základních okruhů pro konkrétní probačnické, resp. mediační činnosti, specifickým požadavkem orgánů činných v trestním řízení obsaženým v pověření; vnější určení rovněž doplňuje systém vzdělávání v PMS a její vize. Na straně druhé je to individualita probačnického pracovníka, spočívající zejména ve schopnosti i s klientem odkrývat problematické momenty a hledat cesty k zajištění účelné spolupráce ve směru eliminace rizik sociálního selhávání a recidivy. Význam mají možnosti objektivizace zjištěných skutečností a místní úroveň spolupráce.

Vlastní vyhodnocování rizik se odvíjí na pozadí spáchaného trestného činu (aktualizace životních podmínek z doby trestné činnosti na situaci současnou, doplněnou o klientův náhled na situaci) a na pozadí klientova očekávání od spolupráce s PMS a objednávky vztažené k ní. Zjednodušeně se dá říci, že analýza rizik je společným vydefinováním problematických momentů a očekávání od nadcházejícího úkolu (úkol definuje soud). Samotný úkol je poté vodítkem k zaměření se na konkrétní oblasti s úkolem spojenými (dle typu případu).

Praxe PMS při vyhodnocování rizik je odlišná od typu případu. Svoji roli má pravděpodobně i hledisko časových možností. Je možné se setkat s rozdíly při analýze rizik v souvislosti s přípravou podkladů k rozhodování např. soudu, kdy i metodika PMS ČR

předpokládá rozbor rizik ve všech kategoriích probační zprávy před rozhodnutím. Naopak v kontrastu s přípravou podkladů k zajištění výkonu trestu obecně prospěšných prací, kde je akcent zejména na vykonání účelného splnění trestu. I přestože některé okruhy rizikových faktorů jsou u všech typů případů shodné (rodinná a sociální situace, zaměstnání - kvalifikace, závislosti, finanční závazky, projevy osobnosti), je rozdíl i v hloubce zpracování okruhů.

Vyhodnocování rizik ve VTOS

Klíčovým zadáním VS ČR k vyhodnocování rizikovosti odsouzených je dynamická bezpečnost a vnitřní diferenciací (toto zadání přednesl i náměstek Generálního ředitelství vězeňské služby pan Dr. I. Burkiewicz jako očekávání od pracovní skupiny risk assessment). Vězeňská služba vyhodnocuje rizika pro kategorizaci nebezpečné osoby a zvláště nebezpečné osoby. Zaměřuje pozornost na možné objekty napadení (MON) a pachatele násilí (MPN). V návaznosti na změny ve vězeňské populaci reaguje např. zřizováním oddělení se zvýšeným stavebně technickým zabezpečením, jako prevenci jiných forem ohrožení řádu VTOS. Vyhodnocování rizik je ve VTOS však širší problematikou. Krom již zmíněného v předchozích kapitolách VS např. zařazuje odsouzené do výstupních oddělení. Jedno ze dvou kritérií je výběr na základě potřeby pomoci při vytváření příznivých podmínek pro samostatný způsob života. Vyhodnocení rizik však podmiňuje i každodenní užívání kázeňské pravomoci. Zde nejde pouze o příkladnou činnost odsouzeného, ale i o jeho spolupráci při naplňování účelu. Rizika jsou vyhodnocována při pracovním zařazování odsouzeného, v hodnocení, v případě doporučení spolupráce s PMS, při stanovení programu zacházení. I VS však nemá komplexní systém.

Obě služby však mají zájem o jednotný systém analýzy rizik, což je patrné z aktivní účasti zástupců PMS a VS v pracovní skupině „risk assessment“, i z hodnocení spolupráce pracovníky PMS (některé věznice a střediska PMS projevily zájem o realizaci pilotního projektu „risk assessment“ ještě před jeho dokončením). VS také má ve své koncepci rozvoje vězeňství do roku 2015 vyhodnocování rizik jako strategický cíl. V současnosti je již pracovní skupinou připraven instrument analýzy (skládá se z několika částí: screeningu, analýzy rizika újmy, analýzy dynamických rizikových faktorů, dotazníku sebehodnocení, shrnutí a individuálního plánu). Pracovní skupina v době zpracování tématu této práce

dokončila definitivní podobu nástroje a zároveň manuál jeho použití. Podrobnosti o použití nástroje uvedené pod čarou jsou uvedeny v praktické části práce.

Pilotní projekt byl zařazen právě do oblasti spolupráce u institutu podmíněného propuštění z výkonu trestu odnětí svobody. Ačkoli sám o sobě v první fázi nebude udávat například kvalitativní číselný údaj* o nebezpečnosti pachatele a nebo o rizikovosti recidivy tr. činnosti, bude již užitečnou pomůckou. Transparentně zobrazí záměr, ke kterému se obě služby budou společně moci připojit. Specialisté věznic tak získají platformu, na základě které budou moci adresně doporučit spolupráci s PMS a také vodítka, dle kterých bude možno uzpůsobovat aktivity programu zacházení ve směru přípravy podmínek k podmíněnému propuštění. Probační pracovníci budou mít v nástroji pomoc v předdefinování rizikových faktorů a přehled o rizicích (popis situace, její rizikovost, faktory plusové i záporné) pro vypracování stanovisek k PP. Toto budou možnosti pilotu, které se postupným zažíváním a zaváděním instrumentu budou dále rozšiřovat na celé spektrum úkolů pracovníků obou služeb.

3.3.6 Klíčové oblasti praxe v rámci činností PMS ČR a VS ČR

Společenským zadáním pro obě výše uvedené služby je spoluodpovědnost za naplnění účelu trestu. Pokud se tato práce snažila ukazovat paralely spolupráce mezi společenským zadáním a obtížnostmi z něj vyplývajícími i v této části se toho i dále budeme držet. Obtížnou společnou zůstává při naplňování účelu trestů skutečnost, že formy zacházení po soudním rozhodnutí je třeba hledat uvnitř hranic uloženého trestu. Možnosti ovlivnit z pozice realizátora samotné soudní rozhodnutí jsou velice omezené, byť PMS z pověření soudu (státního zástupce) má příležitost, z pozice své profesionality a profesního určení, před rozhodnutím hledat přiměřené formy redukcí rizik v konkrétních případech. VS tuto možnost před rozhodnutím nemá formálně žádnou. V takto nastaveném systému zbývá soudci a veřejnosti důvěřovat realizátorům rozhodnutí, že účel bude naplněn. Také ze strany služeb (PMS, VS, léčebná zařízení, kurátoři) je důvěra v přiměřenost rozhodnutí základním krokem k efektivnímu zacházení s pachateli.

* pro přehlednost výstupů z jednotlivých částí analýzy je každá její část i číselně vyhodnocena. Číselné údaje však pouze kvantifikují zjištěné informace a je třeba údaje dále interpretovat hodnotiteli. Faktické možnosti číselně vyjádřit míru rizik budou odvislé od vyhodnocení výsledku pilotu, který je plánován na podzim tohoto roku. Výsledky bude patronovat externí člen týmu risk assessment – vedoucí katedry sociologie FF UK.

Důvěra sama o sobě však nemůže být dostatečným motorem pro silný a akceptovaný trestní systém. Důvěra musí směřovat k respektu jako základnímu stavebnímu kameni, který má být jasně čitelný zejména pro pachatele trestných činů, a dále k respektu k rodící se vnitřní potřebě spolupráce. Respekt pak lze chápat jako přirozenou cestu k bazálnímu kroku: respektování pravidel, přirozenosti, jež byla odsouzenými upozaděna v závažném porušení pravidel společnosti. Pokud je respekt pro klienty čitelný u každé součásti trestní spravedlnosti, může být první technikou ve výchovném procesu. Důvěra, respekt a spolupráce jsou základní veličiny rovnice konzistentnosti („homeostázy“) trestní spravedlnosti, kde za rovnítkem je porozumění vlastní významnosti.

3.3.7 Příprava na podmíněné propuštění

Podklady pro rozhodnutí o PP mají obsahovat „doporučení takových opatření, která budou minimalizovat opakování trestné činnosti klienta, přispějí k ochraně společnosti a napomohou jeho integraci do života společnosti. Mají být zohledněny i zájmy a potřeby poškozených včetně zájmu na náhradě škody a má být posílen jejich pocit bezpečí v komunitě, kde žijí.“³⁹

Příprava podkladů (stanoviska) k PP je náročný proces, který upravuje metodický standard PMS ČR v oblasti Parole. Metodika koordinuje činnosti u institutu, pojmenovává činnosti na straně VS ČR a PMS ČR a upravuje postupy před a po podání žádosti klienta o PP a postup po pravomocném rozhodnutí soudu o podmíněném propuštění s dohledem. Součástí metodiky jsou přílohy, které dále zpřesňují, resp. dokreslují úkoly u institutu. Jedná se o vzor stanoviska PMS k žádosti o podmíněné propuštění a podnět k zahájení spolupráce s PMS.

Spolupráce klienta s PMS ČR při přípravě stanoviska je dobrovolná. V praxi existují dvě možnosti jak spolupráci zahájit, a to na základě podnětu klienta k zahájení spolupráce* (viz příloha č.1) nebo na podnět soudce, který ke svému rozhodování považuje za důležité mít vypracováno právě stanovisko PMS ČR. V případě, že PMS ČR obdrží podnět od

³⁹ MATOUŠEK, Oldřich, KOLÁČKOVÁ, Jana, KODYMOVÁ, Pavla (eds.). *Sociální práce v praxi, Specifikace různých cílových skupin a práce s nimi*. 2005, s. 283

* jde o formální zahájení spolupráce klienta s PMS, ve kterém klient zároveň uděluje souhlas se shromažďováním informací k vypracování stanoviska PMS k žádosti o PP. Tento podnět má podobu dotazníku a nese v sobě základní informace pro zahájení spolupráce. Podnět je odeslán místně příslušným střediskům PMS. Podnět je důležitou pomůckou pro vlastní práci s klientem a při shromažďování informací. Je zdrojem informací o významných sociálních vazbách klienta, upozorňuje na rizika, uvádí klienta do prostoru spolupráce s PMS a je i selekcí případů, kdy spolupráce by nebyla efektivní.

soudu, je taková spolupráce časově limitovaná, tedy ne plně v souladu s podmínkami spolupráce na podnět klienta. I v těchto případech se jedná o spolupráci dobrovolnou. Pokud se na PMS obrací klient, je třeba, aby pro efektivní spolupráci směřující k vypracování stanoviska byla naplněna konkrétní kritéria. Jedná se o minimální požadavek na trvání spolupráce před podáním žádosti klienta o PP – spolupráce má trvat minimálně tři měsíce.

Další kritéria souvisejí s posouzením účelnosti spolupráce. Klient by měl:

- být rozhodnut podat žádost o PP,
- nemít zároveň podanou žádost o přeřazení do věznice mírnějšího typu,
- nemít kázeňské tresty (v takovém případě není plněno jedno soudem posuzované kritérium k případnému PP a tedy spolupráce nemůže mít efekt) podobně je to i s plněním programu zacházení – pokud není plněn, nebo je plněn pouze částečně, věznice zpravidla nedoporučuje PP,
- konzultovat podání podnětu s vychovatelem, či jiným odborným pracovníkem VTOS,
- vyplnit a odeslat podnět k zahájení spolupráce společně s motivačním dopisem.

Jiná kritéria (pomocná) definují zájem PMS na efektivní komunikaci s klientem:

- povědomí klientů o úloze PMS a reálnost jejich očekávání,
- ochota otevřeně diskutovat i citlivé osobní věci,
- zpětný pohled na problematickou minulost (ne všichni odsouzení jsou ochotni se o pro ně uzavřené minulosti již s kýmkoli bavit),
- aktivita klienta v plnění dohodnutých kroků, plnění vydefinovaných úkolů.

Pracovník PMS se při práci u institutu PP pohybuje mimo své standardní prostředí. Je pro něj proto důležité, aby měl pevné opory. Jednak ve vlastním stylu a strukturovanosti práce, ale také v přístupu k informacím (osobní spis a karta odsouzeného ve VTOS), v možnosti konzultovat případ s odborníkem VTOS. Také aby měl zajištěno zázemí a v neposlední řadě navádění klientů a jejich připravenost na jednání (pohyb po věznici je omezený a není možné se z jednání vracet pro materiály k jednání).

Vlastní práce při shromažďování a analýze informací je kombinací několika kroků. V první řadě pracovník získává informace od klienta - v jednáních sdělená i doložená

tvrzení. Klient i dále v průběhu spolupráce sám aktivně pracuje na relevantních úkolech. Získává přehled o svých závazcích v kontaktech s věřiteli, zajišťuje doklady o pracovních poměrech a kvalifikaci. Klient je na počátku obeznámen, že v závěru spolupráce bude vše ověřováno z dalších zdrojů, přičemž sám může participovat na ověřování informací (může komunikovat i sám a zajistit doklad tvrzení – dopis, potvrzení apod., může komunikaci zprostředkovat nebo označit další zdroje). Toto vše se odvíjí v kontextu poznávání se. Pracovník se stává čitelný klientovi, který získává v průběhu spolupráce jiný pohled na okolnosti trestné činnosti a svou situaci obecně. Klient se stává čitelným pracovníkovi.

K tomuto účelu je velmi užitečné postupovat směrem od problematické minulosti, přes současnost k nejbližším úkolům a dlouhodobým plánům. Všechny kroky jsou ověřovány, nejen faktickými doklady, ale i logikou provázanosti s klientem proklamovanými záměry.

Na závěr je nutné soustředit se na budoucnost, zda je tou skutečnou odpovědí na problematickou minulost a do jaké míry je reálná možnostem klienta.

Výsledkem spolupráce je vypracování stanoviska PMS k PP, kde pracovník shrnuje všechny poznatky o klientovi ve prospěch závěrečného doporučení k rozhodnutí.

3.3.8 Výkon dohledu u podmíněného propuštění

Institut dohledu je právně zakotven v zákoně č. 140/1961 Sb., Trestním zákoně (§26a, §26b) a v zákoně č. 257/2000Sb., o Probační a mediační službě (§4, odst.1,2b).

V rámci trestního řízení je možné dohled uložit k následujícím trestům dle Trestního zákona:

- podmíněnému upuštění od potrestání s dohledem dle § 26 trestního zákona,
- podmíněnému odsouzení k trestu odnětí svobody s dohledem dle §60a, §60b trestního zákona,
- náhradu vazby dohledem probačního úředníka dle § 73 trestního zákona,
- podmíněnému propuštění z výkonu trestu odnětí svobody s dohledem dle § 63, § 64 trestního zákona.

Dohledem se rozumí pravidelný osobní kontakt pachatele s probačním úředníkem, součinnost při vytváření a naplňování probačního programu, plnění soudem uložených

povinností a omezení. Probační pracovník klienta vede (kontroluje i nabízí pomoc) k bezkonfliktnímu zvládnání životních situací, čímž zajišťuje potřeby klienta i společnosti. Speciální pohled by měl být věnován potřebám poškozených, nápravě škod. Probační dohled je vymezen délkou zkušební doby, u podmíněného propuštění s dohledem v rozmezí 1 – 7 let. Může být stanovena i četnost setkávání, a to buď rozhodnutím soudu či probačního pracovníka.

Probační pracovník zpracovává dle rozhodnutí předsedy senátu nebo pokud není stanoveno, jednou za 6 měsíců probační zprávu, v níž se odráží průběh dosavadní spolupráce, plnění probačního programu, důležité okolnosti klientova života na svobodě, jeho postoje k uloženým povinnostem, stanovisko probačního pracovníka, zdroje a zvládnání rizik klientem. Tato zpráva se předkládá soudu, jenž dohled uložil a který dále ve věci může rozhodnout.

Umění komunikace je třeba přiřadit k systematické práci s klientem. Pracovník PMS po navázání spolupráce seznamuje klienta s podmínkami dohledu. Vymezují se základní pravidla kontaktů a povinnosti obou stran. Jedná se o formální úkon, který otevírá další kroky. PMS sleduje klienta po propuštění, mapuje jeho možnosti. Vyhodnocují se první zdroje informací. V případě, že je započata spolupráce před PP, aktualizují se poznatky ze stanoviska PMS. Za stěžejní je považována dohoda o průběhu dohledu – plán dohledu, který nastavuje základní četnost setkávání a pravidla, specifikuje objednávku soudu a pojmenovává další úkoly a témata předmětná pro následující období dohledu. Proces uzavírání kontraktu klienta a PMS je důležitou součástí dohledu. Dává prostor klientovi zde ukotvit jeho vlastní očekávání od dohledu, ale zejména je pomůckou k vyhodnocení efektivity dohledu. Celá spolupráce s klientem má být systematická. Přesné pojmenování dílčích úkolů, popsání směřování klienta přispívá k objektivitě vyhodnocování. Úspěchy a neúspěchy se také neztrácejí ve velkém množství problémů, které klient po propuštění do kanceláře přináší. Aby mohl být dohled a jeho plán efektivně nastaven, je důležité reflektovat potřeby klienta, ale zejména rizika, která u něj existují. I po propuštění z VTOS je stále důležité téma potřeby poškozených. Kde existují významná rizika, pracovník PMS je oprávněn kontrolovat klienta i v místě bydliště. Ne vždy je možné z pozice odbornosti PMS odrazit potřeby klientů a v těchto případech je možné vnímat PMS jako koordinátora v zadání pro poskytovatele těch služeb, které mohou ve svých programech reagovat na specifickou problematiku klientů. Zvláště důležité je to v případech existujících rizik, kdy klient sám nedokáže přijmout opatření, přesto má zájem neselhat. Doplněním dohledu by

v těchto případech z hlediska naplnění účelu trestu měly být specializované (resocializační) programy.

Na straně PMS je možné sledovat vůli reagovat na individuality v řadách klientů (při absenci dostupné sítě poskytovatelů programů pro podmíněně propuštěné v některých regionech) v realizaci specializovaných programů pro PP.

3.3.9 Oblasti praxe u institutu podmíněného propuštění v rámci činností Vězeňské služby ČR

VS ČR je realizátorem jednoho druhu sankce, a to sankce nejzávažnější, trestu odnětí svobody, popř. ve velmi omezené míře nařízených ochranných léčeb u trestu odnětí svobody*. Trest odnětí svobody se vykonává diferencovaně ve čtyřech základních typech věznic: a) s dohledem, b) s dozorem, c) s ostrahou, d) se zvýšenou ostrahou. Zařazení do jednotlivých typů věznic je úkolem soudu a trestní zákon dává soudu návod, jakým způsobem zařazení zpravidla určit. Z tohoto rozdělení je zřejmé, že jednotlivé typy určuje vnější stupeň zabezpečení. Z rozdělení plynou důsledky pro práci s odsouzeným. Např. vyšší stupeň zajištění je omezením v možnostech pracovního zařazení (nestřežená pracoviště vně věznic). Pracovníci VS ČR se setkávají i s pachateli nejzávažnějších trestných činů. S odsouzenými, kteří neakceptují trest, jsou začleněni do organizovaného zločinu, mají specifické poruchy osobnosti, individuální potřeby třeba i neslučitelné se zákonem o VTOS. Ačkoli se jedná pouze o jeden typ sankce, vyplývají pro VS z ní náročné úkoly. Praxe VS u institutu podmíněného propuštění je součástí komplexních úkolů ve věznicích při práci s pachateli. VS ČR využívá motivace odsouzených k aktivní účasti na převýchovném procesu. Jak bylo uvedeno, právě možnost k podání žádosti o podmíněné propuštění po uplynutí zákonné lhůty, je jeden z klíčových motivů pro odsouzené. Ne však všichni odsouzení si žádost o PP mají v úmyslu podat a ne všem je v žádosti vyhověno. VS musí u všech odsouzených přistoupit k úkolům jež jsou ji legislativně dány (viz. kapitola 3.1 Právní zakotvení institutu PP). Zajišťuje bezpečnost věznic vně i uvnitř zařízení, zajišťuje naplňování některých základních práv a svobod, zdravotní a duchovní péči apod. (viz. příloha č.9 - Hlava druhá PRÁVA ODSOUZENÝCH zákona č. 169/1999 Sb. O výkonu trestu odnětí svobody).

* VS má i další úkoly. Např. zajišťuje ostrahu soudů a státních zastupitelství, realizuje výkon vazby. Tyto úkoly, ale nemají povahu sankce.

Úkoly, které VS ČR ve VTOS plní, nejsou primárně nastaveny na přípravu podkladů k podmíněnému propuštění s dohledem. Jak ale již bylo výše napsáno, institut podmíněného propuštění je významným motivačním faktorem pro odsouzené k práci na změně a tedy i k přístupu k VTOS. Dohled může doplnit posláním VS ČR k dovršení účelu VTOS. Minimálně z těchto důvodů je třeba vnímat další úkoly VS ČR i v souvislosti s oblastí Parole. Úkoly jsou definovány v zákoně o výkonu trestu a řádu VTOS, v nařízeních Generálního ředitelství vězeňské služby a ředitelů věznic a v metodických listech. Z pohledu PMS jako nevýznamnější činnosti VS ČR ve vztahu k Paroli a ke vzájemné spolupráci lze vnímat diferenciaci odsouzených, stanovování programů zacházení a přípravy podkladů k PP.

S problémem soudního určení způsobu výkonu trestu odnětí svobody se VS vypořádala adekvátním způsobem tím, že prostor obecného určení vyplnila diferenciací odsouzených. Prameny lze stopovat v koncepci rozvoje vězeňství, přičemž v tomto přístupu lze vyzdvihnout přirozenost cesty k odrazu specifických potřeb lidských individualit vězněných. Vnitřní diferenciaci odsouzených upravuje Metodický list č.25, který vydalo Generální ředitelství vězeňské služby roce 2004. I při tomto úkolu je sledována motivace odsouzených. Čl.3 metodického listu konkrétně pojmenovává motivační činitele vnitřní diferenciaci. Pro pracovníky PMS po seznámení s místními pravidly diferenciaci je možné vyvozovat prvotní poznatky o odsouzených.

Dalším důležitým úkolem je stanovení Programu zacházení, jeho vedení a vyhodnocování. Jedná se o základní stavební kámen VTOS, který je definován v § 41 zákona č.169/1999 Sb., o výkonu trestu odnětí svobody. V odstavci 1 tohoto paragrafu je uvedeno, že “Program zacházení se zpracovává na základě komplexní zprávy o odsouzeném s ohledem na délku trestu, charakteristiku osobnosti a příčiny trestné činnosti.”⁴⁰ V odstavci 3 stejného paragrafu je pak blíže tento program specifikován a to tak, že program zacházení obsahuje konkrétně formulovaný cíl působení na odsouzeného, metody zacházení s odsouzeným směřující k dosažení cíle a způsob a četnost hodnocení.⁴¹

Z pohledu PMS je vyhodnocení programu zacházení (dále jen PZ) kvalitativním zdrojem informací o klientovi. Na jedné straně vypovídá o tom, zda klient splňuje podmínky spolupráce, ale může být i výpovědí, zda v průběhu VTOS se účastnil aktivit, které mají význam z pohledu eliminace rizik. Také může být výpovědí, zda jeho chování

⁴⁰ zákona č.169/1999 Sb. o výkonu trestu odnětí svobody, §41 odst. 1

⁴¹ zákona č.169/1999 Sb. o výkonu trestu odnětí svobody

v průběhu trestu koresponduje s jeho záměry po propuštění apod. PZ, jak jsou v současnosti koncipovány, mají pouze omezenou výpověď pro pracovníka PMS zpracovávajícího analýzu rizik. Nabídka aktivit PZ je povětšinou plošná, dle možností věznic a nabídky na straně specialistů a vychovatelů. Je proto obtížné ze strany PMS navazovat na aktivity PZ po propuštění. Přesto je PZ styčnou plochou, po které se již dnes můžeme rozjet k provázané spolupráci.

VS k zajištění efektivity výchovného působení VTOS má k dispozici specialisty (vychovatele, vychovatele terapeuty, sociální pracovníky, lektory, speciální pedagogy, sociology, psychology), kteří plní své vlastní úkoly a mimo jiné se setkávají při realizaci programu zacházení a v hodnocení odsouzených (viz. Příloha č.2). Právě tyto dva úkoly specialistů (jde o úkoly komplexní spolupráce specialistů VS) jsou významné také pro navazující činnosti probačního pracovníka. Probační pracovník ve své práci plní úkoly, jež jsou ve VTOS v jejich částech rozděleny mezi specialisty. Tímto je podmíněn zájem o poznatky všech specialistů. Na jedné straně se úkoly obou služeb v obecném zadání, ale i v konkrétních případech, prolínají, na straně druhé v sobě nesou svá vlastní specifika. Pracovníci VS tak mohou z pozice vlastního profesního určení každého specialisty doplnit informovanost pracovníka PMS a také doporučit (pracovníkovi i klientovi), resp. specifikovat další práci s klientem. Pracovníci PMS pak mohou poskytnout specifičnost své práce ve prospěch doplnění aktivit programu zacházení. Aktivní účast PMS na aktivitách, jež sledují bezprostřední souvislost s trestnou činností a zároveň směřují klienty k životu po propuštění, k přípravě podmínek a náhledu na bezprostřední realitu na svobodě.

4. Penitenciární a postpenitenciární poradenství

Poradenství v oblasti penitenciární a postpenitenciární péče pokrývá svými službami rozsáhlou oblast vězeňství, péči o občany po výkonu trestu, rodinné příslušníky postižené výkonem trestu nebo trestnou činností svého člena a rovněž se zabývá péčí o občany ohrožené delikvencí a občany extrémně zanedbané. Pracovníci v této sféře musí úzce spolupracovat s dalšími specialisty, zejména v oblasti poradenství profesního, partnerského a sociálního. Jelikož se jedná o kontakt s extrémně narušenými a i nebezpečnými osobnostmi, je tato profese velmi náročná na psychologické, sociologické a obecné lidské znalosti a zkušenosti. Poradenství se opírá o výsledky mnoha specializovaných vědních oborů, jako např. penologie (nauka o trestu a trestání) a forenzní psychologie.

Hlavní oblasti penitenciárního poradenství jsou:

- Adaptace na problémy výkonu trestu
- Zdravotní a psychické problémy
- Sociální problémy
- Stravování
- Kultura, vzdělávání
- Alkoholismus a toxikomanie

Hned od počátku výkonu trestu je osobnost odsouzeného vystavena dvojímu působení. Odsouzený si osvojuje nejen poznatky o svých právech a povinnostech, o organizaci celého zařízení, o chodu věznice, ale současně je vtahován do neformálního systému života spoluvězňů.

Po určitém čase je každý odsouzený postaven před nevyhnutelnou volbu, zda se přikloní na stranu organizovaného výchovného působení nebo podlehne vlivu vězeňské subkultury. Zvýšenou pozornost je třeba věnovat osobám, které jsou ve výkonu trestu poprvé, pro které má kontakt s dosud neznámým prostředím mimořádnou povahu a celý konflikt probíhá intenzivněji. Recidivisté však svým způsobem také začínají znovu i když s „výhodou“ předchozích zkušeností.

Před zpracováním návrhu poradenského postupu je nutno si uvědomit, co je smyslem péče o nepřizpůsobivé občany. Cílem sociální péče je začlenit klienta do společnosti. Toho lze dosáhnout výchovným působením, při němž musí být klient veden k vlastní aktivitě. Než začne kurátor nebo probační pracovník s klientem pracovat, musí si

uvědomit, že sociální problémy klientů pramení z narušených vnitřních a vnějších vztahů a postojů klienta k jeho nejbližšímu okolí. Proto je třeba zjistit ty skutečnosti, které měly vliv na vytváření jeho osobnosti. To může zjistit anamnézou zaměřenou na důležitá období klientova života. Vlastní poznatky a údaje pracovník získává z přímého rozhovoru či z pozorování klienta.

Je nutno zdůraznit, že vztah pracovník/klient musí být profesionální a musí být budován cílevědomě. Je nutno vyloučit subjektivní pocity a dokázat navázat kontakt i s klientem, který je třeba nesympatický. Pracovník musí dodržovat zásady poradenského rozhovoru a klienta nejen chápat, ale udržet si také od něj odstup.

Kromě začlenění klienta do společnosti má postpenitenciární péče další cíle:

- podílet se na dosažení nápravy odsouzených po propuštění z VTOS,
- pomoc při hledání pracovního zařazení,
- pomoc při zprostředkování ubytování,
- finanční podpora,
- sociálně výchovné a poradenské působení.

„Po propuštění ze sociální izolace, kterou nepochybně výkon trestu odnětí svobody představuje, prochází propuštěný tzv. adaptační fází. Její trvání je individuální (ne delší než 2 roky) a závisí jednak na podmínkách, do nichž se vrací (zaměstnání, rodina, přátelské vztahy), jednak na motivaci k dalšímu „bezúhonnému“ životu, na adaptační kapacitě osobnosti, na event. poruchách osobnosti apod. V adaptační fázi dochází nejčastěji k recidivě kriminálního chování. Je to způsobeno „šokem“ z nárazu na realitu života na svobodě, dlouhodobou frustrací subjektivně významných potřeb, nemotivovaností k prosociálnímu chování, prázdnotou sociálního prostoru, do něž se vrací apod. Pomoc při překonání této specifické životní etapy, „krize ze svobody“, je prvořadým úkolem postpenitenciární péče.“⁴²

Pro koho je postpenitenciární péče vhodná? Jde zejména o mladistvé, prvotrestané, osoby bez poruch chování (bez záškoláctví v minulosti, bez útěků z domova, problémů s dodržováním právních norem, atd.), osoby po krátkodobém trestu, osoby s dobrým sociálním zázemím, s funkční rodinou, osoby s kvalitními pracovními návyky a rovněž s již zajištěným vhodným zaměstnáním. V neposlední řadě o osoby dobře motivované a

⁴²NETÍK, NETÍKOVÁ, HÁJEK. *Psychologie v právu*, 1997, s. 48

rovněž o osoby, které nemají zkušenost s alkoholem, drogami, patologickým hráčstvím, atd.

PRAKTICKÁ ČÁST

5. Cíl praktické části, použité metody a stanovené předpoklady

Cílem praktické části této práce je zmapovat parolové činnosti Probační a mediační služby ČR (dále jen PMS ČR), se zaměřením na podmíněné propuštění z výkonu trestu odnětí svobody. Tedy na konkrétní postupy PMS ČR. Metodami k dosažení tohoto cíle bude zejména studium dokumentace a to jednak dokumentace střediska PMS ČR Nymburk a dále dokumentace Okresního soudu v Nymburce. Jako další informační zdroje k dosažení cíle byly rozhovory s klienty střediska PMS ČR v rámci pilotního projektu SARPO (Souhrnná Analýza Rizik a Potřeb osob podmíněně propuštěných z výkonu trestu odnětí svobody). Účelem této části práce je přinést ucelený obraz o vykonávaných činnostech PMS ČR, ale také o podpůrných projektech, které k parolovým činnostem neodmyslitelně patří. Téma jsme si rozdělili pro zjednodušení do tří kapitol. První kapitola se zabývá parolovými činnostmi v praxi, tedy jak výše popsaná teoretická východiska převádí PMS ČR do praxe.

Z teoretické části, z prostudovaných materiálů nám jasně vyplývají dva základní předpoklady této práce:

1) lze předpokládat, že komplexní analýza rizik osob žádajících o podmíněné propuštění z výkonu trestu odnětí svobody (SARPO) přinese větší efektivitu práce v této agendě PMS ČR a bude mít vliv na kvalitu predikce úspěšnosti propuštěného v běžném životě.

2) předpokládáme, že podmíněné propuštění z výkonu trestu odnětí svobody za současného uložení dohledu, jako jedna z alternativ, je málo využívanou formou v soudním systému se zaměřením na soudní okres Nymburk.

Na první předpoklad hledáme odpovědi ve druhé kapitole této práce nazvané Programy související s parolovými činnostmi, kde uvádíme projekty, ve kterých je PMS ČR zainteresována jako spoluautor, spolupracující organizace nebo samotný autor, a které

úzce souvisí s cílem práce. Na druhý předpoklad budeme hledat odpověď ve třetí kapitole zpracovávající statistický data Okresního soudu v Nymburce a střediska PMS ČR Nymburk.

Jak je výše uvedeno hlavními metodami, které byly použity pro získání dat směřující k ověření předpokladů, byly analýza spisové dokumentace a rovněž hodnotící rozhovor s klienty střediska PMS ČR Nymburk v rámci přípravy a hodnocení jednotlivých dále popsanych programů. Analýza spisové dokumentace směřovala k získání informací o počtu podaných žádostí o podmíněné propuštění z výkonu trestu odnětí svobody, informací o počtu stažených žádostí, informací o počtu vyhověných a zamítnutých žádostí o podmíněné propuštění z výkonu trestu odnětí svobody. Touto metodou byly získány rovněž informace o klientech střediska PMS Nymburk, tedy o těch, kteří měli uloženo podmíněné propuštění z výkonu trestu odnětí svobody s dohledem a jak touto alternativou prošli. Tedy byli osvědčeni či jim bylo podmíněné propuštění přeměněno zpět na výkon trestu odnětí svobody. Další využitou metodou byl rozhovor s klienty střediska PMS ČR Nymburk, kteří byli zahrnuti v pilotním projektu SARPO (Souhrnná Analýza Rizik a Potřeb osob podmíněně propuštěných z výkonu trestu odnětí svobody). Tento rozhovor byl zaměřen na zjišťování pohledu klientů na trestnou činnost, na možná rizika recidivy a na zmapování jejich prostředí po propuštění.

6. Parolové činnosti v praxi

Vzhledem k tomu, že práce s klienty ve výkonu trestu odnětí svobody je specifická a stejně tak je i specifická spolupráce VS ČR a PMS ČR, je pro praxi vytvořen manuál s názvem 3P (Profesionální Průvodce Praxí). Tento manuál vytvořila pracovní skupiny Parole, ve které jsou jednak zástupci PMS ČR, ale také zástupci VS ČR. Manuál se rovněž opírá o již zmíněnou spolupráci obou služeb v této oblasti, týká se praxe, a proto použijeme některé jeho části jako uvedení do problému. Následně bude popsána skutečná praxe a to v regionu Nymbursko.

Samotný manuál 3P je rozdělen do několika kapitol. První kapitola se zabývá profesním vybavením pracovníků, kteří pracují s odsouzenými ve výkonu trestu odnětí svobody. Touto kapitolou se podrobně zabývat nebudeme a to proto, že profesionalita je základem parolových činností a o vybavenost pracovníků se starají obě služby ve svých vzdělávacích akcích.

Druhá kapitola se zabývá besedami ve věznicích a to jak s odsouzenými tak i s personálem věznice. V úvodu této kapitoly se dočteme „Smyslem pořádání besed ve věznicích je předání konkrétních informací odsouzeným, kteří se připravují na možnost podmíněného propuštění.“⁴³ Mezi základní principy besed můžeme zařadit: princip participace pracovníků PMS a VS, princip otevřenosti a vstřícnosti, princip srozumitelnosti, princip dobrovolnosti, princip důvěry, princip profesionality, princip angažovanosti odsouzených při besedách.

To znamená, že každý pracovník PMS ČR, který spolupracuje s věznicí, má povinnost zabezpečit několik takových besed a to jak s odsouzenými, tak i personálem věznice. Co se týká besed s odsouzenými, jde o to, jak velká skupinka odsouzených se této besedy zúčastní. Pokud je to beseda pro celý oddíl, stává se velice často, že pracovník odpovídá na neadekvátní dotazy odsouzených, které s možností podmíněného propuštění nemají nic společného. Vzhledem k tomu se osvědčilo spolupracovat s jednotlivými vychovateli, kteří mají o svém oddílu přehled a vědí, který odsouzený by mohl požádat o spolupráci s PMS ČR.

⁴³ Pracovní skupina Parole – projekt Transition Facility. *Manuál 3P*. 2007. s. 4

Tito odsouzení se vyberou a s nimi se poté naplánuje beseda, která je zaměřená na vysvětlení možné spolupráce a na předání informací ohledně spolupráce na podmíněném propuštění. Tyto základní besedy pokládáme za účinné v tom smyslu, že pomohou eliminovat podávání žádostí o spolupráci u odsouzených, kteří nejsou motivováni, nemají sebekritický pohled na trestnou činnost nebo si chtějí jen popovídat, protože je ve věznicích nuda.

Druhou částí jsou besedy s personálem věznice a to v největší míře s uniformovaným personálem. Besedy by se měly uskutečnit minimálně 2x za rok a personál věznice má tyto besedy povinné, což je možné vnímat jako neúčelné. Na besedách se personál věznice dozví, co je PMS ČR a jaké poskytuje služby svým klientům. Většina účastníků těchto besed již toto několikrát slyšela, ale největším problémem je povinnost účasti. Vzhledem k tomu pak na besedě vidíme otrávené dozorce, kteří museli na besedu po noční či místo svého osobního volna. Pak jsou tyto besedy ve většině případů ztrátou času pro obě strany.

Třetí kapitola manuálu 3P se zabývá zahájením spolupráce odsouzeného s PMS ČR. Na počátku této kapitoly je uvedeno, že „Pro efektivní spolupráci PMS a VS v oblasti přípravy odsouzeného na podmíněné propuštění je klíčové, aby zahájení spolupráce probačního úředníka s odsouzeným proběhlo prostřednictvím vyplnění standardizovaného Podnětu k zahájení spolupráce s PMS (dále jen Podnět). Vyplněný Podnět je výchozím bodem procesu spolupráce mezi odsouzeným a probačním úředníkem, protože obsahuje informace o osobě odsouzeného, jeho trestním případě a o jeho situaci (rodinné, pracovní, finanční).“⁴⁴ Podle vyhodnocení zkušeností z dosavadní spolupráce PMS a VS se v praxi osvědčuje to, že vyplnění Podnětu ze strany odsouzeného probíhá ve spolupráci s pracovníkem věznice. Podle pracovníků PMS se ukazuje, že podrobně vyplněný Podnět je významným zdrojem informací potřebných pro další spolupráci probačního úředníka s odsouzeným. Rovněž se jako užitečná ukazuje praxe, kdy dochází k objektivizaci některých informací v Podnětu, kterou provádí pracovník věznice ještě před jeho odesláním probačnímu úředníkovi. Podle zjištěných zkušeností pracovníků PMS a VS se používání Podnětu v praxi osvědčuje zejména proto, že pracovníkům věznice poskytuje

⁴⁴Pracovní skupiny Parole – projekt Transition Faciliti. *Manuál 3P*. 2007. s. 6

informaci o zájmu odsouzeného spolupracovat s PMS a pracovníkům PMS poskytuje základní informace o odsouzeném, jeho případu a aktuální situaci.

Vyplněním Podnětu se odsouzenému umožní, aby se zamyslel nad svým dosavadním životem a svou budoucností v případě podmíněného propuštění. Dále jde o aktivní zapojení do procesu své osobní přípravy na případné podmíněné propuštění. Základním prvkem tohoto Podnětu je, že odsouzený probačnímu úředníkovi poskytne o sobě první a zároveň ověřitelné informace. Odsouzený získá informaci o tom, jaké otázky s ním bude probační úředník v rámci spolupráce probírat a jaké materiály bude po odsouzeném vyžadovat. Probační úředník získá představu o tom, jaké konkrétní kroky odsouzený již ve smyslu nápravy škod a narušených vztahů s poškozeným učinil. Odsouzený se v tomto momentě může zamyslet nad tím, zda bude nebo nebude chtít s probačním úředníkem v rámci přípravy na své podmíněné propuštění spolupracovat. V neposlední řadě odsouzený vyjádří svůj souhlas se spoluprací s probačním úředníkem a se shromažďováním osobních údajů o své osobě. Důležitý je i čas odevzdání tohoto Podnětu. Ten by měl být probačnímu pracovníkovi odevzdán nejpozději tři měsíce před možným podáním žádosti o podmíněné propuštění a to proto, aby probační pracovník stihl verifikovat veškeré zjištěné informace a rovněž aby stihl vypracovat stanovisko k žádosti odsouzeného o podmíněné propuštění z výkonu trestu odnětí svobody. Tento Podnět může odsouzený zaslat na adresu střediska PMS, které spolupracuje s danou věznicí nebo jej předá sociálnímu pracovníkovi, který s pracovníkem PMS ČR spolupracuje a ten jej pracovníkovi PMS předá.

Nicméně i zde hraje důležitou roli, jaká je navázána spolupráce s odborným personálem v dané věznicí. Je pravdou, že informace v Podnětu jsou základními informacemi, které se probační pracovník o daném odsouzeném dozví. Ještě lepší je, když probační pracovník dostane k tomuto Podnětu či později od vychovatele, sociálního pracovníka a psychologa souhrnné informace o odsouzeném. Bohužel toto se neděje všude.

Ve většině případů PMS ČR obdrží vyplněný základní požadavek a tím přísun informací na dlouhou dobu končí. Další důležité informace si poté složitě dohledává ze spisů. Důvodem je, že se k informacím od odborného personálu nedostane. Pokud budeme konkrétní, v současné době je zapotřebí, aby věznice umožnily probačnímu pracovníkovi vstup do počítačového systému VIS (vězeňský informační systém) a to proto, že veškeré údaje o odsouzeném se ukládají do tohoto systému. Zde najdeme psychologické posouzení klienta, informace o programu zacházení a další důležité informace, které jsou zapotřebí

pro kvalitní vypracování stanoviska k podmíněnému propuštění z výkonu trestu odnětí svobody.

Kapitola čtvrtá manuálu 3P je pro práci v této oblasti velmi důležitá. Nese název „Konzultace pracovníka PMS s odsouzeným“. Zde se uvádí „Smyslem úvodní konzultace je navázání konstruktivního pracovního vztahu probačního úředníka s odsouzeným.“⁴⁵ V rámci této konzultace také probíhá ověření údajů již sdělených odsouzeným v Podnětu, jejich doplnění či získání dalších, pro spolupráci důležitých informací. V rámci konzultace probační úředník s odsouzeným vyjasňuje vzájemná očekávání od spolupráce, usměrňuje a motivuje odsouzeného k další aktivitě v rámci jeho přípravy na možnost podmíněného propuštění, snaží se porozumět postoji odsouzeného ke spáchanému činu a k poškozenému, a to s ohledem na zjištění rizika recidivy a rizika vzniku možné újmy konkrétním osobám v případě podmíněného propuštění odsouzeného. Konzultace by měla probíhat podle principů a zásad vedení profesionálního rozhovoru a měla by odsouzenému poskytnout srozumitelnou informaci o podobě případného dohledu v případě podmíněného propuštění.

Jak je uvedeno, v úvodním rozhovoru s odsouzeným se probační pracovník dozví podrobnosti vyčtených informací z Podnětu. Na tomto jednání se rovněž klient (odsouzený) dozví, že spolupráce je oboustranně dobrovolná a od spolupráce mohou obě strany kdykoliv bez podání vysvětlení odstoupit.

Zásada dobrovolnosti je velice důležitá. Probační pracovník může od spolupráce odstoupit například v momentě, kdy klient nesplnil domluvené kroky nebo ve stanovisku „přibarvil“ sdělené informace. Naopak klient může odstoupit od spolupráce například v momentě, kdy mu přijde neúčinná nebo v momentě, kdy se domnívá, že mu spolupráce s probačním pracovníkem uškodí. Dále se na úvodním jednání může eliminovat spolupráce s nemotivovaným klientem, s klientem, který nemá sebekritický pohled na spáchaný trestný čin nebo neučinil žádné kroky k nápravě škody. Rovněž nemusí být navázána spolupráce s klientem, který předložil Podnět například měsíc před možným podáním žádosti o podmíněné propuštění.

Důležitá je i profesionalita pracovníka PMS a jeho znalost soudního systému. Tím myslíme pravděpodobnost podmíněného propuštění. Tedy za jakých podmínek a okolností

⁴⁵Pracovní skupiny Parole – projekt Transition Faciliti. *Manuál 3P*. 2007. s. 8

daný soud propouští v rámci podmíněného propuštění a za jakých okolností nemá význam žádost o podmíněné propuštění z výkonu trestu odnětí svobody podávat. Je třeba umět klientovi vysvětlit, že v současné době je zbytečné žádost podávat. Dát mu informace co by měl zlepšit, na čem by měl pracovat a dále po jaké době by měl svou žádost o podmíněné propuštění podat.

Co se týká témat konzultací s klientem ve výkonu trestu odnětí svobody, jsou to zejména otázky na analýzu rizik a jejich možná ošetření. Jde tedy o zjištění možného rizika recidivy odsouzeného a rizika vzniku možné újmy konkrétním osobám v případě podmíněného propuštění odsouzeného. Standardizovaný nástroj pro vyhodnocení obou rizik a zjištění potřeb pachatele je hotov a v pilotní verzi odzkoušen. Obecné informace o tomto nástroji jsou obsaženy v teoretické části práce a to v kapitole 3.3.5. Nicméně tento nástroj není prozatím plně implementován do praxe parolových činností. I přes tuto skutečnost je vhodné, aby se již nyní pracovník PMS těmito otázkami společně s odsouzeným při konzultacích zabýval a to prostřednictvím své dovednosti vedení profesionálního rozhovoru. Pracovník PMS by měl na základě rozhovorů s odsouzeným a dalšími osobami provést základní analýzu shromážděných informací, přičemž by měl získané informace objektivizovat z dalších zdrojů. Své závěry z provedené analýzy by měl pracovník PMS konzultovat s pracovníky věznice a s dalšími participujícími osobami, např. ze strany poskytovatelů sociálních a dalších služeb stojících mimo věznici. Na základě provedené analýzy by měl pracovník stanovit a společně s klientem dojednat nejvhodnější způsoby řešení zjištěných problémů a připravit své závěrečné stanovisko k možnosti podmíněného propuštění. Pro možnost provedení základního vyhodnocení rizik a potřeb klienta se jako doporučení pro praxi PMS a VS navrhuje pět následujících otázek:

- Existují u odsouzeného v souvislosti s možností jeho podmíněného propuštění nějaká konkrétní rizika?
- Kdo je zjištěným rizikům konkrétně vystaven?
- Jaké konkrétní okolnosti nebo situace mohou zjištěná rizika u odsouzeného při jeho pobytu na svobodě zvýšit, tj. způsobit, že riziko bude aktivováno?
- Jaké konkrétní a reálně dostupné intervence mohou pomoci zjištěná rizika odsouzeného snížit?
- Jaké jsou specifické potřeby odsouzeného v případě jeho podmíněného propuštění?

Po zjištění rizik a potřeb odsouzeného je potřebné, aby probační pracovník doporučil dostupnou a vhodnou intervenci nebo opatření, kterým by se zjištěná situace odsouzeného v případě jeho podmíněného propuštění dala řešit. Pracovník PMS může navrhnout využití dostupných intervencí na svobodě (např. zařazení odsouzeného do specializovaného programu nebo služby, doporučení dohledu nebo uložení případných omezení a povinností) a soud v případě podmíněného propuštění odsouzeného na svobodu může tyto intervence zakomponovat do usnesení o podmíněném propuštění z výkonu trestu odnětí svobody jako přiměřené povinnosti či omezení.

Pátá kapitola manuálu se zabývá tématem zpracování hodnocení věznice k rozhodování o podmíněném propuštění a rovněž i vypracováním stanoviska PMS ČR k tomuto propuštění. Zde se můžeme dočíst, že „Průběh spolupráce odsouzeného s pracovníky vězeňské služby (dále jen VS ČR) a PMS ČR v rámci své přípravy na možnost podmíněného propuštění je následně zapracován do výstupních materiálů věznice a PMS, které jsou určeny soudu jako podkladový materiál pro jeho rozhodnutí o podmíněném propuštění. Tyto informace soud může zohlednit při svém rozhodnutí o žádosti o podmíněné propuštění a při stanovení jeho podmínek, tj. uložení dohledu a přiměřených povinností nebo přiměřených omezení.“⁴⁶

Tedy zpracované závěrečné dokumenty PMS ČR a VS ČR v oblasti přípravy odsouzeného na možnost podmíněného propuštění by měly obsahovat stručné informace popisující spolupráci s odsouzeným a profesionálně zpracované doporučení VS ČR a PMS ČR týkající se možnosti podmíněného propuštění odsouzeného, včetně vyhodnocení aktuální situace po propuštění z pohledu existujících potřeb a rizik odsouzeného.

Vězeňská služba a Probační a mediační služba mají pro potřeby zpracování výše uvedených informací ve své praxi zavedeny dva odlišné výstupní materiály. V praxi VS ČR se jedná o zpracované „Hodnocení“ a v praxi PMS ČR pak o zpracované „Stanovisko“. I přes skutečnost, že v praxi podmíněného propuštění existují dva výstupní materiály, obsahově se oba materiály mohou vzájemně doplňovat a obě služby mohou na jejich vytváření vzájemně spolupracovat.

V praxi by to mělo znamenat, že hodnocení VS ČR a stanoviska PMS ČR si pracovníci obou služeb vzájemně poskytují. Hodnocení je ze strany věznice automaticky, vzápětí po jeho zpracování, poskytnuto středisku PMS ČR zpracovávajícímu stanovisko

⁴⁶Pracovní skupiny Parole – projekt Transition Faciliti. *Manuál 3P*. 2007. s. 14

k možnosti podmíněného propuštění odsouzeného. Středisko PMS ČR pak také věznicí poskytuje své zpracované stanovisko, a to na základě vyžádání. V případě podmíněného propuštění za současného uložení dohledu je stanovisko PMS ČR a hodnocení věznic vždy zasláno středisku PMS ČR vykonávajícímu následný dohled v praxi. Samozřejmě by tato praxe byla ideální a byla by přínosná nejen pro obě služby, ale také pro odsouzeného, ale zejména pro soud, který o podmíněném propuštění rozhoduje. Bohužel tato praxe funguje pouze v některých věznicích. Ve většině případů si obě služby vypracovaná hodnocení nevyměňují a ani z nich při tvorbě svých výstupů nečerpají.

Poslední šestá kapitola se zaměřuje na práci s poškozeným. V úvodu kapitoly je uvedeno, že „Práce s poškozenými (tj. ve smyslu práce jak s oběťmi trestného činu tak i s dalšími lidmi, dotčenými spáchaným skutkem) při přípravě podmíněného propuštění odsouzeného je uplatněním restorativního způsobu v praxi PMS a VS, tj. uplatněním principu rovného přístupu. Rovný přístup znamená mít stejný zájem o poškozeného a o pachatele a do procesu řešení následků trestného činu zapojovat obě strany.“⁴⁷

Tato oblast je jak v parolových činnostech, tak i v ostatních činnostech PMS ČR v současné době nejdiskutovanější. Co se týká parolových činností, zejména při přípravě na podmíněné propuštění je tato oblast pojmána následovně.

Pokud probační pracovník při spolupráci s odsouzeným zjistí, že jeho trestnou činností vznikla nějaká majetková škoda, snaží se odsouzeného motivovat, aby kroky směřující k uhrazení škody a kroky směřující k urovnání narušeného vztahu učinil již z výkonu trestu odnětí svobody. V dopise poškozenému odsouzený může uvést základní informace, tedy že je ve výkonu trestu odnětí svobody a že škodu bude hradit ihned po propuštění. Lepší varianta je ta, když je odsouzený ve výkonu trestu zaměstnán. V takovém případě, po přednostních srážkách, kterými jsou například plnění vyživovací povinnosti, může odsouzený požádat účtárnu, aby splátky náhrady škody byly strhávány z výplaty. Poškozený se tak náhrady dočká již z výkonu trestu odnětí svobody.

Složitější otázkou je oslovování obětí násilných trestných činů. Oslovit například oběť znásilnění po dvou třetinách odpykaného trestu s tím, že odsouzený žádá o podmíněné propuštění z výkonu trestu odnětí svobody, by mohlo mít na oběť neblahé následky. Tím nemáme na mysli s obětí nepracovat vůbec, ale spíše zahájit práci s obětí

⁴⁷Pracovní skupiny Parole – projekt Transition Faciliti. *Manuál 3P*. 2007. s. 15

v co nejkratším čase po spáchání trestného činu a to proto, že po několika letech má již oběť situaci zažitou a nešetrné sdělení jakékoli informace může mít katastrofální důsledky.

Otázkou zůstává, zda oběti či poškozené přizvat k rozhodování o podmíněném propuštění odsouzeného z výkonu trestu odnětí svobody. Tento způsob preferují například v Kanadě či Velké Británii, kde systém parolových rad funguje již několik desetiletí. V tomto systému se oběť k možnosti podmíněného propuštění vyjadřuje. Dle našeho názoru by to v ČR přineslo negativní stanoviska k podmíněným propuštěním a to zejména proto, že naše společnost není na takový přístup připravena. V současné době se chystá pilotní projekt právě na parolové rady, které budou tyto možnosti v ČR zkoušet.

7. Programy a projekty související s parolovými činnostmi

První hmatatelnou aktivitou byl projekt Českého helsinského výboru s podporou Phare s názvem „Vybrané instituty restorativní justice a jejich prosazení do praxe“. Ve spolupráci s PMS byl připraven a odpilotován specializovaný tréninkový program pro podmíněně propuštěné, lektorovaný paní Zuzanou Stancovou (terapeut/realizátor programů pro podmíněně propuštěné s názvem „BETA“). Program byl zaměřený na metody, způsoby a formy práce s podmíněně propuštěnými klienty, na způsoby komunikace s touto cílovou skupinou.

Nabídka strukturovaných programů je ze strany PMS na rozdíl např. od akreditovaných programů ve Velké Británii i přes naznačená pozitiva žalostná a současné možnosti programového zapojení do široké spolupráce jsou prozatím v plenkách. V rámci projektu Transition facility byli experty z Anglie proškoleni pracovníci z pilotních středisek PMS a věznic. Pilotně je program s názvem „Zastav se, zamysli se a změň se“ ověřován ve věznicích Jiřice, Kuřim a Světlá nad Sázavou, střediscích PMS Praha, Plzeň, Zlín. Tento program je i změnou v dosavadním stylu práce PMS, kdy standardní styl práce již dříve přiblížený, je doplněn o nácvik sociálních dovedností pro řešení problémů souvisejících s trestnou činností za podpory alternativního a kauzálního myšlení a vytváření strategií pro nepáchání další trestné činnosti.

V této kapitole se budeme podrobně zabývat třemi programy a to programem ZZ (Získej Zaměstnání), projektem Šance a v neposlední řadě projektem SARPO 1 (Souhrnná Analýza Rizik a Potřeb Osob). Program ZZ spadá spíše do oblasti penitenciární péče a to

proto, že byl realizován ve výkonu trestu odnětí svobody. Druhé dva projekty jsou kombinacemi penitenciární a postpenitenciární péče a to vzhledem k tomu, že jedna jejich část byla realizována ve výkonu trestu odnětí svobody a druhá část na svobodě.

7.1 Program ZZ (Získej Zaměstnání)

Tento program realizovalo Sdružení pro probaci a mediaci v justici se svými partnery a to Diakonií Českobratrské církve evangelické a Probační a mediační službou ČR. Byl realizován jednak ve vazební věznici České Budějovice, věznici Jiřice a ve věznici Kynšperk nad Ohří a dále ve střediscích PMS ČR České Budějovice, Chomutov, Praha a Sokolov.

Program usiloval o zohlednění principů restorativní justice. Snažil se v co největší míře propojit pohled pachatele s pohledem oběti a společnosti. Součástí procesu bylo vedení pachatelů k tomu, aby porozuměli důsledkům svého chování a převzali za své jednání zodpovědnost; současně byli podporováni ve snaze o změnu a integraci do společnosti.⁴⁸

Program využívá principů kognitivně behaviorální terapie, která spočívá v popsání nežádoucích a naučení žádoucích způsobů chování a ve změně postojů a hodnocení, jež se nakonec promítne do rozhodování a výsledného jednání klienta v rizikových situacích.⁴⁹

Co to vůbec je program ZZ? Jde o motivační program, který je určen dospělým klientům, kteří porušili zákon, tedy dopustili se trestného činu. Absolvování tohoto programu jim zvyšuje šanci nalézt a udržet si zaměstnání po propuštění z výkonu trestu odnětí svobody. Dále jim pomáhá najít způsob, jak krok po kroku řešit problémy související s trestnou činností a tak snižovat možnost recidivy.

Tento program probíhá se skupinkou odsouzených (maximální počet 12 osob). Každé setkání je dvouhodinové a bylo realizováno jedenkrát v týdnu. Při těchto setkáních byly probírány otázky a témata týkající se řešení problémů, řešení mezilidských vztahů, zvládání pocitů zlosti, plánování volného času, přípravy na přijímací pohovor, vyrovnání se s trestnou minulostí a pobytem ve vězení. Návčik jak psát životopis, motivační dopis a v neposlední řadě seznámení s důsledky práce na černo.

⁴⁸ SPJ. *Motivační program ZZ (Získej zaměstnání)*, Přístup z: <http://www.spj.cz/index.php?page=27>

⁴⁹ SPJ. *Motivační program ZZ (Získej zaměstnání)*, Přístup z: <http://www.spj.cz/index.php?page=27>

Tento program lektorují vždy dva profesionální odborníci působící v oblasti integrace sociálně vyloučených osob. Tito odborníci museli projít speciálním školením a po jeho absolvování byly certifikovány jako trenéři tohoto motivačního programu.

Vzhledem k tomu, že tento program fungoval i ve věznici Jiřice, je možné v této práci uvést výsledky tohoto programu. Věznice Jiřice byla zvolena pro svou blízkost k hlavnímu městu Praze a za druhé proto, že ředitelství věznice bylo tomuto programu nakloněno. Tento program byl ve věznici Jiřice realizován od září do prosince 2007. Program byl tedy ve věznici ukončen zhruba před rokem a půl.

Zájemci o tento program byli rozděleni do dvou skupiny. První skupinu tvořili odsouzení před možným podmíněným propuštěním z výkonu trestu odnětí svobody. Druhou skupinu tvořili odsouzení před standardním ukončením výkonu trestu. Klienti byli minimálně 6 měsíců před propuštěním nebo před podáním žádosti o podmíněné propuštění z výkonu trestu odnětí svobody. Druhou podmínkou bylo, že se po propuštění budou vracet do hlavního města Prahy, či že se budou zdržovat na území Středočeského kraje.

V první skupině zahájilo program 12 odsouzených. Program ukončilo 10 odsouzených, jeden odsouzený byl přeřazen do jiné věznice a jeden byl z programu stažen vzhledem ke svým pracovním povinnostem. Všech 10 odsouzených obdrželo certifikát o absolvování programu. Bohužel ani jeden z účastníků nebyl do dnešní doby podmíněně propuštěn. Jak je uvedeno výše, tento program měl účastníkům přinést zvýšení pravděpodobnosti podmíněného propuštění z výkonu trestu odnětí svobody. Bohužel žádost o podmíněné propuštění si do dnešního dne podal pouze jeden z účastníků. Tomu byla žádost zamítnuta a to proto, že neměl v případě podmíněného propuštění zajištěno zázemí a zaměstnání. Vzhledem k tomu tato první skupina využila programu pro získání znalostí, které mohou využít po propuštění z výkonu trestu odnětí svobody.

Druhá skupina zahájila program se 14-ti odsouzenými. Program dokončilo 12 odsouzených z čehož certifikát obdrželo 8 odsouzených. Čtyři účastníci v průběhu odstoupili a dva se naopak dodatečně zapojili. Certifikát však obdrželo pouze osm účastníků a to proto, že ostatní účastníci se nezúčastnily všech lekcí a to buď pro nezájem nebo vzhledem k pracovnímu zařazení ve výkonu trestu odnětí svobody. Vzhledem k tomu se dá říci, že tento program byl ve věznici Jiřice co do počtu úspěšný, ale pokud se podíváme na efektivitu, kýžený výsledek (zejména v první skupině) nepřinesl. Pro druhou skupinu měl program větší využitelnost a to proto, že po skončení programu byly účastníci propuštěni z výkonu trestu odnětí svobody (vykonán celý trest). Bohužel zpětná vazba

není. Jako pozitivum se dá brát to, že z účastníků, kteří prošli tímto programem, se doposud žádný do výkonu trestu odnětí svobody nevrátil.

V závěru lze říci, že sice program neměl ve věznici Jiřice očekávaný výsledek, ale všichni účastníci si jej pochvalovali a hodnotili jej jako velice přínosný. Nejen v tom, že se mohli na svůj problém podívat opět trochu jinak, ale také proto, že je naučil novým dovednostem a měli možnost získat nové zkušenosti.

7.2 Projekt Šance

Projekt Šance realizovala koalice Šance, jež spojila 10 organizací, z nichž většina měla zkušenosti s prací s hlavní cílovou skupinou. S osobami ve výkonu trestu odnětí svobody a po jejich propuštění.

Hlavním cílem Projektu Šance bylo zlepšit přístup k zaměstnání a motivovat hlavní cílovou skupinu, aby měla zájem pracovat. Snahou bylo též ovlivnit situaci na regionální, národní i evropské úrovni v oblasti zaměstnávání osob propuštěných z VTOS.

Nejdůležitější součástí tohoto projektu byl reintegrační program, který byl jednak zahrnut do práce s klienty ve výkonu trestu odnětí svobody, ale i po jejich propuštění. Součástí tohoto programu byly i činnosti mentorů, kteří účastníkům tohoto programu s návratem do společnosti pomáhali. Mezi hlavní výstupy Projektu Šance patří reintegrační program. Jeho cílem je podpořit vězně před a po výstupu z výkonu trestu odnětí svobody v reintegračním procesu, zvýšit jejich šance na trhu práce, podporovat jejich pracovní návyky a smysl pro povinnost a pomoci jim při vyhledávání pracovních příležitostí v rámci celé ČR.

Jedinečnost tohoto programu byla v kontinuální práci s klientem a to jak před, tak po propuštění z výkonu trestu na svobodu. Do tohoto projektu byli rovněž začleněni vhodní zaměstnavatelé, kteří byli ochotni tyto osoby zaměstnat. Část reintegračního programu byla zaměřena na rozvoj kompetencí, které jsou potřebné při návratu z výkonu trestu odnětí svobody. Rovněž byl zaměřen na získání dovedností při vstupování na trh práce. Program byl orientován na konkrétní individuální pomoc klientům při hledání vhodného zaměstnání.

„Cílem Programu je minimalizovat dobu, kterou je propuštěný vězeň bez práce a sociální opory, protože tato skutečnost prohlubuje jeho nejistoty a zvyšuje beznaděj, vedoucí k možnému sociálnímu selhání a k recidivě.“⁵⁰

Jak je uvedeno výše, součástí tohoto projektu Šance byla i pomoc mentorů. „Služba mentor je část reintegračního programu, která probíhá po propuštění klienta z VTOS. Její podstatou je individuální podpora a poradenství poskytované vyškoleným laikem - mentorem. Mentor působí jako prostředník mezi klientem a justicí a klientem a jinými institucemi, podle individuálních potřeb klienta. Hlavní náplní práce mentorů je praktická pomoc a konstruktivní poradenství klientům, zaměřené na snížení rizika recidivy a podpora motivace nalézt a udržet si zaměstnání.“⁵¹

Mentor měl funkci „bližšího člověka“, který může v tíživé situaci poradit nebo pomoci. Mentoři nepodporovali klienty finančně. Jejich činnost byla v úvodní fázi například doprovod klienta na úřad, vyplnění formulářů, atd.

„Stěžejním výsledkem Projektu je ověření reintegračního programu pro osoby opouštějící výkon trestu odnětí svobody, který zahrnuje služby a programy pro přípravu hlavní cílové skupiny na propuštění z VTOS, navazující pobyt na svobodě a nalezení zaměstnání. Reintegrační program byl realizován ve věznicích Bělušice, Jiřice a Vinařice a určen klientům hodlajícím žít v regionu Severozápad a Střední Čechy.“⁵²

Jako poslední uvádíme stručnou statistiku všech zúčastněných osob a jejich úspěšnost v projektu. Z tabulky je patrné, že do projektu bylo zařazeno 97 osob ve výkonu trestu odnětí svobody, z tohoto 6 žen a 91 mužů. Celým programem prošlo pouze 37 mužů, tedy 40,6 % z celkového počtu mužů. 6 Žen využilo pouze služeb mentorů a to po propuštění z výkonu trestu odnětí svobody. Z těchto šesti žen našly práci čtyři ženy, tedy víc jak polovina celkového počtu zúčastněných žen. Co se týká mužů zaměstnání našlo díky programu Šance 41 mužů, tedy 42,3 % z celkového počtu zúčastněných klientů. Vzhledem k této tabulce a procentuálnímu vyčíslení se dá uvést, že tento program byl úspěšný a to jak po stránce využití reintegračního programu, využití mentorů, ale i v přínosu pro klienty díky programu nalézt vhodné zaměstnání.

⁵⁰ Sdružení pro probaci a mediaci v justici. *Mezi vězením a komunitou*. 2008, s. 66

⁵¹ Sdružení pro probaci a mediaci v justici. *Mezi vězením a komunitou*. 2008, s. 70

⁵² Sdružení pro probaci a mediaci v justici. *Mezi vězením a komunitou*. 2008, s. 9

Tab. č. 1 Projekt Šance, účastníci a výsledky v absolutním a relativním členění

PROJEKT ŠANCE						
	Ženy		Muži		Celkem	
	Absolutní četnost	Relativní četnost	Absolutní četnost	Relativní četnost	Absolutní četnost	Relativní četnost
Klienti projektu Šance	6	100%	91	100%	97	(100%)
Klienti, kteří prošli celým reintegračním programem	0	0	37	40,6%	37	38,1%
Klienti, kteří se zúčastnili pouze části programu a to ve VTOS	0	0	25	27,4%	25	25,7%
Klienti, kteří využili pouze služby mentoringu	6	100%	29	31,8%	35	36%
Klienti, kteří našli po výstupu z VTOS zaměstnání	4	66%	37	40,6%	41	42,3%

7.3 Projekt SARPO 1

Při popisu tohoto projektu začneme více obecně. V kapitole 3.3.5, která se věnovala analýze rizik, je uvedeno, že obě služby, tedy jak Vězeňská služby ČR tak i Probační a mediační služba nemají strukturovaný nástroj na hodnocení možných rizik u osob, které žádají o podmíněné propuštění z výkonu trestu odnětí svobody. Nicméně jsme uvedli, že pracovní skupina Risk assessment začala vyvíjet nástroj pro hodnocení rizik. Vytvoření nástroje se podařilo zrealizovat na počátku roku 2007. Pilotní ověřování nástroje bylo zahájeno v březnu 2007 a trvalo do března 2008.

Tento nástroj spadá jak do penitenciární péče, tak i do postpenitenciární péče a to proto, že nástroj na vyhodnocování rizik používají jak pracovníci VS ČR, tak i pracovníci PMS ČR.

Na následujících stránkách bude uveden popis tohoto nástroje s názvem SARPO 1 a rovněž budou uvedeny výsledky „pilotního období“ na středisku PMS ČR Nymburk.

Co je SARPO? Jedná se o zkratku Souhrnná Analýza Rizik a Potřeb Osob před a po podmíněném propuštění z výkonu trestu odnětí svobody. Tento nástroj začala pracovní skupina Risk assessment vyvíjet od roku 2003. Do této expertní skupiny byli zahrnuti jak pracovníci z PMS ČR, tak i pracovníci VS ČR. Jednalo se o multidisciplinární tým, který měl za úkol, po vzoru zahraničních kolegů, vymyslet vhodný nástroj na analýzu rizik. Jedná se tedy o hodnotící nástroj, který přináší objektivnější mechanismus hodnocení pachatelů pro potřeby obou služeb. Záměrem projektu bylo zajistit odbornou identifikaci rizik a potřeb pachatelů ihned po nástupu do výkonu trestu odnětí svobody a dále pak před podmíněným propuštěním z výkonu trestu odnětí svobody. Dalším záměrem byla plynulá návaznost nástroje při práci s pachatelem u obou služeb.

Tento systém hodnocení vznikl ze společné potřeby nezbytné spolupráce pro vytvoření objektivnějšího mechanismu v rámci hodnotící činnosti obou služeb. Mezi základní cíle nového systému hodnocení řadíme zajištění odborné identifikace rizik a potřeb pachatelů, kontinuální návaznost a vzájemné provázané působení v rámci celé trestní politiky, jakož i zahájení výzkumu zjištěných dat touto metodou.

Na první pohled má nástroj SARPO 1 podobu několika stránkového dotazníku (14 stran). Nejedná se však o klasický formulář, který by nutil k pasivnímu vyplňování. Jde o nový mechanismus, který slouží hodnotiteli pro vyhodnocení, plánování a působení v práci s odsouzenými. Navíc se struktura nástroje pokouší o rovnocenné uchopení rizik a potřeb pachatele a to jak v minulosti tak v budoucnosti.

Nástroj SARPO 1 je strukturován do několika relativně samostatných částí:

- **Charakteristika trestné činnosti** – tato část obsahuje data o specifických rysech trestné činnosti. Zaměřuje se na vyhledávání, prověřování a šetření informací o trestní minulosti a způsobené újmě. V této části musí probační pracovník shánět veškeré uvedené informace a to např. od soudů, od vězeňské služby, ale i od nejbližšího okolí klienta (pachatele). V tomto bodě se hodnotitel rovněž zabývá rizikem újmy a to tak, že definuje, zda byla trestná činnost násilného charakteru či majetkového. Zda se jednalo o sexuálně motivovaný trestný čin, či o trestný čin spojený s toxikomanií. Vzhledem k tomu, že nástroj je v elektronické podobě, veškeré výsledky jsou automatické a hodnotitel zjistí okamžitě výsledný stupeň rizikovosti pachatele. Pokud hodnotitel zjistil, že trestná činnost byla násilného, sexuálního či toxikomanického charakteru, pokračuje do druhé části, která

je zaměřena na zhodnocení potenciální újmy. Pokud však hodnotitel zjistil, že trestná činnost byl majetkového charakteru bez násilí, pokračuje rovnou třetí částí nástroje, která analyzuje dynamické faktory a nezabývá se riziky, která pro dynamické faktory nejsou typická.

- **Riziko potenciální újmy** – obsahuje rozbor dat se zaměřením na přítomnost všech okolností, faktorů a pohnutek vyplývajících z celkového kontextu trestné činnosti pachatele a s ohledem na objekt potenciální újmy. V této kapitole hodnotitel nejprve analyzuje. Popisuje okolnosti trestného činu, kdo je oběť a vztah pachatele k oběti, popisuje spouštěcí mechanismy, co může riziko zvýšit a co může riziko naopak snížit. Poté musí stanovit, komu hrozí potenciální újma (ženám, dětem, ostatním, společnosti nebo odbornému personálu). Toto své rozhodnutí musí rovněž odůvodnit. Následuje opět automatické vyhodnocení míry rizika.
- **Dynamické faktory** – obsahuje šest oblastí, které se zaměřují na popis situace, zhodnocení rizik a zjištění příčinné souvislosti s trestnou činností. Dále je zde prostor pro doplnění pozitivních faktorů a poznámek ke zjištěným datům a zhodnocení motivace hodnocené osoby. První oblastí je bydlení. Zde se zjišťuje, zda má hodnocená osoba bydlení stabilní, nestabilní či žádné. Zda tento faktor souvisel s trestnou činností, atd. Druhou oblastí je zaměstnání. Opět se zjišťuje, zda má osoba zaměstnání nebo zda je evidována na ÚP. Zjišťují se i možná rizika vyplývající z toho, že osoba zaměstnání nemá nebo jej má nejisté. Třetím faktorem jsou finance. Hodnotitel zjišťuje, zda má osoba stálý příjem či nepravidelný příjem a rovněž i jako ve dvou předchozích faktorech, zda měl tento faktor vliv na trestnou činnost. Následuje faktor zaměřený na závislosti. Zjišťuje se, zda je hodnocená osoba závislá na drogách či alkoholu. Zda má problém s patologickým hráčstvím, atd. Opět zda měl tento faktor vliv na trestnou činnost. Následuje faktor zaměřený na rodinu a sociální kontakty. Nástroj se ptá, zda má klient pravidelné, nepravidelné či žádné kontakty s blízkými a zda blízké osoby neměly vliv na páchání trestné činnosti. Jako poslední faktor je myšlení, postoje, chování. Zde se zjišťuje, zda klient nemá psychiatrickou diagnózu, zda nevystupují nějaká rizika z jeho projevů myšlení a chování a rizika vystupující ze životního

stylu. Poté následuje opět automatické vyhodnocení, které však může hodnotitel na základě dalších zjištěných informací buď zmírnit nebo naopak zvýšit.

- **Dotazník sebehodnocení** – obsahuje formulář sebehodnotícího dotazníku a doplňující otázky, zaměřující se na získání zpětné vazby v podobě sebereflexivního hodnocení situace i okolností hodnocenou osobou. Tato část nástroje se projevila jako nejproblematičtější a to vzhledem ke špatnému strukturování dotazů. Klienti si neví rady s otázkami, nerozumí jim a vzhledem k tomu je dotazník neefektivní.
- **Závěrečný výstup** – obsahuje shrnutí zjištěných rizik a jejich interpretaci s ohledem na potřeby osoby, jakož i motivaci k řešení problematických otázek. Následuje doporučení hodnotitele k minimalizaci zjištěných rizik a návrh na konkrétní postup s hodnocenou osobou. Jde tedy o shrnutí zjištěné míry rizikovosti, zhodnocení sebehodnocení klienta a návrh konkrétního postupu v daném případě.

Jak je patrné z výše uvedeného, tento nástroj se pokouší zajistit specifickou a individualitu v hodnocení jednotlivých osob. Kombinuje metody hodnocení, které představují objektivní a subjektivní reflexi hodnotitele a sebereflexi hodnocené osoby. Předpokladem je, že právě kombinace metod poukáže na objektivně existující rizika, která budou zvažována na základě zkušenosti a profesionality hodnotitele s ohledem na celkový přístup, možnosti a vůli samotné hodnocené osoby. Závěrečnými výsledky nejsou jen čísla, ale i interpretace dosažených výsledků.

Hodnocení rizik a potřeb pachatele není vnímáno jako cíl sám o sobě, ale jako prostředek pro další zacházení a působení na hodnocenou osobu. Ukazující se rizika se budou promítat do resocializačního plánu s cílem, co největší minimalizace zjištěných rizik a co největšího naplnění kriminogenních potřeb. Veškeré činnosti směřují obecně ke snížení rizika opětovného odsouzení. To může zaručit vzájemná systémová a cílená spolupráce všech subjektů, zabývajících se penitenciární a postpenitenciární péčí.

Vzhledem k tomu, že se jednalo o pilotní vyzkoušení tohoto nástroje, výsledky nebyly předávány orgánům činným v trestním řízení, přesněji soudům. Do budoucna je však záměrem předávat tyto nástroje právě soudům, které se specializují na parolové činnosti. Tento nástroj by měl soudům usnadnit rozhodování o možném propuštění pachatele z výkonu trestu odnětí svobody v polovině trestu, nebo naopak usnadnit

rozhodnutí, že pachatel zbytek trestu, ze kterého by měl být podmíněně propuštěn, vykoná. Všechno však záleží na politickém prostředí, tedy na tom, zda bude ochota takový nástroj dostat do celorepublikové praxe.

V závěru této kapitoly bychom rádi předstřeli statistiku tohoto nástroje a to na středisku PMS Nymburk. Na středisku Nymburk se do nástroje zapojilo 10 odsouzených, kteří byli podmíněně propuštěni z výkonu trestu odnětí svobody. Jednalo se převážně o pachatele majetkové trestné činnosti, ale i o tři pachatele násilné trestné činnosti. U všech klientů bylo riziko vyplývající z charakteristiky trestné činnosti vysoké. Co se týká rizika potencionální újmy, bylo vyhodnoceno pouze u třech klientů, kteří měli za sebou násilnou trestnou činnost. Dva z nich měli riziko potencionální újmy střední (hrozilo jednak ženám a jednak osobám spojeným s trestnou činností). Poslední klient z této trojice měl riziko potencionální újmy nízké. Překvapivě všichni respondenti měli riziko vyplývající z dynamických faktorů nízké a to vzhledem k zajištěnému zaměstnání, stabilnímu bydlení, ale i vzhledem k vyjasněným postojům a myšlení vzhledem k trestné činnosti.

Při jednotlivých rozhovorech s klienty vyplynulo, že tento nástroj by se měl především vypracovávat ve výkonu trestu odnětí svobody. Po propuštění z výkonu trestu by se měl vypracovávat až po určitém čase, např. po prvních šesti měsících na svobodě. Pokud by nástroj vstoupil ve všeobecnou platnost s touto kontinuitou se počítá. Dále z rozhovorů vyplynulo, že některé otázky v nástroji jsou příliš složité, např. otázky v dotazníku sebehodnocení nejsou příliš jasné a vzhledem k tomu má klient s jejich zodpovězením nemalé problémy. Jako další bylo zjištěno, že všech 10 klientů, kteří byli zahrnuti do tohoto pilotního projektu, neviděli žádná rizika možné recidivy u své osoby a rovněž považovali své zázemí za dostatečné.

Tři z těchto deseti klientů se vrátili zpět do výkonu trestu odnětí svobody a to vzhledem k tomu, že spáchali další trestnou činnost. Jednalo se o klienty s majetkovou trestnou činností, nikoliv o násilníky. Je tedy otázkou do budoucna, zda je tento nástroj na analýzu rizik dokonalým nástrojem pro hodnocení možné recidivy klientů obou služeb.

8. Statistická data Okresního soudu v Nymburce a střediska PMS ČR Nymburk

Pro představu o četnosti případů, které je třeba řešit v rámci Parlových činností a vzhledem k zaměření práce na region Nymburska, je na následujících stránkách uvedena statistika Okresního soudu v Nymburce (dále jen OS Nymburk) a statistika střediska PMS ČR Nymburk. Jde o statistiky od roku 2005 do 25. 08. 2008. Tyto statistické údaje byly získány analýzou dokumentů a analýzou elektronických dat a to vzhledem k tomu, že obě instituce používají elektronické rejstříky.

8.1 Statistika žádostí o podmíněné propuštění z výkonu trestu odnětí svobody OS Nymburk

Tab. č. 2 Statistika Okresního soudu v Nymburce – agenda žádostí o podmíněné propuštění z VTOS

<i>Rok 2005</i>				
<i>Agenda žádostí o podmíněné propuštění z VTOS na OS v Nymburce</i>				
<i>Zpět vzeti</i>	<i>Vyhověno</i>	<i>Nevyhověno</i>	<i>Vyřízeno jinak</i>	<i>Celkem</i>
<i>21 případů</i> <i>8,1 %</i>	<i>55 případů</i> <i>21,2 %</i>	<i>156 případů</i> <i>60,2 %</i>	<i>26 případů</i> <i>10 %</i>	<i>259 případů</i> <i>100 %</i>

V roce 2005 zaevidoval OS v Nymburce celkem 259 žádostí o podmíněné propuštění z výkonu trestu odnětí svobody. Z tabulky je patrné, že vyhověno bylo žádosti pouze v 55-ti případech, což není ani čtvrtina žadatelů. Nevyhověno bylo v 156-ti případech. Jedná se tedy o více jak polovinu všech žádostí o podmíněné propuštění z výkonu trestu odnětí svobody. Ve 21 případech vzali odsouzení svou žádost zpět a ve 26 případech bylo rozhodnuto jinak (ve třech případech byla žádost podána předčasně a soud se jí vzhledem k tomu nezabýval, v pěti případech byla žádost spojena s jinou věcí, tedy s jiným trestem odnětí svobody, v devíti případech soud žádost neprojednával a to proto, že výkon trestu skončil dříve, než došlo k projednání žádosti o podmíněné propuštění a v devíti případech nebyl OS v Nymburce příslušný k rozhodnutí a vzhledem k tomu byla věc postoupena příslušnému Okresnímu soudu).

Tab. č. 3 Statistika Okresního soudu v Nymburce – agenda žádostí o podmíněné propuštění z VTOS

<i>Rok 2006</i>				
<i>Agenda žádostí o podmíněné propuštění z VTOS na OS v Nymburce</i>				
<i>Zpětvzetí</i>	<i>Vyhověno</i>	<i>Nevyhověno</i>	<i>Vyřízeno jinak</i>	<i>Celkem</i>
23 případů 9,2 %	60 případů 24 %	143 případů 57,2 %	24 případů 9,6 %	250 případů 100 %

V roce 2006 zaevidoval OS v Nymburce celkem 250 žádostí o podmíněné propuštění z výkonu trestu odnětí svobody. Šlo tedy o mírný pokles oproti roku 2005. Z tabulky je patrné, že vyhověno bylo žádosti pouze v 60-ti případech, což není opět ani čtvrtina žadatelů. Nicméně jde o drobný nárůst oproti roku 2005. Nevyhověno bylo v 143 případech. Jedná se tedy opět o více jak polovinu všech žádostí o podmíněné propuštění z výkonu trestu odnětí svobody. Ve 23 případech vzali odsouzení svou žádost zpět a ve 24 případech bylo rozhodnuto jinak (ve třech případech byla žádost podána předčasně a soud se jí vzhledem k tomu nezabýval, ve třech případech byla žádost spojena s jinou věcí, tedy s jiným trestem odnětí svobody, v deseti případech soud žádost neprojednával a to proto, že výkon trestu skončil dříve než došlo k projednání žádosti o podmíněné propuštění a v osmi případech nebyl OS v Nymburce příslušný k rozhodnutí a vzhledem k tomu byla věc postoupena příslušnému Okresnímu soudu).

Tab. č. 4 Statistika Okresního soudu v Nymburce – agenda žádostí o podmíněné propuštění z VTOS

<i>Rok 2007</i>				
<i>Agenda žádostí o podmíněné propuštění z VTOS na OS v Nymburce</i>				
<i>Zpětvzetí</i>	<i>Vyhověno</i>	<i>Nevyhověno</i>	<i>Vyřízeno jinak</i>	<i>Celkem</i>
31 případů 11,3 %	47 případů 17,1 %	178 případů 64,7 %	19 případů 6,9 %	275 případů 100 %

V roce 2007 zaevidoval OS v Nymburce celkem 275 žádostí o podmíněné propuštění z výkonu trestu odnětí svobody. Šlo tedy o enormní nárůst podaných žádostí oproti rokům 2005 a 2006. Ze statistické tabulky je patrné, že vyhověno bylo v tomto roce 47 žádostem, což je pouze 17 % z celkového počtu žádostí. Nevyhověno bylo v 178 případech. Jedná se tedy opět o více jak polovinu všech žádostí o podmíněné propuštění z výkonu trestu odnětí svobody. Ve 31 případech vzali odsouzení svou žádost zpět a v 19-ti případech bylo rozhodnuto jinak (v pěti případech byla žádost podána předčasně a soud se

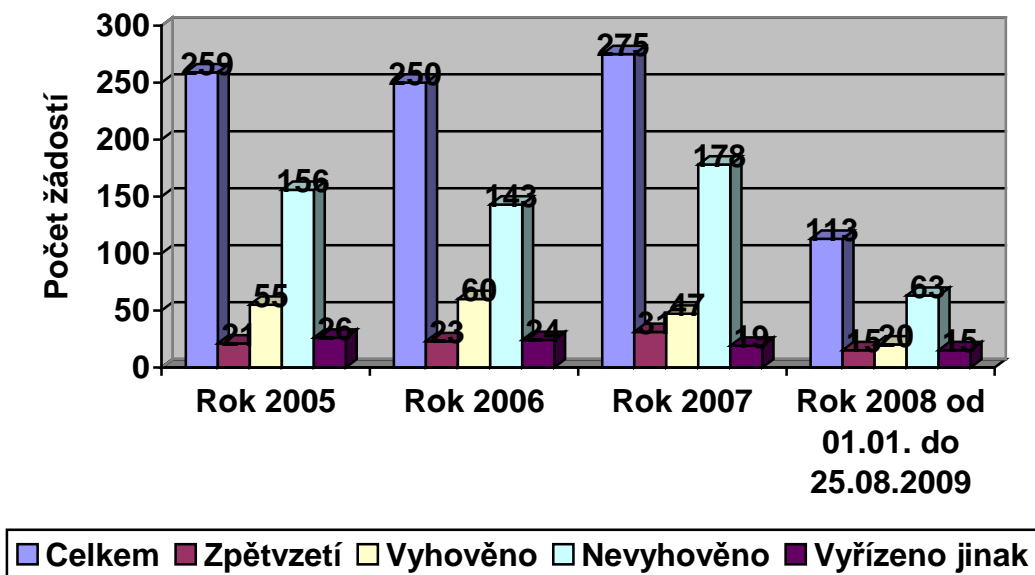
jí vzhledem k tomu nezabýval, v pěti případech soud žádost neprojednával a to proto, že výkon trestu skončil dříve než došlo k projednání žádosti o podmíněné propuštění a v devíti případech nebyl OS v Nymburce příslušný k rozhodnutí a vzhledem k tomu byla věc postoupena příslušnému Okresnímu soudu).

Tab. č. 5 Statistika Okresního soudu v Nymburce – agenda žádostí o podmíněné propuštění z VTOS

<i>Rok 2008 od 01.01. do 25. 08. 2008 – celkem 113 případů žádostí o podmíněné propuštění z VTOS</i>				
<i>Zpětvzetí</i>	<i>Vyhověno</i>	<i>Nevyhověno</i>	<i>Vyřízeno jinak</i>	<i>Celkem</i>
<i>15 případů</i> <i>13,3 %</i>	<i>20 případů</i> <i>17,7 %</i>	<i>63 případů</i> <i>55,7 %</i>	<i>15 případů</i> <i>13,3 %</i>	<i>113 případů</i> <i>100 %</i>

Rok 2008 je statisticky veden pouze do 25. 08. 2008 a to vzhledem k tomu, že přístup do trestní kanceláře byl povolen pouze v měsíci srpnu 2008. V tomto období zaevidoval OS v Nymburce celkem 113 žádostí o podmíněné propuštění z výkonu trestu odnětí svobody. Vyhověno bylo v tomto období 20-ti žádostem, což je 17,7 % z celkového počtu žádostí. Nevyhověno bylo v 63 případech. Jedná se tedy opět o více jak polovinu všech žádostí o podmíněné propuštění z výkonu trestu odnětí svobody ve sledovaném období. V 15-ti případech vzali odsouzení svou žádost zpět a v 15-ti případech bylo rozhodnuto jinak (v deseti případech byla žádost podána předčasně a soud se jí vzhledem k tomu nezabýval, v jednom případě byla žádost spojena s jinou věcí, tedy s jiným trestem odnětí svobody, ve čtyřech případech soud žádost neprojednával a to proto, že výkon trestu skončil dříve než došlo k projednání žádosti o podmíněné propuštění).

Graficky znázorněná statistika OS Nymburk
(počet žádostí o podmíněné propuštění a způsob jejich vyřízení
v absolutních číslích)

Graf č. 1 Statistika žádostí o podmíněné propuštění na OS v Nymburce

Jak je patrné z tabulek, tak i z grafu, nejexponovanějším rokem v podávání žádostí o podmíněné propuštění z výkonu trestu odnětí svobody a v rozhodování o propuštění byl rok 2007. Ze statistických dat je rovněž patrné, že OS Nymburk je při rozhodování o podmíněném propuštění dosti „tvrdý“. Tato skutečnost je známa nejen odborníkům z řad PMS ČR a VS ČR z obecně dostupných statistických dat, ale i chování a tvrzení odsouzených, kteří se snaží dostat z věznice Jiřice, která místně spadá pod OS Nymburk, do jiné věznice, kde je statistika kladně vyřízených žádostí o podmíněné propuštění větší.

8.2 Statistická data týkající se parolových činnosti střediska PMS Nymburk

Statistiky střediska PMS Nymburk budou poněkud obsáhlejší a to vzhledem k tomu, že PMS ČR se zabývá jednak přípravou stanovisek k žádostem o podmíněné propuštění z výkonu trestu odnětí svobody, ale také vykonávají dohled v rámci podmíněného propuštění z výkonu trestu odnětí svobody.

Vzhledem k tomu jsou statistiky, které jsou kopiemi statistik střediska PMS Nymburk a jsou použity se souhlasem vedoucího tohoto střediska, rozděleny do dvou polí. Jednak na podklady k podmíněnému propuštění z výkonu trestu odnětí svobody (ve statistikách zkratka P PPD) a na podmíněné propuštění z výkonu trestu odnětí svobody s dohledem (ve statistikách zkratka PPD).

Tab. č. 6 Statistika střediska PMS ČR Nymburk

Statistika střediska PMS ČR Nymburk			
Rok 2005			
Podnět k podmíněnému propuštění z výkonu trestu odnětí svobody (P PPD)		Podmíněné propuštění z výkonu trestu odnětí svobody s dohledem (PPD)	
<u>Celkem</u>	<u>13 případů</u> 100 %	<u>Celkem</u>	<u>11 případů</u> 100 %
Vyhověno	4 případy 30,7 %	Dohled probíhá	3 případů 27,3 %
Nevyhověno	7 případů 53,8 %	Zpráva o neplnění povinností	3 případů 27,3 %
Vzato zpět	1 případ 7,7 %	Osvědčení	1 případ 9 %
Postoupeno jinému středisku PMS ČR	1 případ 7,7 %	Přeměna	2 případů 18,2 %
		Postoupeno jinému středisku PMS ČR	2 případů 18,2 %

V roce 2005 bylo v rámci činností směřující k P PPD vyřízeny kladně 4 žádosti, což je z celkového počtu 30,7 %, tedy méně než polovina podaných žádostí, na kterých PMS ČR spolupracovala. Zamítnuto bylo 7 žádostí, což je víc jak polovina podaných žádostí. Postoupena byla 1 žádost a 1 žádost byla klientem vzata zpět.

Co se týká činností v rámci PPD, dohled do dnešního dne probíhá u třech klientů. Ve třech případech byl podán návrh na přeměnu podmíněného propuštění s dohledem zpět na odnětí svobody. Soud v těchto věcech doposud nerozhodl o přeměně podmíněného propuštění z výkonu trestu odnětí svobody s dohledem zpět na výkon trestu odnětí svobody. Jeden klient se ve zkušební době osvědčil, u dvou bylo rozhodnuto o vykonání trestu odnětí svobody, ze kterého byli podmíněně propuštěni a dva případy byly postoupeny jinému středisku PMS ČR.

Tab. č. 7 Statistika střediska PMS ČR Nymburk

Statistika střediska PMS ČR Nymburk			
Rok 2006			
Podnět k podmíněnému propuštění z výkonu trestu odnětí svobody (P PPD)		Podmíněné propuštění z výkonu trestu odnětí svobody s dohledem (PPD)	
<u>Celkem</u>	<u>11 případů</u> 100 %	<u>Celkem</u>	<u>12 případů</u> 100 %
Vyhověno	0 případy 0 %	Dohled probíhá	7 případů 58,3 %
Nevyhověno	3 případy 27,3 %	Zpráva o neplnění povinností	3 případů 25 %
Vzato zpět	4 případy 36,3 %	Osvědčení	0 případ 0 %
Postoupeno jinému středisku PMS ČR	4 případy 36,3 %	Přeměna	1 případ 8,3 %
		Postoupeno jinému středisku PMS ČR	1 případ 8,3 %

V roce 2006 nebyla v rámci činností směřující k P PPD vyřízena žádná žádost kladně. Zamítnuty byly 3 žádosti, postoupeny jinému středisku PMS ČR byly 4 žádosti a 4 žádosti byly klienty vzaty zpět.

Co se týká činností v rámci PPD, dohled do dnešního dne probíhá u 7 klientů. Ve třech případech byl podán návrh na přeměnu podmíněného propuštění s dohledem zpět na odnětí svobody. U jednoho klienta bylo rozhodnuto o vykonání trestu odnětí svobody, ze kterého byl podmíněně propuštěn a jeden případ byl postoupen jinému středisku PMS ČR.

Tab. č. 8 Statistika střediska PMS ČR Nymburk

Statistika střediska PMS ČR Nymburk			
Rok 2007			
Podnět k podmíněnému propuštění z výkonu trestu odnětí svobody (P PPD)		Podmíněné propuštění z výkonu trestu odnětí svobody s dohledem (PPD)	
<u>Celkem</u>	<u>25 případů</u> 100 %	<u>Celkem</u>	<u>20 případů</u> 100 %
Vyhověno	5 případů 20 %	Dohled probíhá	16 případů 80 %
Nevyhověno	13 případů 52 %	Zpráva o neplnění povinností	3 případů 15 %
Vzato zpět	4 případy 16 %	Osvědčení	0 případ 0 %
Postoupeno jinému středisku PMS ČR	1 případ 4 %	Přeměna	1 případ 5 %
Vyřízeno jinak	2 případy 8 %	Postoupeno jinému středisku PMS ČR	0 případ 0 %

V roce 2007 bylo v rámci činností směřující k P PPD vyřízeno kladně 5 žádostí, na kterých se podílela PMS ČR, z toho čtyři s uložením dohledu a jedna s uložením prosté podmínky. Zamítnuto bylo 13 žádostí, tedy opět víc jak polovina všech podaných žádostí. Postoupena byla 1 žádost a 4 žádosti byly klienty vzaty zpět. V tomto roce byly dvě žádosti o podmíněné propuštění vyřízeny jinak. V jednom případě byla spolupráce

oboustranně ukončena a to vzhledem k tomu, že klient jednak nesplnil podmínky a rovněž vzhledem k tomu, že spolupráci vyhodnotil jako neúčelnou. V jednom případě byla povolena obnova řízení.

Co se týká činností v rámci PPD, dohled do dnešního dne probíhá u 16-ti klientů. Ve dvou případech byl podán návrh na přeměnu podmíněného propuštění s dohledem zpět na odnětí svobody, v jednom případě byla podána zpráva o neplnění podmínek v rámci podmíněného propuštění z výkonu trestu odnětí svobody s dohledem soudu, který doposud nerozhodl o přeměně podmíněného propuštění s dohledem zpět na odnětí svobody. V jednom případě bylo rozhodnuto o přeměně, tedy o vykonání trestu odnětí svobody, ze kterého byl klient podmíněně propuštěn.

Tab. č. 9 Statistika střediska PMS ČR Nymburk

Statistika střediska PMS ČR Nymburk			
Rok 2008 (období od 01. 01. do 25. 08. 2008)			
Podnět k podmíněnému propuštění z výkonu trestu odnětí svobody (P PPD)		Podmíněné propuštění z výkonu trestu odnětí svobody s dohledem (PPD)	
<u>Celkem</u>	<u>8 případů</u> 100 %	<u>Celkem</u>	<u>11 případů</u> 100 %
Vyhověno	1 případ 12,5 %	Dohled probíhá	11 případů 100 %
Nevyhověno	2 případy 25 %	Zpráva o neplnění povinností	0 případů 0 %
Před podáním žádosti soudu	3 případů 37,5 %	Osvědčení	0 případ 0 %
Postoupeno jinému středisku PMS ČR	1 případ 12,5 %	Přeměna	0 případ 0 %
Vyřízeno jinak	1 případ 12,5 %	Postoupeno jinému středisku PMS ČR	0 případ 0 %

V roce 2008 a to od 01. 01. 2008 do 25.08.2008 bylo v rámci činností směřující k P PPD evidováno 8 klientů. Kladně byla vyřízena 1 žádost. Zamítnuty byly 2 žádosti, postoupena byla 1 žádost a u 1 žádosti byla oboustranně ukončena spolupráce, tedy žádost

byla vyřízena jinak než předáním soudu k projednání žádosti. Tři případy byly před podáním stanoviska soudu a to k rozhodnutí, zda bude klient žádající o podmíněné propuštění z výkonu trestu odnětí svobody propuštěn. Co se týká činností v rámci PPD bylo evidováno 11 takto propuštěných klientů. Dohled do dnešního dne probíhá u všech 11-ti zaevidovaných klientů.

9. Kasuistika

S Janem byla zahájena spolupráce ve výkonu trestu OS a to ve věznici Jiřice poté, co si požádal o spolupráci s PMS v rámci své žádosti o podmíněné propuštění z výkonu trestu OS. Naše spolupráce začala půl roku před jeho možným podmíněným propuštěním.

Rodinná situace:

Jan je svobodný, má 5 sourozenců, kteří s výjimkou nejmladšího bratra již mají své vlastní rodiny a žijí samostatně. Nejmladší bratr klienta žije v bytě o velikosti 3+1 se svými rodiči. V době spáchání trestného činu Jan žil v partnerském vztahu s přítelkyní Hanou, narodila se jim dcera Nad'a, v současné době jí je 13 let. Po spáchání trestného činu došlo mezi Janem a jeho přítelkyní k oboustrannému přerušení vztahu, přerušil se také kontakt Jana s dcerou, protože si jeho bývalá přítelkyně nepřeje, aby s ní byl Jan v kontaktu. Na dceru klient pravidelně platí stanovené výživné. V průběhu výkonu trestu klient navázal nový partnerský vztah s přítelkyní Věrou, se kterou se již před uvězněním znal. Věra má z předchozího vztahu osmiletého syna Davida. Jan Věru s Davidem v rámci přerušení výkonu trestu několikrát navštívil. Po propuštění Jan s Věrou, která má vlastní byt, plánují společný život a založení nové rodiny. Tento partnerský vztah je Janem a Věrou popisován jako pevný a bezproblémový. S Davidem má Jan vytvořen pozitivní citový vztah.

Vzdělání, pracovní situace:

Před spácháním trestného činu byl Jan řádně zaměstnán jako pracovník ostrahy objektů. Jan také působil jako profesionální vrcholový sportovec, tato aktivita tvořila část jeho finančních příjmů, ze kterých podporoval svou původní rodinu. Jan se účastnil několika prestižních závodů. Po dobu výkonu trestu odnětí svobody si Jan zvýšil svou pracovní kvalifikaci a to v oboru svářeč. Po propuštění by se Jan chtěl opět vrátit k profesionálnímu sportu. Sportovní oddíl navrhl v případě podmíněného propuštění Jana

převzetí záruky za dovršení jeho nápravy. S Janem se členové oddílu dobře znají několik let a po dobu výkonu jeho trestu s ním udržovali kontakt (formou osobních návštěv, korespondence).

Finanční závazky a pohledávky:

V době podání žádosti o podmíněné propuštění činily pohledávky Jana vůči Vězeňské službě celkem 12 580,- Kč a vůči dalším subjektům pak 127 950,- Kč. Klient musí pravidelně měsíčně platit stanovené výživné ve výši 700,- Kč. Z příjmu po dobu výkonu trestu rovněž hradil náklady za právní služby spojené s jeho obhajobou – měsíčně kolem 3 000,- Kč.

Trestná činnost:

Jan byl trestán poprvé. Byl odsouzen pro trestný čin vraždy podle § 219 odstavec 1, 2, písm. a) trestního zákona k trestu odnětí svobody v trvání 13 let. Trestný čin spočíval v tom, že po dlouhodobě trvajících konfliktech s přítelkyní Hanou a její matkou klient po jedné ze slovních hádek vystřelil legálně drženou zbraní, přičemž v důsledku toho usmrtil matku své přítelkyně. Hana, která byla události přítomna, přežila, ačkoli klient se snažil vystřelit i po ní. V uskutečnění jeho záměru mu však zabránila technická závada na zbrani. Klient po této události vše sám oznámil na policii.

Co se týká Janova pobytu ve výkonu trestu odnětí svobody, ten byl bezproblémový. Program zacházení Jana byl orientován na oblast týkající se lidského soužití, pracovní zařazenosti a pěstování zájmové činnosti – sportovní, rozvoj počítačových dovedností a jazykových znalostí. Podle hodnocení zpracovaného ve věznici Jan cíle programu průběžně naplňoval, v jeho rámci vzhledem ke své sportovní profesionalitě vedl na specializovaném oddělení ve věznici přednášky na téma základů teorie sportu, ve kterém vynikal, s praktickými ukázkami. Jan se také průběžně věnoval rozvoji svých vlastních sportovních dovedností. Hodnocení věznice uvádělo: „... chování a vystupování odsouzeného je na velmi dobré úrovni, k zaměstnancům VS ČR se chová slušně a ochotně. V rámci výpomoci postiženým v oblastech živelných katastrof odsouzený přispěl na konto nemalou finanční částkou. Rodinné a sociální zázemí má odsouzený na dobré úrovni, realizuje pravidelný návštěvní a korespondenční kontakt s rodinou, zejména se svou novou přítelkyní a s přáteli ze sportovního oddílu, kteří ho navštěvují.“ Jan byl v průběhu výkonu trestu odnětí svobody 37x kázeňsky odměněn (zejména se jednalo o udělení pochval), 5x mu byla mimořádně prodloužena návštěva, 1x mu bylo zvýšeno kapesné, 3x mu bylo dovoleno opustit věznici v souvislosti s návštěvou a taktéž 3x mu

bylo dovoleno krátkodobé přerušení výkonu trestu odnětí svobody. V průběhu výkonu trestu se odsouzený podroboval pohovorům s psychologem, v kontaktu s psychiatrem nebyl.

Stanovisko PMS k možnosti podmíněného propuštění bylo připravováno společně s pracovníky věznice, spolupracujícími osobami mimo věznici a klientem. Na žádost pracovníka PMS ČR psycholog věznice zpracoval psychologické posouzení aktuálního psychického stavu klienta. Z něho vyplývalo, že „... po zvážení všech dostupných informací, analýzy dané reality, jakož i projevů prezentace, nebyly zaznamenány žádné anomálie v aktuálním projevu chování a jednání. Prodělaná psychologická vyšetření ve věznici nenasvědčují klinicky významné symptomatice, zásadním strukturálním defektům, výrazným patologickým projevům a problematické adaptaci. Odsouzený subjektivně nepocítuje akutní psychické potíže. ...při orientačně psychologickém posouzení klienta nevyplývá odůvodněný předpoklad psychických problémů.“

Po obdržení žádosti o spolupráci s PMS kontaktoval pracovník PMS nejprve odborné pracovníky věznice (vychovatele, sociální pracovníci, psychologa) a požádal je o objektivizaci a o další doplnění informací týkající se osoby Jana a jeho chování. V rámci této činnosti byla prostudována Janova spisová dokumentace vedená věznicí, zejména osobní spis a jeho osobní karta. Rovněž došlo k seznámení s okolnostmi trestného činu, pro který byl Jan odsouzen.

S Janem byl probační pracovník v rámci přípravy podkladů pro možnost jeho podmíněného propuštění v kontaktu celkem 5 měsíců. V průběhu této doby se s Janem osobně setkával, shromažďoval a objektivizoval získané informace a to ve spolupráci jak s Janem samotným, tak i s odbornými pracovníky věznice, pracovníky střediska PMS v místě bydliště klienta a s Janovou rodinou a sociálním okolím. Jan v mezidobích napsal také několik dopisů, které byly adresovány středisku PMS Nymburk. V nich se také poprvé od spáchání trestného činu zmiňuje o svém postoji a náhledu na čin, kterého se dopustil. Citace z Janova dopisu: „... rád bych ještě dodal k Vaším otázkám, že za pobytu ve vězení jsem si uvědomil, že trestný čin, za který jsem byl odsouzený, jsem spáchal z malicherných důvodů. Jsem pevně přesvědčen, že pokud by se stejné potíže opakovaly nebo jiné nastaly, tentokrát by mě už nevyvedly z míry a dokázal bych je řešit uváženě domluvou i v případě, že by se to nevyvíjelo v můj prospěch.“

Probační úřednice ze střediska v místě bydliště klienta provedla na žádost probačního úředníka konzultace s paní Věrou - přítelkyní Jana, jeho rodiči a s trenérem

sportovního oddílu. Původní informace týkající se Janovy rodiny a jeho plánů po podmíněném propuštění byly těmito osobami potvrzeny. Jan si v době své poslední návštěvy u přítelkyně Věry a jejího syna domluvil také právní pomoc při projednání žádosti o podmíněné propuštění. Janův právní zástupce následně kontaktoval pracovníka PMS a zajímal se o výsledky spolupráce s Janem a o připravované stanovisko PMS.

Janovi bylo doporučeno, aby se zapojil do Programu Šance, který ve věznici Jiřice běžel. Vzhledem k tomu Jan začal spolupracovat s pracovníci Občanské rady Nymburk, které v rámci projektu do věznice rovněž dojížděly. S nimi se zejména bavil o možném zaměstnání a o možnosti práce po propuštění z výkonu trestu. Před podáním žádosti o podmíněné propuštění se Jan s pracovníci domluvil na případné spolupráci po podmíněném propuštění z výkonu trestu odnětí svobody.

Co se týká stanoviska PMS ČR, bylo Okresnímu soudu v Nymburce doporučeno podmíněné propuštění z výkonu trestu odnětí svobody. Byla navržena zkušební doba v trvání 5-ti let, vzhledem k závažnosti trestného činu. Rovněž bylo navrženo, aby Jan i nadále spolupracoval s Občanskou radou Nymburk a jejím mentorem v programu Šance a to po dobu 6-ti měsíců.

Okresní soud v Nymburce žádosti klienta vyhověl. V usnesení o podmíněném propuštění se objevil výrok, že klient je povinen i nadále spolupracovat s Občanskou radou Nymburk a to po výše uvedené dobu.

V současné době je Jan zaměstnán. Toto zaměstnání sehnal i díky vstupu do programu Šance. Jeho život s Věrou a jejím synem je bezproblémový. Ke stanovenému dohledu se pravidelně dostavuje a své povinnosti pravidelně plní.

10. Ověření stanovených předpokladů a naplnění cíle práce

Cílem teoretické části práce bylo seznámit čtenáře se základními teoretickými a metodickými postupy v rámci parolových činností na podkladě dostupných písemných i elektronických pramenů.

Cílem praktické části bylo poukázat na praktické využití především parolových činností v současné praxi PMS ČR prostřednictvím manuálu vydaného jako podklad pro jednotný přístup praxe k využití teorie, tak především poukazem na snahu využít standardizované programy pro rozšíření praktických možností v práci s klienty i se zainteresovanými více či méně spolupracujícími orgány.

Hlavními předpoklady praktické části byl jednak předpoklad, že komplexní analýza rizik osob podmíněně propuštěných či žádajících o podmíněné propuštění z výkonu trestu odnětí svobody přinese efektivitu a větší úspěšnost těchto žádostí. Tento předpoklad se nepodařilo potvrdit. Příčinou nepotvrzení tohoto předpokladu je to, že nástroj na analýzu rizik byl zatím vyzkoušen pouze v pilotním období a zúčastnil se ho jen omezený počet osob. Vzhledem k tomu se nedá v této chvíli říci, zda bude zařazen do každodenní praxe a zda bude mít takové výsledky, jaké jsou jeho ambice.

Druhým předpokladem bylo, že podmíněné propuštění z výkonu trestu odnětí svobody s dohledem je málo využívanou alternativou v soudním systému, se zaměřením na soudní okres Nymburk. Tento předpoklad se potvrdil. Ze statistik Okresního soudu v Nymburce jasně vyplývá, že žádostí o podmíněné propuštění bez uložení dohledu nebo s uložení dohledu je v průměru 200 za rok. Z tohoto počtu není vyhověno ani polovině žádostí. Bylo by zajímavé porovnat statistické údaje jednotlivých soudů ve Středočeském kraji v rámci agendy parolových činností, ale tento záměr byl hned na počátku opuštěn a to proto, že vytíženost pracovníků trestních kanceláří je velká a ze zkušenosti víme, že sběr dat je velice časově náročný a toto porovnání nebylo vzhledem k tématu cílem této práce.

Závěr

Teoretická část této bakalářské práce měla přinést čtenáři srozumitelný vhled do problematiky alternativních trestů se zaměřením na hlavní cíl, tedy parolové činnosti Probační a mediační služby ČR. Zaměřuje se na základní otázky dané tematiky a rovněž se zabývá vznikem a vývojem PMS ČR.

Praktická část otevřela problém příliš úzké škály možností, které v současné době jsou v oblasti parole k dispozici. Zapojení nástroje na analýzu rizik osob podmíněně propuštěných či žádajících o podmíněné propuštění z výkonu trestu odnětí svobody do praxe může rovněž přispět k potvrzení prvního předpokladu. Po určitém období, např. po jednom roce by bylo možné zjistit, zda je tento nástroj efektivní či nikoliv. Z uvedeného popisu nástroje je zřejmé, že soudce by dostal do ruky ucelený materiál, který hodnotí osobu žádající o podmíněné propuštění komplexně se všemi pozitivy i negativy. Na základě tohoto nástroje by mohl snadněji rozhodnout o případném podmíněném propuštění či o zamítnutí žádosti.

Co se týká druhého předpokladu, v nejbližší době vstoupí v platnost nový trestní kodex, ve kterém by mělo být vymezeno, kdo si může podat žádost o podmíněné propuštění z výkonu trestu odnětí svobody. Lépe řečeno, jaké podmínky musí odsouzený žádající o podmíněné propuštění splnit, aby mohlo být jeho žádosti vyhověno. Rovněž by situaci napomohlo, jednoznačné vyjádření místně příslušných soudů k věznicím, jaká kritéria jsou pro soudce natolik závažná, aby mohl uvažovat o rozhodnutí o podmíněném propuštění z výkonu trestu odnětí svobody. Na tato kritéria by se mohli ve své práci zaměřit pracovníci Vězeňské služby ČR, ale i pracovníci PMS ČR. Rovněž i inspirace zahraničními systémy by situaci mohla výrazně zlepšit. Například ve Velké Británii využívané „Parolové rady“, které rozhodují o podmíněném propuštění bez tohoto, aby jejich rozhodnutí dále potvrzoval příslušný soud. Upravený projekt na podmínky v České republice se v současné době začíná rozbíhat ve vybraných věznicích a jim příslušných soudech. Závěrem je třeba uvést, že prioritou Vězeňské služby ČR do roku 2015 je snižování počtu vězněných osob. K tomu by mělo napomoci větší využívání alternativních trestů, tedy i větší využívání institutu podmíněného propuštění a podmíněného propuštění s dohledem. Doufejme, že některé z výše popsaných možných opatření se objeví v praxi.

Nicméně všechna navrhovaná opatření stojí na jednom základním kameni a tím je člověk. V tomto případě osoba soudce, který rozhoduje o vyhovění či zamítnutí žádosti.

Pokud budou soudci i nadále rozhodovat pouze na základě rejstříku trestů a nebudou akceptovat posuny vývoje osobnosti na základě profesionálního působení pracovníků PMS ČR a Vězeňské služby ČR jsou veškerá navržená doporučení spíše teoretická než prakticky využitelná.

Seznam použitých zdrojů

BERNARD, Jan; CHODURA, Bohdan; KRATOCHVÍL, Roman. *Mediace v rámci výkonu trestu odnětí svobody*. Příloha č. 1 časopisu České vězeňství. 1. vyd. Praha : Vězeňská služba České republiky, 2005. 23 s. ISSN 1213-9297.

ČÍRTKOVÁ, Ludmila. *Forezní psychologie*. Plzeň: vydavatelství Aleš Čeněk, s.r.o., vyd. 1., s. 431, ISBN 80-86473-86-4

DOUBRAVOVÁ, Dagmar, et al. *Příručka pro probaci a mediaci*. 1 vyd. Praha : SPJ, 2001.
ISBN 80-902998-0-6.

HLADÍK, Petr. *Pojem mediace*. In *Mediace. Zkušenosti z Písecka*. Sborník z konference. Písek : OS Prácheň - Centrum podpory celoživotního vzdělávání, 2006. s. 9-13. ISBN 80-239-7496-3.

HOLÁ, Lenka. *Mediace. Způsob řešení mezilidských konfliktů*. 1. vyd. Praha : Grada, 2003. 192 s. ISBN 80-247-0467-6.

HÖNIGOVÁ, Sylva. *Proces mediace*. In *Mediace. Zkušenosti z Písecka*. Sborník z konference. Písek : OS Prácheň - Centrum podpory celoživotního vzdělávání, 2006. s. 14-19. ISBN 80-239-7496-3.

INCIARDI, James A. *Trestní spravedlnost*. 1. vyd. Praha : Victoria Publishing, 1994. 796 s. ISBN 80-85605-30-9.

MATOUŠEK, Oldřich, KOLÁČKOVÁ, Jana, KODYMOVÁ, Pavla (eds.). *Sociální práce v praxi, Specifikace různých cílových skupin a práce s nimi*. 1. vyd.. Praha: Portál. 2005. ISBN 80-7367-002-X

MATOUŠEK, Oldřich a kol. *Základy sociální práce*. 2. vyd. Praha: Portál, 2007, ISBN 978-80-7367-331-4

MILLER, R, William, ROLLNICK, Stephen. *Motivační rozhovory. Příprava lidí ke změně závislého chování*. 1. vyd. Tišnov : sdružení SCAN. 2004. s. 332. ISBN 80-86620-09-3

NETÍK, Karel, NETÍKOVÁ, Daria, HÁJEK, Stanislav. *Psychologie v právu*. Praha: C.H.BECK, 1. vyd., 1997, s. 140, ISBN 80-7179-177-6

ROZUM, Jan, JARKOVSKÁ, Lucie, KOTULAN, Petr. *Institut dohledu u podmíněného propuštění*. Praha : IKSP, 1. vyd., 2004. s. 261, ISBN 80-7338-026-9.

SOTOLÁŘ, Alexandr; PÚRY, František; ŠÁMAL, Pavel. *Alternativní řešení trestních věcí v praxi*. 1. vyd. Praha : C. H. Beck, 2000. 468 s. ISBN 80-7179-350-7.

SVOBODA, Ivo; CHUDÝ, Štefan. *Výchovná činnost mediátora Probační a mediační služby*. Veřejná správa, 2005, roč. 16, č. 10, s. 24-25. ISSN 1213-6581.

ŠIŠKOVÁ, Tatjana; STÖHROVÁ, Helena. *Mediace v ČR a Asociace mediátorů ČR*. In *Mediace. Zkušenosti z Písecka*. Sborník z konference. Písek : OS Prácheň - Centrum podpory celoživotního vzdělávání, 2006. s. 46-55. ISBN 80-239-7496-3.

VĚTROVEC, Vladislav et al. *Zákon o mediaci a probaci. Komentář*. 1. vyd. Praha : Eurolex Bohemia, 2002. 115 s. ISBN 80-86432-32-7.

ÚLEHLA, Ivan. *Umění pomáhat*. 3. vyd. Praha : Sociologické nakladatelství, 2007. 128 s. ISBN 978-80-86429-36-6

ZEHR, H. *Úvod do restorativní justice*. 1. vyd. Praha: S.P.J., 2003. 48 s. ISBN 80-902998-1-4

Seznam jiných zdrojů

Sborník *Mezi vězením a komunitou*. Praha : Sdružení pro probaci a mediaci v justici, o.s., vyd. 1., 2008. s. 104, ISBN 978-80-904116-0-9

Pracovní skupina Parole – projekt Transition Facility. Manuál 3P. 2007.

BAJER, Pavel. Probace a mediace. Sociální práce. [cit. dne 14. 12. 2008] Přístup z: <http://www.socialniprace.cz/soubory/2005-4-090221133531.pdf>

Our aims. National Probation Service. [cit. dne. 14. 12. 2008].

Přístup z: <http://www.probation.homeoffice.gov.uk/output/page18.asp>

Poslání a cíle Probační a mediační služby České republiky. Probační a mediační služba ČR [cit. dne. 15. 12. 2008].

Přístup z: http://www.pmscr.cz/scripts/index.php?id_nad=21

ŠTERN, Pavel. Probace a mediace pod jednou střechou. SPJ [cit. dne 02. 01. 2009].

Přístup z:

http://www.spj.cz/inc/inc.gimme.php?src=Pavel_Stern_prispevek_konference_CEP.doc&

VANĚČEK, Petr, ŠLOSAR, Jan. K některým otázkám podmíněného propuštění. Databanka judikatury. [cit. dne. 18. 03. 2009]. Přístup z: <http://www.lexisnexis-online.cz/databanka-judikatury/984>

SPJ. *Motivační program ZZ (Získej zaměstnání)*, [cit. dne 02. 01. 2009]. Přístup z: <http://www.spj.cz/index.php?page=27>

Metodický list č. 3/2003 ředitele odboru výkonu vazby a trestu GŘ VS ČR, kterým se ujednocije zřizování, obsah, metody činnosti a personální zajištění výstupních oddělení

zákony č.:

- 1/1993 Sb. Ústava
- 2/1993 Sb. Listina základních práv a svobod
- 140/1961 Sb. Trestní zákon
- 141/1961 Sb. O trestním řízení soudním
- 257/2000 Sb. O Probační a mediační službě
- 218/2003 Sb. O odpovědnosti mládeže za protiprávní činy a o soudnictví ve věcech mládeže
- 169/1999 Sb. O výkonu trestu odnětí svobody
- 345/1999 Sb. Řád výkonu trestu odnětí svobody
- 209/1997 Sb. O poskytnutí peněžité pomoci obětem trestné činnosti

Seznam příloh

Příloha č. 1 Podnět k zahájení spolupráce s PMS ČR

Příloha č. 2 Dopis odsouzenému

Příloha č. 3 Stanovisko Probační a mediační služby ČR k žádosti o podmíněné propuštění

Příloha č. 4 Pozvánka ke konzultaci v rámci podmíněného propuštění s dohledem

Příloha č. 5 Poučení o výkonu dohledu

Příloha č. 6 Probační program

Příloha č. 7 Pozvánka ke konzultaci (upozornění)

Příloha č. 8 Zpráva o průběhu dohledu

Příloha č. 9 Práva odsouzených

Příloha č. 10 Vzor programu zacházení ve výkonu trestu odnětí svobody

Příloha č. 11 Vyplněné hodnocení odsouzeného zpracovaného ve věznici pro potřeby žádosti o podmíněné propuštění z výkonu trestu odnětí svobody

středisko

V případě potřeby pomoci při vyplňování údajů se obraťte na zaměstnance věznice

Podnět k zahájení spolupráce s Probační a mediační službou ČR

(příprava podkladů pro možnost podmíněného propuštění (s uložením dohledu podle § 63/1 TZ., s uložením přiměřeného omezení a přiměřené povinnosti podle § 63/3 TZ)

Věznice v Datum

 Typ věznice Základní
 číslo.....

Jméno a příjmení: Datum narození: <i>Adresa bydliště před výkonem trestu odnětí svobody:</i> <i>Adresa bydliště po propuštění:</i>

1. Pro jaký trestný čin jste v současné době ve výkonu trestu (podle jakého §)?

.....

Délka uloženého trestu: Výkon trestu mi končí dne:

.....
Do jakého typu věznice jste by/a odsouzen/a:

.....
Podání žádosti o podmíněné propuštění je možné k datu:

2. Byl/a jste již dříve trestán/a?

ANO NE

podmíněně - kolikrát:

TČ:.....

nepodmíněně - kolikrát: TČ:

jiné tresty - kolikrát: TČ:

V případě, že jste již dříve byl/a ve vězení, byl/a jste v rámci výkonu tohoto trestu již někdy podmíněně propuštěn/a? ANO osvědčil/a jsem se neosvědčil/a jsem se
NE

3. Jste v současné době znovu trestně stíhán/a?

a) ANO pro jaký trestný čin (podle jakého §):

b) NE

4. Bylo Vám soudem vedle současného výkonu trestu odnětí svobody uloženo také ochranné léčení (protialkoholní, protitoxikomanické, sexuologické)?

ANO NE

V případě, že ANO, označte formu léčby:

AMBULANTNÍ
ÚSTAVNÍ

Pokud ano, probíhala tato léčba během výkonu trestu odnětí svobody?

ANO
NE

5. Byly vám uloženy další tresty, které máte vykonávat po podmíněném propuštění? ANO NE

zákaz pobytu - místo zákazu pobytu:

zákaz činnosti - druh zakázané činnosti:

peněžitý trest - jeho výše:

6. Žádal/a jste v rámci současného výkonu trestu odnětí svobody již dříve o podmíněné propuštění ?: ANO NE

7. Označte osoby, se kterými jste byl/a během pobytu ve vězení v kontaktu?

a) **personál věznice** (doplňte osobu, se kterou jste byl/a během výkonu trestu v nejužším kontaktu)

b) **jiná osoba** (označte, popřípadě doplňte)

▪ sociální pracovník mimo věznici (uvedte jméno, příjmení a kontaktní adresu)

▪ zájmové sdružení občanů (uvedte adresu a název sdružení a osobu, se kterou jste byl/a v kontaktu)

-
.....
.....
▪ někdo jiný (uvedte o koho se jedná, jméno, příjmení a kontakt)
.....
.....

8. *Byl/a jste během výkonu trestu v kontaktu se svou rodinou?*

ANO

- pravidelně

tj. za měsíc

- nepravidelně

tj. za rok

druh kontaktu (zatrhněte) dopisy návštěvy

NE

9. **Na koho z Vaší rodiny se může zaměstnanec PMS s vaším souhlasem obrátit se žádostí o doplnění informací k Vaší osobě a k situaci, jež nastane v případě podmíněného propuštění?** (uvedte, prosím, jméno, příjmení, kontakt a uvedte o koho se jedná – např. matka, bratr, manželka, druh atd.)

1.
.....
.....
.....
2.
.....
.....
.....
3.
.....
.....
.....

10. **Na koho jiného (mimo vaší rodinu) se může zaměstnanec PMS s Vaším souhlasem obrátit se žádostí o doplnění informací k Vaší osobě a k situaci, jež nastane v případě Vašeho podmíněného propuštění ?** (uvedte, prosím, jméno, příjmení, kontakt a uvedte o koho se jedná – např. zaměstnavatel, kurátor, přítel)

1.
.....
.....
.....
2.
.....
.....
.....

3.
.....
.....
.....

11. Jaké kroky jste uskutečnil/a v rámci své přípravy na podmíněné propuštění?

1. v souvislosti se svým budoucím bydlením:
.....
.....
.....
.....

2. v souvislosti se svým budoucím zaměstnáním:
.....
.....
.....
.....

3. v souvislosti se svým návratem do rodiny:
.....
.....
.....
.....

12. Jaké kroky jste učinil/a v souvislosti s náhradou škody poškozenému ?:

.....
.....
.....
.....

13. Jaké tři hlavní důvody vás vedou k podání žádosti o podmíněné propuštění?

-
.....
.....
-
.....
.....
-
.....
.....

Svým podpisem souhlasím s tím, aby zaměstnanec místně příslušného střediska PMS shromažďoval informace týkající se mé osoby, rodinné, sociální a pracovní situace za účelem vypracování stanoviska střediska PMS k možnosti mého podmíněného propuštění. S tímto stanoviskem se budu moci seznámit a budu se moci k němu vyjádřit. Poté bude stanovisko připojeno k žádosti o podmíněné propuštění.

Jsem seznámen/a s tím, že zaměstnanec PMS je ze zákona (č. 257/2000 Sb. o PMS ČR) oprávněn nahlížet do trestního spisu soudu a spisové dokumentace věznice.

Tento podnět jsem vypracoval/a (zaškrtněte):

- *samostatně*
- *ve spolupráci s (doplňte)*

.....

Podpis odsouzené/ho:

.....

Tento podnět ke spolupráci se zasílá středisku PMS místně příslušnému dislokaci věznice.

Příloha č. 2

adresa střediska PMS

.....
.....

Tel

Email. :

středisko

Spr. číslo

V dne

Pan/paní

jméno a příjmení odsouzeného

osobní číslo odsouzeného ve věznici

Věznice v

Pane, paní,

dne byl na středisko PMS v postoupen Váš dopis, kterým vyjadřujete svůj zájem o spolupráci s PMS ČR ve věci podání žádosti o Vaše podmíněné propuštění z výkonu trestu odnětí svobody.

Probační a mediační služba (PMS) vstupuje do přípravy podkladů k žádosti odsouzeného o podmíněné propuštění z výkonu trestu odnětí svobody tím, že vypracování „Stanoviska probační a mediační služby k žádosti o podmíněné propuštění“.

Toto stanovisko popisuje připravenost odsouzeného a jeho zázemí pro návrat odsouzeného zpět do řádného života pro případ, že by soud ve veřejném zasedání rozhodl o podmíněném propuštění, tj. o přeměně nepodmíněného trestu odnětí svobody v trest podmíněný, tj. v trest vykonávaný na svobodě formou podmíněného propuštění.

Úředník PMS se vyjadřuje k tomu, zda v případě podmíněného propuštění bude potřeba uložení případného dohledu nebo jiné formy kontroly, např. přiměřené povinnosti nebo omezení a to na zkušební dobu, kterou při podmíněném propuštění stanoví soud.

V případě, že se máte zájem o spolupráci s probačním úředníkem, požádejte svého vychovatele o „Podnět k zahájení spolupráce s Probační a mediační službou ČR“, vyplňte jej a odešlete na adresu uvedenou v hlavičce tohoto dopisu.

Výše popsany postup, kterým můžete navázat spolupráci s PMS je mezi vězeňskou a probační a mediační službou závazně stanoven a proto Vás žádáme, abyste takto postupoval.

S pozdravem

.....

úřednice/ník PMS ČR

středisko

Stanovisko Probační a mediační služby ČR k žádosti o podmíněné propuštění

Jméno a příjmení klienta:

Datum narození/základní číslo:

Číslo PM spisu:

I. Uvedení zdrojů informací, ze kterých PMS při zpracování stanoviska čerpala:

II. Základní informace o způsobu navázání kontaktu klienta s PMS ČR a o průběhu spolupráce:

III. Doplňující informace k rodinnému/sociálnímu a pracovnímu zázemí klienta po podmíněném propuštění (s dohledem):

IV. Výsledné shrnutí provedené analýzy potřeb klienta:

- a) Postoj klienta k trestnému činu a řešení jeho následků včetně náhrady škody (konkrétní realizované kroky, náhled klienta na TČ, atd.)
- b) Rizika recidivy klienta včetně uvedení faktorů/okolností, které riziko mohou snížit/zvýšit
- c) Rizika možného ohrožení, v případě podmíněného propuštění klienta s ohledem na
 - osobu/y spojenou/é s trestnou činností klienta
 - další osobu/y
 - veřejnost/komunitu obecně

V. Stanovisko střediska PMS ČR k žádosti klienta o podmíněné propuštění ČR včetně doporučení konkrétních opatření, jež by měla být realizována v rámci podmíněného propuštění (s dohledem) v případě kladného vyřízení žádosti klienta o PP

Datum a forma seznámení klienta s obsahem tohoto stanoviska:

Datum a místo vypracování:

podpis úředníka/asistenta

adresa střediska

středisko

PM

Jméno a příjmení

Adresa bydliště

V dne 2003

Pozvánka ke konzultaci

(Vážená) paní, (vážený) pane

usnesením (rozsudkem, trestním příkazem) Okresního (Krajského...) soudu v pod č.j. bylo rozhodnuto ve vaší věci o * se zkušební dobou v trvání V rámci této zkušební doby Vám byl uložen dohled.

Realizaci výkonu uloženého dohledu zajišťuje středisko Probační a mediační služby ČR v Účelem úvodní konzultace je poskytnout Vám všechny potřebné informace, které se týkají výkonu Vašeho trestu, úlohy Probační a mediační služby ČR v rámci zajištění výkonu dohledu, včetně vyjasnění všech podmínek a pravidel, za kterých bude dohled probíhat.

Dostavte se proto dne v hodin na středisko Probační a mediační služby v, adresa

V případě, že se ze závažných důvodů nemůžete v daném termínu dostavit, žádám Vás o vyzoomnění na telefonním čísle, aby mohl být dohodnut náhradní termín. Na tomto tel. č. Vám budou v případě Vašeho zájmu poskytnuty další informace.

Na jednání si s sebou vezměte občanský průkaz.

S pozdravem

.....
Úředník (asistent) PMS ČR

* nutno doplnit dle situace

uložení trestu odnětí svobody v trvání, jehož výkon byl podmíněně odložen

podmíněně upuštění od potrestání

nahrazení vazby dohledem (v tomto případě je nutné další formulaci týkající se zkušební doby a uložení dohledu vypustit)

podmíněně propuštění z výkonu trestu odnětí svobody

dodatečně uložení dohledu

středisko

POUČENÍ O VÝKONU DOHLEDU

Klient/ka (obviněný/á, odsouzený/á):

Datum narození:

Probační značka:

Smyslem dohledu (v rámci zkušební doby podmíněného upuštění od potrestání s dohledem, podmíněného odsouzení s dohledem, podmíněného propuštění s dohledem, v rámci náhrady vazby dohledem) je:

- umožnit klientovi život na svobodě
- prostřednictvím dohledu kontrolovat zda uložený trest / náhrada vazby dohledem plní svůj účel a zda klient dodržuje soudem / státním zástupcem uložená omezení a povinnosti

Podle § 26a odst. 1 Tr.Z. se dohledem rozumí:

- pravidelný osobní kontakt klienta s úředníkem Probační a mediační služby, spolupráce při vytváření a realizaci probačního programu ve zkušební době a kontrola dodržování podmínek uložených klientovi soudem nebo vyplývajících ze zákona

Účelem dohledu je (§ 26a odst. 2 Tr.Z.):

- sledování a kontrola chování klienta, čímž je zajišťována ochrana společnosti a snížení možnosti opakování trestné činnosti
- odborné vedení a pomoc klientovi s cílem zajistit, aby v budoucnu vedl řádný život

Klient je v rámci dohledu povinen:

- osobně docházet na středisko Probační a mediační služby ve sjednaných termínech a udržovat dohodnutý kontakt s probačním úředníkem
- plnit povinnosti a omezení včetně náhrady škody a nákladů trestního řízení stanovené státním zástupcem či soudem
- spolupracovat s probačním úředníkem způsobem, který mu bude stanoven na základě konkrétního individuálního probačního programu, na jehož tvorbě a realizaci se klient spolupodílí
- informovat probačního úředníka o
 - a) místě bydliště, ve kterém se zdržuje, místě, kde přebírá poštu, případně o každé změně místa pobytu
 - b) zaměstnání, příp. studijních poměrech
 - c) jak plní soudem / státním zástupcem uložené povinnosti a omezení
- informovat probačního úředníka o dalších důležitých okolnostech souvisejících s uloženým dohledem, například o evidenci na Úřadu práce, o pracovní

neschopnosti, o čerpání sociálních dávek; o nástupu do zdravotnického či jiného léčebného zařízení, o nástupu do výkonu trestu, o nástupu k výkonu základní vojenské služby, civilní služby apod.

- dokládat sdělené informace
- umožnit probačnímu úředníkovi vstup do obydlí, ve kterém se zdržuje
- omluvit se předem z dohodnuté konzultace, pokud se jí ze závažných důvodů nebude moci zúčastnit a závažnost těchto důvodů prokázat

Probační úředník v rámci výkonu dohledu:

- vykonává kontrolu plnění soudem uložených povinností a omezení a vedení řádného života klientem
- motivuje a vede klienta k řešení následků trestné činnosti, především v oblasti vztahu s poškozeným
- poskytuje individuální pomoc klientovi, zprostředkovává mu další odborné služby v souvislosti s řešením jeho aktuální životní situací
- informuje klienta o krocích, které v rámci kontroly jeho chování a způsobu života podnikne
- informuje bez zbytečného odkladu příslušný soud o porušení podmínek průběhu dohledu ze strany klienta dle (§ 26b odst. 2 Tr. Z.)
- vede konzultace s klientem, vyhotovuje z nich písemný záznam, zpracovává nejméně jednou za 6 měsíců zprávu (nestanoví-li soud jinak), ve které informuje příslušný soud nebo státní zastupitelství o průběhu výkonu dohledu a o plnění přiměřených omezení a povinností uložených v rámci dohledu (§ 26b odst. 3 Tr. Z.)
- seznámí klienta s obsahem zprávy o průběhu dohledu, kterou podává soudu
- opatřuje v souladu se zákonem o PMS a zákonem 101/2000 Sb. o ochraně osobních údajů, v platném znění, další potřebné informace o klientovi z jiných zdrojů (např. od orgánů státní správy a samosprávy, orgánů činných v trestním řízení a jiných institucí), a to zejména pokud je klient nedoloží. O této skutečnosti klienta informuje.

Vdne

.....
probační úředník (asistent)

.....
klient

středisko

PROBAČNÍ PROGRAM
specifikace náplně a průběhu výkonu dohledu

Jméno, příjmení klienta, nar. ... (dále jen klient)

a

Jméno a příjmení úředníka/asistenta PMS, střediska... (dále jen probační
úředník/asistent)

Na základě soudem/státním zastupitelstvím stanovených podmínek dohledu (nutné specifikovat dle konkrétního rozhodnutí) sjednávají pro období od do..... následující probační program.

KONTAKTY KLIENTA S PROBAČNÍM ÚŘEDNÍKEM

-
-
-

PLNĚNÍ POVINNOSTÍ A OMEZENÍ ULOŽENÝCH SOUDEM

-
-
-

DALŠÍ UJEDNÁNÍ

-
-
-

Klient má možnost obrátit se na probačního úředníka se žádostí o pomoc, podání informací či zprostředkování odborné služby.

Plnění probačního programu je nedílnou součástí realizace podmínek dohledu.
Probační program je možné dle potřeby aktualizovat.

V dne

.....
klient

.....
probační úředník (asistent)

středisko

PM

Jméno a příjmení

Adresa bydliště

V dne 2003

Pozvánka ke konzultaci - upozornění

Pane, paní

usnesením (rozsudkem, trestním příkazem) Okresního (Krajského) soudu v pod č.j. bylo ve Vaší věci rozhodnuto o *.....se zkušební dobou v délce Současně Vám byl uložen dohled. Na základě stanoveného probačního programu, na jehož vytváření jste se podílel, máte povinnost být v kontaktu s probačním úředníkem.

Upozorňuji Vás, že jste opakovaně nedodržel podmínky dohledu a nedostavil jste se na sjednanou konzultaci v rámci výkonu dohledu. Proto Vás vyzývám, abyste se v uvedené věci dostavil

ve..... v hod

na středisko Probační a mediační služby v,
adresa.....

..... Pokud se v uvedeném termínu nedostavíte na konzultaci, budu neprodleně informovat příslušný soud o neplnění podmínek výkonu dohledu z Vaší strany.

V případě, že se ze závažných důvodů nemůžete dostavit uvedeného dne, žádám Vás o vyrozumění na tel. číslo

Na konzultaci s sebou přineste doklady o splácení škody a potvrzení dokladující důvod Vaší absence při předcházejících konzultacích.

S pozdravem

.....
úředník (asistent) PMS ČR

* nutno doplnit dle situace:

uložení trestu odnětí svobody v trvání, jehož výkon byl podmíněně odložen

podmíněném upuštění od potrestání

nahrazení vazby dohledem (v tomto případě je nutné další formulaci týkající se zkušební doby a uložení dohledu vypustit)

podmíněném propuštění z výkonu trestu odnětí svobody

*středisko**Zpracováno pro příslušný soud: adresát***ZPRÁVA O PRŮBĚHU DOHLEDU**

Číslo spisu T/PM :	1T xx/2003 / 27 PM xx/2003
Jméno a příjmení klienta:	
Datum narození:	
Trvalé bydliště:	
Aktuální kontaktní adresa:	Uvádět pouze v případě, že je odlišná od trvalého bydliště
Klient přijat do evidence PMS ČR	Informace ukazuje, jak dlouho bylo prozatím s klientem pracováno
Zprávu vypracoval, dne:	Jméno úředníka, datum
Přílohy:	<p>Dokumenty se přikládají v kopiích tak, aby dokládaly klientovu situaci, např. :</p> <ul style="list-style-type: none"> ▪ pracovní smlouva ▪ evidence na úřadu práce ▪ potvrzení o sociálních dávkách, invalidním důchodu ▪ potvrzení o studiu, hodnocení školy ▪ povolávací rozkaz ▪ doklady o placení nákladů trestního řízení, obhajoby vazby, náhrady škody ▪ splátkový kalendář ▪ potvrzení o pobytu v léčebně ▪ zpráva o plnění PRP ▪ lékařská zpráva, neschopenka ▪ stanovisko klienta ke zprávě

1. OSOBNÍ A SOCIÁLNÍ POMĚRY KLIENTA

1.1. Aktuální situace

Kolonka by měla obsahovat např. tyto údaje z oblasti rodiny, soc. kontaktů a oblasti volného času:

- ✓ minulost klienta krátce zmínit pouze v první zprávě
- ✓ kde a s kým klient žije
- ✓ jaké jsou rodinné vztahy, jejich vývoj během zkušební doby
- ✓ důsledky trestné činnosti na osobu klienta, vliv na jeho rodinné okolí a vztahy
- ✓ jakými aktivitami tráví volný čas, koníčky a zájmy
- ✓ v jakých soc. skupinách se klient pohybuje
- ✓ zda je v kontaktu se spolupachateli trestné činnosti
- ✓ zdroje podpory v klientově okolí, kdo mu pomáhá, je mu oporou

1.2. Zaměstnání a finanční situace (finanční situaci uvádět fakultativně)

Kolonka by měla obsahovat např. tyto údaje:

- ✓ získaná (probíhající) kvalifikace - škola, učiliště, obor, ročník, školní výsledky, popř. hodnocení ze školy
- ✓ vývoj finanční situace klienta - případně výdělek resp. výše příjmů, možnosti náhrady škody, příp. splátek
- ✓ názvy a adresy zaměstnavatelů, druh práce – sezónní, pravidelná, brigáda, dlouhodobá, krátkodobá
- ✓ informace týkající se evidence na Úřadu práce, podpora v nezaměstnanosti – úroveň spolupráce s ÚP, jméno příslušné zprostředkovatelky
- ✓ klientovy aktivity při hledání zaměstnání, změny zaměstnání a jejich důvody
- ✓ plány ohledně práce nebo vzdělávání (včetně případných kvalifikací či rekvalifikací Úřadu práce) do budoucna

2. PRŮBĚH DOHLEDU V OBDOBÍ OD DO

2.1. Spolupráce klienta s probačním úředníkem

Kolonka by měla obsahovat např. tyto údaje:

- ✓ vymezení uplynulého období zkušební doby
- ✓ termíny uskutečněných konzultací (popř. jiných kontaktů s klientem, tedy písemných důležitých telefonických, osobních návštěv u klienta), termíny, kdy se klient nedostavil bez omluvy
- ✓ jakou formou probíhá dohled
- ✓ obsahové zaměření konzultací, vymezení základních tematických okruhů
- ✓ s kým dalším v rámci dohledu probační úředník spolupracoval, například osoby z okolí klienta (rodiče, partneři, manželé atd.), a úřady či instituce (úřad práce, sociální odbor, kurátoři, ubytovny, zaměstnavatel, vojenská správa, škola atd.)

2.2. Plnění povinností ve zkušební době

- ✓ postoj klienta k vlastní trestné činnosti, k následkům trestné činnosti
- ✓ náhrada škody, dlužné pohledávky vyplývající z vyživovací povinnosti, ostatní pohledávky, aktivity, které klient vyvinul (kontakt s poškozenými, dopisy, splátky, dohody atd.), popř. jaké aktivity v tomto směru vyvinul probační úředník
- ✓ placení nákladů trestního řízení, soudních výloh, náklady spojené s výkonem vazby a trestu, obhajoby.
- ✓ plnění uložených povinností dle § 26 odst. 4 písm. b, c, d, tzn. účasti v programech sociálního výcviku a převýchovy, léčení závislostí na návykových látkách, které není ochr. léčením a programech psychologického poradenství (PRP), dále dle § 26, odst. 4, písm. a, podrobení se výcviku pro získání vhodné pracovní kvalifikace (a dále plnění uložených omezení podle § 26 odst. 4, písm. e, f, a odst. 5 -7 TrZ.
- ✓ spolupráce klienta při vytváření probačního programu (např. zda klient spolupracoval aktivně, akceptace navrženého, měl výhrady, atd.)
- ✓ plnění povinnosti informovat probačního úředníka o svém pobytu, o změnách místa bydliště zaměstnání atd.
- ✓ vyhodnocení plnění probačního programu – průběh, důvody aktualizace, úspěchy, co se nedaří

2.3 Zhodnocení průběhu dohledu a jeho další zaměření

Kolonka by měla obsahovat např. tyto údaje:

- ✓ obecné zhodnocení (shrnutí) plnění povinností probačního dohledu z hlediska formálního
- ✓ z hlediska toho, jaký kontakt byl navázán, jaká je vzájemná spolupráce
- ✓ zhodnocení dosažených dílčích kroků v rámci plnění dohledu, pokud možno konkrétně popsat dosažené úspěchy při výkonu dohledu
- ✓ shrnutí aktuálních témat, kterým bude především věnována práce s klientem v následujícím období
- ✓ předpoklad pro další období z hlediska intenzity dohledu, zda bude práce s klientem stejná, méně či více intenzivní, pokud vymezení rozsudku umožňuje určení intenzity probačním úředníkem

3. JINÉ

Kolonka může obsahovat další (specifické) informace

S obsahem této zprávy byl klient osobně seznámen.

Datum:

Stanovisko klienta, pokud se chce ke zprávě vyjádřit:

Stanovisko klienta-obviněného může být ve zprávě zachyceno v této kolonce nebo může mít formu samostatné přílohy ke zprávě

Podpis:

Zpráva byla klientovi zaslána dne:

Vyplňujeme v případě, že klient nebyl osobně přítomen, měl by být uveden důvod, proč se tak stalo

Pokud se fakta v případě klienta nemění, není nutné informace znovu opisovat, nýbrž aktuálně doplňovat.

Podpis, razítko:

Příloha č. 9

Práva odsouzených

Rovnost práv

Odsouzeným ve výkonu trestu přísluší stejná práva za podmínek a v rozsahu stanoveném zákonem o výkonu trestu odnětí svobody.

Sociální podmínky odsouzených a poskytování zdravotní péče

- Odsouzeným se poskytuje pravidelná strava za podmínek a v hodnotách, které odpovídají požadavku udržení zdraví a přihlížejí k jeho zdravotnímu stavu, věku a obtížnosti vykonávané práce. V rozsahu, v jakém to umožňuje provoz věznice, se přitom přihlíží k požadavkům kulturních a náboženských tradic odsouzených.
- Každý odsouzený musí mít zabezpečeno lůžko a prostor pro uložení osobních věcí.
- Odívání odsouzených musí odpovídat klimatickým podmínkám a musí dostatečně chránit jejich zdraví.
- Odsouzeným se zabezpečuje denně osmihodinová doba ke spánku, doba potřebná k osobní hygieně a úklidu, stravování, nejméně jednohodinová vycházka a přiměřené osobní volno.
- Odsouzený má právo na zdravotní péči v rozsahu a za podmínek stanovených zvláštním právním předpisem⁵) s přihlédnutím k omezením vyplývajícím z účelu trestu.
- Odsouzený s těžkým zdravotním postižením má právo na zajištění přiměřených podmínek umožňujících důstojný výkon trestu.
- Odsouzenému, který není zařazen do práce, poskytuje věznice sociální kapesné v případě, že neodmítl bez závažného důvodu práci a neměl v období jednoho kalendářního měsíce jiný příjem nebo jinou hotovost ve výši alespoň 100 Kč.
- Výše sociálního kapesného podle odstavce 7 činí 100 Kč za období jednoho kalendářního měsíce.
- O závažném onemocnění odsouzeného nebo o jeho úrazu, vyžadujícím hospitalizaci, vyrozumí věznice bez odkladu manželku, družku nebo rodiče odsouzeného, anebo jeho děti, pokud to odpovídá jejich věku, jestliže tak odsouzený nemůže učinit sám. Není-li těchto osob, vyrozumí věznice osobu, kterou odsouzený určí. Věznice vždy vyrozumí bez odkladu některou z těchto osob v případě, že dojde k úmrtí odsouzeného.

Korespondence

- Odsouzený má právo přijímat a na svůj náklad odesílat písemná sdělení (dále jen "korespondence") bez omezení, pokud zákon nestanoví jinak.
- Vězeňská služba je oprávněna provádět kontrolu korespondence uvedené v odstavci 1; přitom je oprávněna seznámit se s obsahem zasílaných písemností. Pokud obsah korespondence zakládá podezření, že je připravován nebo páčán trestný čin, Vězeňská služba korespondenci zadrží a předá ji orgánu činnému v trestním řízení.
- Kontrola korespondence mezi odsouzeným a advokátem zmocněným odsouzeného zastupovat, mezi odsouzeným a státními orgány České republiky nebo diplomatickou misí anebo konzulárním úřadem cizího státu,⁶) anebo mezi odsouzeným a mezinárodní organizací, která podle mezinárodní úmluvy, jíž je Česká republika vázána, je příslušná k projednávání podnětů týkajících se ochrany lidských práv, je nepřípustná. Tato korespondence se adresátu odesílá a odsouzenému doručuje neprodleně.

- Odsouzenému, který neumí nebo nemůže číst anebo psát, Vězeňská služba zajistí, aby mu byla došlá korespondence přečtena, nebo mu poskytne písarskou pomoc při sepisování žádostí, podání a stížností státním orgánům a mezinárodním organizacím uvedeným v odstavci 3 a při dopisování s advokátem.

Užívání telefonu

- Odsouzenému se v odůvodněných případech umožní použití telefonu ke kontaktu s osobou blízkou.7)
- V zájmu nápravy odsouzeného nebo z jiného závažného důvodu lze odsouzenému povolit použití telefonu ke kontaktu s jinou osobou, než je osoba blízká.
- Náklady spojené s použitím telefonu hradí odsouzený.
- Nejde-li o telefonáty s osobou uvedenou v § 17 odst. 3 nebo § 61 odst. 9, je Vězeňská služba oprávněna se seznamovat formou odposlechu s telefonáty uvedenými v odstavcích 1 a 2 a pořizovat jejich záznam.

Návštěvy

- Odsouzený má právo přijímat v čase určeném ředitelem věznice návštěvy blízkých osob na dobu celkem 3 hodiny během jednoho kalendářního měsíce.
- Návštěvy probíhají zpravidla v místnostech k tomu určených. Návštěvy odsouzených umístěných v lůžkové části zdravotnického zařízení jsou možné jen tehdy, jestliže s tím ošetřující lékař s ohledem na zdravotní stav odsouzeného souhlasí. Je-li odsouzený umístěn ve zdravotnickém zařízení mimo objekty spravované Vězeňskou službou, projedná podmínky uskutečnění návštěvy Vězeňská služba se zdravotnickým zařízením.
- Nestanoví-li vnitřní řád věznice počet vyšší, mohou odsouzeného současně navštívit nejvýše 4 osoby včetně nezletilých dětí. Nezletilé děti ve věku do 15 let se mohou zúčastnit návštěvy pouze v doprovodu osoby starší 18 let.
- V zájmu nápravy odsouzeného nebo z jiného závažného důvodu lze odsouzenému povolit návštěvu jiných než blízkých osob. Ředitelé věznic mohou ve zvlášť odůvodněných případech povolit návštěvu mezi odsouzenými, kteří jsou blízkými osobami. Náklady předvedení hradí v takovém případě odsouzení rovným dílem, nedohodnou-li se jinak.
- Ředitel věznice může povolit uskutečnění návštěvy odsouzeného bez zrakové a sluchové kontroly zaměstnanců Vězeňské služby v prostorách k tomu určených.
- V odůvodněných případech může ředitel věznice rozhodnout, že z bezpečnostních důvodů se návštěva uskuteční v místnosti, kde je návštěvník od odsouzeného oddělen přepážkou.
- Odsouzenému může ředitel věznice povolit v souvislosti s návštěvou opuštění věznice, lze-li mít důvodně za to, že tím nebude ohrožen účel výkonu trestu.
- Zaměstnanec Vězeňské služby je oprávněn návštěvu přerušit nebo předčasně ukončit, jestliže odsouzený nebo návštěvníci přes upozornění porušují pořádek, kázeň nebo bezpečnost věznice.

Duchovní a sociální služby

- Odsouzenému se zajišťuje právo na poskytování duchovních a dalších obdobných služeb sledujících humanitární cíle v rozsahu vyplývajícím ze zvláštních právních předpisů.

- Věznice umožňují konat zpravidla v době pracovního klidu společné náboženské obřady odsouzených. Účast na náboženských obřadech je dobrovolná. Doba konání společných náboženských obřadů vymezí vnitřní řád věznice.
- K výkonu duchovní služby v místech, kde se vykonává trest odnětí svobody, jsou oprávněny pouze ty registrované církve a náboženské společnosti, kterým bylo přiznáno oprávnění k výkonu tohoto práva podle zvláštního právního předpisu⁸⁾ (dále jen "církve").
- Církev se může podílet na naplňování účelu výkonu trestu poskytováním duchovní služby zejména
 - a) konáním bohoslužeb pro zájemce z řad odsouzených,
 - b) individuálními rozhovory, pastoračními návštěvami a umožněním individuálního přístupu k náboženským úkonům,
 - c) vedením studijních hodin k výkladu náboženských textů,
 - d) zajišťováním duchovní a náboženské literatury a zpěvníků,
 - e) pořádáním přednášek a besed, zejména s etickou tematikou, popřípadě koncertů hudebních skupin a jednotlivců,
 - f) při přípravě odsouzených k jejich propuštění,
 - g) dalšími vhodnými formami přispívajícími k dosažení účelu výkonu trestu.
- Věznice informuje odsouzené o poskytování duchovní služby ve vnitřním řádu věznice nebo jiným vhodným způsobem.
- Odsouzený nesmí být k účasti na bohoslužbách a jiných obřadech nebo k rozhovoru s osobami pověřenými církví nucen. Požádá-li odsouzený o umožnění návštěvy církví pověřené osoby, je věznice povinna jí tuto skutečnost neprodleně oznámit.
- Církvi pověřené osoby správa věznice poučí o povinnosti dodržovat právní předpisy pro výkon trestu a vnitřní řád věznice.
- Věznice je oprávněna odepřít možnost výkonu duchovní služby osobám, které se dopustily porušení povinností vyplývajících z právních předpisů pro výkon trestu nebo vnitřního řádu věznice.
- Věznice umožňují příslušným orgánům sociálního zabezpečení⁹⁾ poskytovat odsouzeným služby sociální péče mající za cíl pomáhat odsouzeným při vytváření příznivých podmínek pro jejich budoucí samostatný život na svobodě.

Uspokojování kulturních potřeb

- Odsouzený má právo objednat si na svůj náklad knihy, denní tisk a časopisy, včetně zahraničních, pokud jsou rozšiřovány v České republice; tím není dotčeno právo Vězeňské služby odebrat odsouzenému věc, kterou by se narušoval účel výkonu trestu.
- Odsouzený si může bezplatně půjčovat z vězeňské knihovny knihy včetně odborných publikací a právních předpisů.

Používání dalších věcí

- Odsouzený má právo půjčovat si a hrát společenské hry, které jsou ve věznici k dispozici.
- Odsouzenému lze v odůvodněných případech umožnit zakoupení, zaslání, případně dovezení a používání dalších věcí, majících vztah k zajištění jeho dalšího vzdělávání, programu zacházení s odsouzeným podle § 41 (dále jen "program zacházení"), případně zájmové činnosti, pokud tyto věci nebudou v rozporu s účelem výkonu trestu a jejich množstvím, povaha nebo užívání nebudou narušovat

pořádek v ubytovacím prostoru nebo škodit na zdraví anebo omezovat ostatní odsouzené.

Nákup potravin a věcí osobní potřeby

- Odsouzený má právo nakupovat v prodejně věznice potraviny a věci osobní potřeby, případně věci pro zájmovou a vzdělávací činnost nebo k realizaci programu zacházení. Nákup se uskutečňuje zpravidla formou bezhotovostní platby z té části peněžních prostředků, s níž může volně disponovat.
- Ve věznici se pro odsouzené zřizují prodejny s potravinářským, drogistickým a průmyslovým zbožím. Minimální sortiment zboží stanoví vnitřní řád věznice. Nelze-li nákup tohoto zboží provádět v prodejně věznice, zajišťuje se prostřednictvím Vězeňské služby.
- Ředitel věznice je oprávněn stanovit nejvyšší peněžní částku, za kterou může odsouzený jednorázově nakoupit.

Přijetí balíčku

- Odsouzený má právo dvakrát ročně, zpravidla u příležitosti narozenin a vánočních svátků, přijmout balíček s potravinami a věcmi osobní potřeby do hmotnosti 5 kg.
- Balíčky podléhají kontrole zaměstnanců Vězeňské služby. Odsouzenému se nepředají věci, které odporují účelu výkonu trestu nebo které není dovoleno mít u sebe, zejména věci, kterými by mohl ohrozit život a zdraví vlastní nebo jiných osob. Nepředané věci se odešlou zpět odesílateli na náklady odsouzeného.
- Na balíčky obsahující prádlo, oděv a potřeby k realizaci programu zacházení, pro vzdělávání nebo zájmovou činnost se nevztahují omezení uvedená v odstavci 1.

Příjem peněz a nakládání s nimi

- Pokud byly odsouzenému do věznice zaslány peníze, převedou se na jeho účet zřízený a vedený věznicí a odsouzený se o tom vyrozumí. Nesouhlasí-li odsouzený s přijetím peněz, peníze se vrátí odesílateli na náklady odsouzeného.
- K nákupu může odsouzený použít též peníze, které mu byly do věznice během výkonu trestu zaslány nebo které předal věznicí k úschově při nástupu do výkonu trestu.
- Má-li však odsouzený v úschově věznice menší částku peněz, než je předpokládaná cena jízdného do místa bydliště a výše stravného na jeden den v době propuštění z výkonu trestu, nákup potravin a dalších věcí nebo jiná dispozice s těmito penězi se mu neumožní.
- Neuhradí-li odsouzený rozsudkem stanovenou škodu způsobenou trestným činem, pro který se nachází ve výkonu trestu, pohledávky spojené s trestním řízením, soudní a správní poplatky a škodu, kterou způsobil Vězeňské službě během výkonu trestu, může k úhradě nadstandardní zdravotní péče a nákupu podle § 23 použít pouze polovinu peněžních prostředků podle odstavce 1 věty první. Zbývající část těchto peněžních prostředků může použít jen na úhradu pohledávek podle věty první.
- Ustanovením odstavce 4 není dotčeno právo odsouzeného nakládat podle § 33 odst. 5 s uloženým pocházejícím z jeho odměny za práci.

Ochrana práv odsouzených včetně prostředků právní ochrany

- Odsouzený smí k uplatnění svých práv a oprávněných zájmů podávat stížnosti a žádosti orgánům příslušným k jejich vyřízení; stížnost, případně žádost musí být

orgánu, jemuž je adresována, neprodleně odeslána. Ředitel věznice určí okruh zaměstnanců Vězeňské služby pověřených přebíráním a odesíláním stížností a žádostí a jejich evidencí; vytvoří takové podmínky pro podávání stížností a žádostí odsouzených, aby bylo vyloučeno, že s nimi budou zacházet jiné než oprávněné osoby.

- Zaměstnanci Vězeňské služby bez odkladu vyrozumí ředitele věznice, státního zástupce, soudce nebo orgán, který provádí kontrolu věznice, o žádosti odsouzeného o rozmluvu a na jejich pokyn takovou rozmluvu ve věznici umožní.
- Odsouzený má právo na poskytování právní pomoci advokátem, jenž má oprávnění v mezích svého zmocnění vést s odsouzeným korespondenci a hovořit s ním bez přítomnosti třetí osoby.
- Zaměstnanci Vězeňské služby jsou povinni dbát na zachovávání práv, která odsouzení mají ve výkonu trestu.

Omezení a zbavení některých práv a svobod

- Po dobu výkonu trestu jsou odsouzení povinni podrobit se omezením některých práv a svobod, jejichž výkon by byl v rozporu s účelem výkonu trestu nebo která nemohou být vzhledem k výkonu trestu uplatněna.
- Z důvodů uvedených v odstavci 1 jsou omezena práva a svobody na nedotknutelnost osoby a jejího soukromí, svobodu pohybu a pobytu, zachování listovního tajemství a tajemství jiných písemností, záznamů a zpráv a právo svobodné volby povolání.
- Po dobu výkonu trestu odsouzeným nepřísluší právo na stávku, výkon práva sdružovat se ve spolcích, společnostech a jiných sdruženích, zakládat odborové organizace a výkon práva sdružovat se v nich, právo podnikat a provozovat jinou hospodářskou činnost, právo svobodné volby lékaře a zdravotnického zařízení. Odsouzení nemohou ve výkonu trestu zakládat politické strany nebo politická hnutí, vykonávat právo sdružovat se v nich a nemohou vykonávat volené a jiné veřejné funkce.
- O omezeních, jež budou uplatněna vůči odsouzenému ve výkonu trestu, proti němuž je vedeno trestní stíhání, a jsou-li splněny důvody vazby, rozhoduje soud podle zvláštního zákona.

Příloha č. 10

(podoba programu zacházení je upravena v metodickém listu ředitele odboru výkonu vazby a trestu č. 32/2005, kterým se upravuje obsah a způsob vedení osobních karet obviněných a odsouzených)

VZOR PROGRAM ZACHÁ

list.č.

Jméno a příjmení odsouzeného:
datum narození :

Program zacházení ve VTOS

	Výchozí zařazení	Aktualizace
Cíle programu		
1. Pracovní aktivity		
2. Vzdělávací aktivity		
3. Speciálně výchovné aktivity		
4. Zájmové aktivity		
5. Oblast utváření vnějších vztahů		
Tento program zacházení jsem si zvolil a zavazuji se jej plnit datum podpis odsouzeného datum podpis odsouzeného
 podpis speciálního pedagoga podpis speciálního pedagoga
..... věznice / vazební věznice

 podpis ŘV / I.ZŘV	věznice / vazební věznice
Další aktualizace:		
	Aktualizace dne:	Aktualizace dne:
	Cíl:	Cíl:
	1.	1.
	2.	2.
	3.	3.
	4.	4.
	5.	5.
	podpis odsouzeného:	podpis odsouzeného:
	spec. pedagog	spec. pedagog

Aktualizace dne:	Aktualizace dne:	Aktualizace dne:
Cíl:	Cíl:	Cíl:
1.	1.	1.
2.	2.	2.
3.	3.	3.
4.	4.	4.
5.	5.	5.
podpis odsouzeného:	podpis odsouzeného:	podpis odsouzeného:
spec. pedagog	spec. pedagog	spec. pedagog
věznice:	věznice:	věznice:

Program zacházení před propuštěním z VTOS

	Výchozí zařazení	Aktualizace
1. Cíle programu		
2. Pracovní aktivity		
3. Vzdělávací aktivity		
3. Speciálně		

výchovné aktivity		
4. Zájmové aktivity		
5. Oblast utváření vnějších vztahů		
Tento program zacházení jsem si zvolil a zavazuji se jej plnit datum podpis odsouzeného datum podpis odsouzeného
 podpis speciálního pedagoga podpis speciálního pedagoga
..... věznice / vazební věznice podpis ŘV / I.ZŘV věznice / vazební věznice

Příloha č. 11

VYPLNĚNÉ HODNOCENÍ ODSOUZENÉHO ZPRACOVANÉHO VE VĚZNICI PRO POTŘEBY ŽÁDOSTI O PODMÍNĚNÉ PROPUŠTĚNÍ

Č.j.:

V Praze dne.....

Obvodní soud pro

Obvodní státní zastupitelství pro

Adresa

adresa

Probační a mediální služba

adresa

Ods. , **nar.** – hodnocení k vlastní žádosti o podmíněné propuštění

Odsouzená, narozená, bytem trvale t.č. ve věznici v Do VTOS byla odsouzena pro spáchání trestného činu dle § TZ.

Odsouzená byla ve výkonu vazby ve věznici a dne byla převedena do výkonu trestu odnětí svobody do věznice v Odtud byla dne přemístěna do věznice Po adaptaci na podmínky výkonu trestu byla na základě vlastní žádosti dne zařazena komisí na pracoviště Zde se postupně zapracovávala, o práci projevovала zájem a byla hodnocena jako svědomitá.

Dne byla na vlastní žádost zařazena do SOU – obor švadlena – výroba konfekce. Po celou dobu projevovала o učivo zájem, svědomitě se připravovала na výuku, dosahovала kvalitních studijních výsledků, povinnosti spojené se školní docházkou si vzorně plnila, absence ve škole neměla. V měsíci úspěšně ukončila 2-leté SOU. Na základě vlastní žádosti byla dne zařazena na pracoviště kuchyně. Ani zde nebyly k její práci negativní připomínky. Opětovně byla hodnocena jako bezproblémová, pracovní morálka a přístup k výkonu trestu odnětí svobody rovněž hodnoceny velmi kladně. Zapojovala se také do brigádnické činnosti v oddělení. Na základě vlastní žádosti byla OS dne přeřazena do věznice s dozorem.

Na základě vlastní žádosti, doporučení odborné komise věznice a rozhodnutí ředitele věznice byla odsouzená dne přemístěna do zdejšího oddělení. Po adaptaci na podmínky zdejšího oddělení byl odsouzené udělen volný pohyb v souvislosti s pracovním zařazením a dne byla zařazena na pracoviště, a to na úklidové a pomocné práce. Povinnosti si plnila i nad rámec stanovených úkolů, hodnocena byla jako svědomitá. Odsouzená zahájila dne sanitářský kurz sv. Zdislavy z Lemberka. Vedením pracoviště byla hodnocena jako zodpovědná a pečlivá. Na výuku se vždy svědomitě připravovала a dne úspěšně ukončila kurz závěrečnými zkouškami a byla zařazena na pracoviště jako ošetřovatelka. Na tomto pracovišti je odsouzená zařazena do současné doby, pracovní povinnosti plní v požadované kvalitě a včas, je snaživá a ochotně plní i zadané úkoly nad jejich rámec. V době svého osobního volna se odsouzená zapojuje do brigádnické činnosti pro věznici a do výpomoci pro

Chování a vystupování jak v kolektivu odsouzených, tak k zaměstnancům Vězeňské služby České republiky je slušné, jejich nařízení respektuje. Odsouzená patří mezi nekonfliktní a bezproblémové ženy.

K plnění stanoveného programu zacházení přistupuje aktivně a snaživě ve všech bodech. Do současné doby byla odsouzená 44x kázeňsky odměněna, a to 19x pochvalou, 8x mimořádným zvýšením doby trvání návštěv, 7x zvýšením kapesného o 1/3 na dobu jednoho kalendářního měsíce, 2x peněžitou odměnou, 2x opuštěním věznice v souvislosti s návštěvou a 6x přerušením výkonu trestu. Tyto kázeňské odměny byly odsouzené uděleny zejména za poctivý poměr k práci, brigádnickou činnost a aktivní zapojení v mimopracovní činnosti. Kázeňsky trestána nebyla.

Odsouzená byla dne pravomocně přeřazena OS z věznice s dozorem do věznice s dohledem. Svým celkově pozitivním přístupem k plnění stanovených povinností, ochotou i aktivitou si vytvořila podmínky a byla dne přeřazena ze skupiny vnitřní diference B (ženy, které aktivně a iniciativně plní stanovený program zacházení, dodržují ZVTOS, ŘVTOS a VŘ) do skupiny vnitřní diference A (pravidelně dodržují ZVTOS, ŘVTOS a VŘ, aktivně plní program zacházení a samy jej při jeho plnění rozšiřují a vyvíjejí vlastní iniciativu a aktivitu).

Osobnostně se jedná o ženu pracovitou, nekonfliktní, přístupnou, ochotnou ke spolupráci.

Odsouzená je vdova, matka jedné dospělé dcery. Je citově vázána na dceru a sestru. Pravidelný písemný, telefonický a návštěvní kontakt udržuje s dcerou. Se sestrou převážně formou korespondence a telefonních hovorů. Po propuštění z výkonu trestu odnětí svobody má předběžně domluveno zaměstnání (ošetřovatelka) a v této souvislosti jí bude poskytnuto také ubytování. Lze reálně předpokládat, že je predikce jejího sociálního vývoje pozitivní.

Ke své trestné činnosti je již kritická, vinu si uvědomuje, trest považuje za přiměřený.

Odsouzená nežádala o spolupráci Probační a mediační službu.

Vzhledem k výše uvedeným skutečnostem, snaživému a aktivnímu přístupu odsouzené k plnění programu zacházení a její spolupráci při naplňování účelu výkonu trestu, lze konstatovat, že výkon trestu splnil svůj účel.

Na základě dlouhodobě pozitivního průběhu výkonu trestu, úspěšného plnění programu zacházení ve všech jeho oblastech a postoji odsouzené k trestné činnosti se k žádosti odsouzené o podmíněné propuštění připojuji.

Odsouzená byla s hodnocením seznámena a neměla k němu žádné připomínky.

.....
podpis ředitele věznice

Zpracovala vychovatelka